

تدریسات عسکریه کتابخانه نندن

نومرو ۵

فارسی

یکی صرف ونحو

ایکنجی قسم

محرری :

خواجه زاده : ا . جودت

ضمائم بده کی فارسی کله لری ، ترکیب لری - شا کردانک سوبه ادراک و درجه تحصیل لرینه کوره - قولای و اساسلی برطرزده کوسترر ، ایان ادب والشایه یکیش ، زبانزد اولمش ، منشور ، منظوم کلام کباری ، اقوال حکیمانه بی ، ضرب مثلری دوغرو او قودوب آ کلاتیر . فارسی ایله آشنالقی پیدا ایندی بره رک اصول ترجمه به آلیش دیرر ، آبرجه فارسی قرائت درسنه احتیاج براقاز .

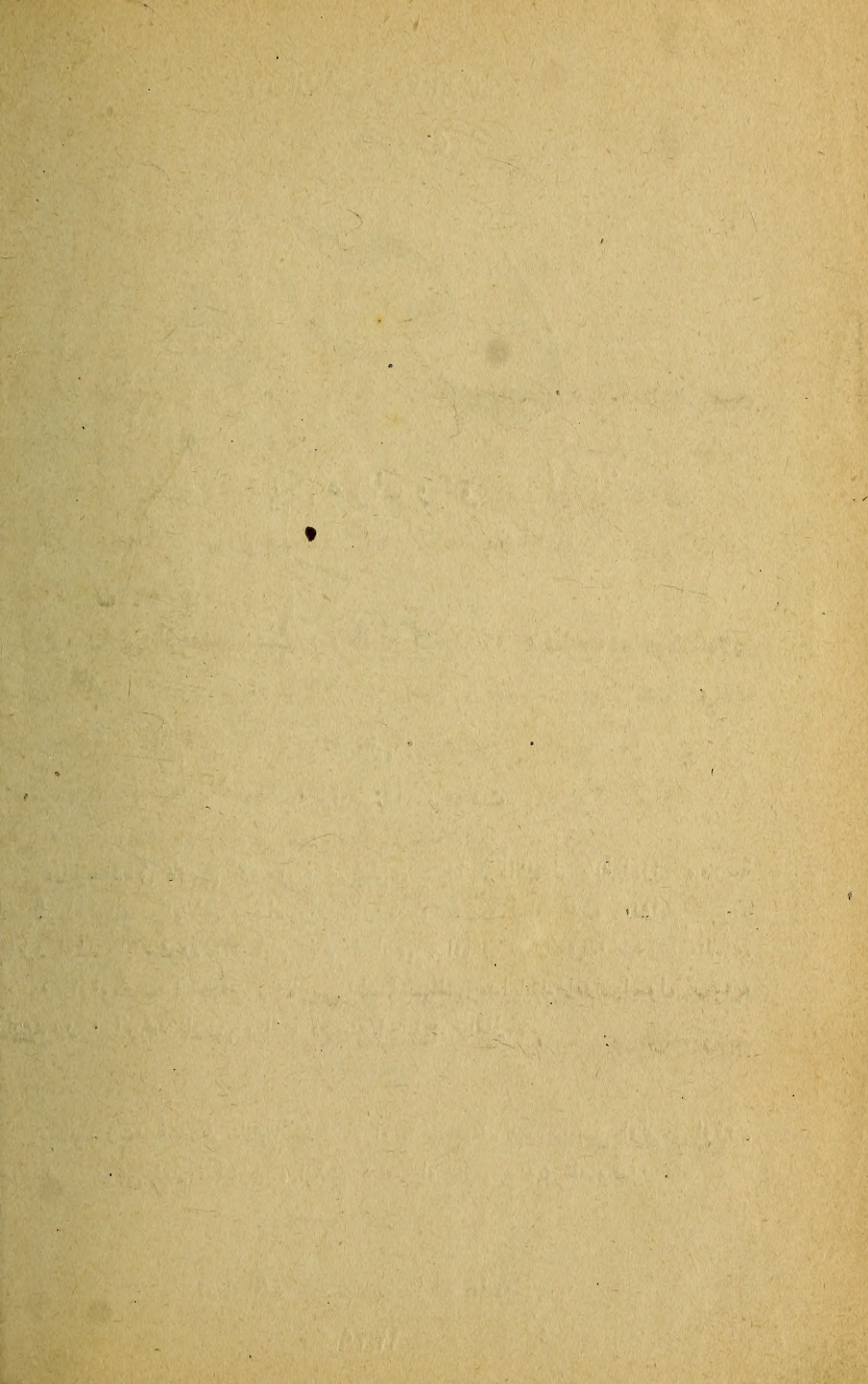


مکاتب رشدیة عسکریه تک ایکنجی ، اوچنجی سنه لرنده تدریس اولونقی او زوره صریتدر . برنجی قسم ایکنجی ، ایکنجی قسم اوچنجی سنه به مخصوص صدر ،



لسطنه ایلییه — مکتب خریه مطبعه سی

۱۳۲۹



پس از ادای آنها که بر ما واجبست

افاده :

خواص بشریتدن مجرد ایتمه دجه ، سهو و خطادن سالم اولمق ، هیچ بر قوله نصیب اولمایان بختیار لقلردندر . هراسان کندیسنندن ده صدور ایتمه سی ممکن اولان برشیدن دولایی دیگرینی طمن و تقبیح ایتمکدن ایسه نصادف ایدیله جک سهو و خطانک تأویل و تصحیحنه همت ، وجیبه الصاف و ذمتدر ظن ایده رم .

بو کتابجینی یازمقدن مقصد ، وطنک کسنجلرینه عثمانلیجه ده قوللانیلان فارسی کله لری ، ترکیلری قولای و اساسلی بر صورتده اوکرتنک اولمقله برابر - شاکردانک سنلری ، درجه تحصیللری سویه سنه کوره - زبان شیرین بیان فارسی به انسیت پیدا ایتدیرمک اولدینی ایچون (تطبیقات) ی ممکن مرتبه لسانمزده مانوس لغتلر و ترکیلر تشکیل ایتدیکی کبی جهان ادب و حکمتک شهنشاه بلاغت بناهی اولان بو یوک سعیدینک سوزلردن منتخب پارچه لرله ده تتویج ایتدم .

ذیل کتابده کی (طرز تدریس) . توفیق تعلیم ایدیلیرسه نمره مطلوبه حاصل اولاجقنه - تجارب مسبقویه مستندآ - امید وارم . هر حال وکلرده موفقیت خدادندر .

خواجه زاده :

۱ . جودت

درس - ۱

نحو :

تعریفی — مفرد س— و زلردن یکدیگرینه مناسبت آلا نلری — قواعد
مخصوصه سنه توفیقاً — بر اشذیره رك ترکیب حالنه قویغه (نحو) دینیر .

ترکیب ، مرکب :

تعریفی — ادا تدن باشقه ایکی ، یا خود داهاز یاده کله بی بر آرایه کتیرمه
(ترکیب) و بصورتله میدانه کلن هیئته (مرکب) دینیر .
اقسامی — (ناقص ، تام) نامیله ایکی دورلو ترکیب واردر .

ترکیب ناقص :

تعریفی — افاده سنده اکیسکک اولان ، تمام لائق ایچون باشقه کله لر
علاوه سنه محتاج بولونان ترکیبه (ترکیب ناقص) دینیر : آب دریا = دکیز
سوی ، زبان شیرین = طاتلی دیل ، علم وهنر = م .

ترکیب تام :

تعریفی — افاده سنده اکیسکک اولمایوب مخاطبه تام بر فکر ویرن

ترکیبه (ترکیب تام ، مرکب تام) دینلدیکی کبی دهاقیصه بر تعییرله (جمله = قضیه) ناماری ده ویریلیر : آب دریا شورست = دکنز صویی طوزلودر (چور اقدر) . فارسی زبان شیرینست = فارسی طاتلی دیلدر .

ایضاماری — مثلا (آب دریا تلخست = دکنز صویی آجیدر ، فارسی زبان شیرینست = فارسی طاتلی دیلدر .) دینلدیکی وقت بوندن تمام برفکر آ کلاشیلیر ، ایشیدن باشقه سوز بکله مز . فقط یالکنز (آب دریا = دکنز صویی) ، یاخود (زبان شیرین = طاتلی دیل) دینیلیرسه سوزا کسینک قالیر ؛ دیکله یین اونکله قانع اولماز ، اوا کسینکی تماملایه جق باشقه سوزه انتظار ایدر . بونک ایچون « آب دریا تلخست » ، « فارسی زبان شیرینست » سوزلری برر ترکیب تام ، یالکنز (آب دریا) ، یاخود (زبان شیرین) سوزلری ده برر ترکیب ناقص اولور .

ترکیب ناقص :

انواعی — ترکیب ناقص (اضافی ، توصیفی ، تعدادی ، اشاری ، عطنی ، مزجی) نامبله باشلیجه آلتی دورلودر .

درس — ۲

اضافت ، ترکیب اضافی :

تعریفاری — (حکمسنز اولارق مالکیت ، مخصوصیت ونسبت ،

تعریف و بیان) کبی خصوصی بر معنی الده ایتمک ایچون ایکی اسمی - یا خود اسم حکمنده بولونان ایکی کله یی - بری برینه باغلامایه (اضافت) ، بوصورتله باغلانان اسم (مضاف) ، کندیسنه باشقه اسم باغلانانه (مضاف الیه) ، مضاف الیه مضاف الیهک برلشمه سندن حاصل اولان ترکیبه (ترکیب اضافی) نامی ویریلیر .

تشکیلی — فارسیده ترکیب اضافی یا بمق ایچون مضاف اول ، مضاف الیه سوکره کتیریلیر ؛ مضافک سوکی - حرف املا دکلمسه - اسره او قونور ؛ بوا سره یه (کسره اضافی) دینیر : درد دل = کوکل دردی ، قلب علتی . ابر بهار = ایلك بهار بولوطی . برک درختان = آغاچلرک یارانغی ، نور حقیقت = حقیقت نوری ، لطف خدا = تکرینک لطفی . [۱]

تطبیقات :

نسیم بهار ، کنار جویبار ، طراوت چمنزار ، بوی گلستان ، لب دریا ، شایان افنخار ، سزاوار عاطفت ، روی نگار ، نور رحمت ، ارباب حمیت ، موجب رقت ، بادی تأثر ، آسمان معرفت ، رونق شباب ، هوس نوجوانی ، امید نجات ، تشنگان عرفان ، سودای سرفرازی ، حب وطن ، بلای نادانی ، مجلس وکلا ، نگاه غضب ، مهد مدنیت ، منبع سفالت ، پای تحت سلطنت ، مرکز خلافت ، مقرر حکومت ، مردمک چشم ، خاک پای ، شاه جهان ، آفت جان ، اینین یقینان ، حیدب خدا ، شهید کر بلا ، استاد سخن ، آبرو ،

[۱] همانلیجه ده اولدینی کبی فارسیده ده عربجه دن پک چوق کله آلمش ، فارسی به مال ایداش اولدینی ایچون ترکیبی تشکیل ایدن کله لرک هپسی فارسی اولایله جکی کبی هپسی عربی ، یا خود برطاقی فارسی ، برطاقی عربی ده اولایلیر .

پردۀ ناموس بندگان بگناه فاحش ندرد و وظیفه روزی خواران بخطای
منکر نبرد .

کس نیاید بزیر سایه بوم ، ورهمای از جهان شود معدوم .

نیم نانی گر خود مرد خدای ، بذل درویشان کنند نیم دیگر .

ملك اقلیمی بگیرد پادشاه ، همچنان دربند اقلیم دیگر .

ابر اگر آب زندگی بارد ، هرگز از شاخ بید بر نخوری .

با فرومایه روزگار مبر ، کزنی بوریا شکر نخوری ،

بایدان یار کشت همسر لوط ، خاندان نبوتش کم شد .

سک اصحاب کهف روزی چند ، پی نیکان گرفت و مردم شد .

بد خوی در دست دشمنی گرفتارست که هر کجا که رود از چنک عقوبت

او خلاص نیابد .

اگر ز دست بلا بر فلک رود بدخوی ، ز دست خوی بدخویش در بلا باشد .

مال از بهر آسایش عمر ست ، نه عمر از بهر گرد کردن مال .

تقیه — مضاف الیه (م ، ت ، ش) ضمیر متصل لرندن بری اولورسه

مضافک صوکی اوستون اوقونور : دستم = الم ، یات = آباغک ، رویش

= یوزی .

درس — ۳

ممارسه :

آشاغیکی ترکیب اضـ افیلرک مضاف ایله مضـ اف الیهلری آریلاجنی .

ترکجه لريله برابر ناصل کله دن ياييله قلری بيان ايديله جك .

لسان ادب ، اصطلاح فن ، تخت جمشيد ، سراي پادشاه ، سرير
حکمداری ، نوای نی ، بانک خروس ، درس سعادت ، پای مور ، شهبال
خیال ، روی زمین ، زیر خاک ، درون خانه ، دبستان ایرانیان ، سبحة
صیان ، اذکای شاگردان ، خلاق جهان ، انکسار قلب ، صباح محشر ،
مجمع انام ، حکم نظام ، محکمه تمیز ، طاق کسری .

تمرین :

آشایکی کله ردن یکدیگرینه مناسیتی اولانلر بری بريله برلشدیريله رک ترکیب
اضافی پایلاجق ، ترکجه لريله برابر مضاف ومضاف الیه لری کوستریله جک .
دست ، قدرت ، شایان ، مرحمت ، قدر ، گوهر ، هوا ، نفس ، دار ،
دنیا ، فراش ، موت ، اسیر ، حرب ، حکم ، قدر ، اشک ، شادی ،
آیین ، ماتم ، نگاه ، حسرت ، بذل ، عاطفت ، آثار ، بختیاری ، درد ،
پیری ، نادم ، حیات ، اخطار ، وجدان ، زیر ، ارض ، فرمان ، وزارت ،
خون ، شهادت ، ارباب ، اجتهاد ، ذلت ، جبانیت .

لغت :

آیین	ماتم ، شیون	منلا	اینک	مورچگان
عادت ، رسم	ماتم	ملا ، خواجه	ایشته	قاریجه جقلر
زاد	سرد صحاف	کس صیف	دور اندیش	
ذخیره ، ینتی صوق	کتابچی	کیمسه	باز اوزاق دوشونن	ایشک صوکنی دوشونن

ترجمه - از فارسی بترکی :

آین مآمی که دیروز دیده بودیم برای که بود. خلق « پای مار و چشم مور و نان منلاکس ندید » کوید، آیا درستست . اینک سرای پادشاه ما . دبستان ایرانیان در کجاست ؛ می دانی . دوات ایشان چندان بزرگ نیست . قلم شما خوب نمی نویسد . مورچگانرا همی بینی ؟ چندان دور اندیشند که زاد زمستانرا در ایام صیف کرد کنند و در روزهای سرد شتا آسوده بنشینند .

ترجمه - ترجمه دن فارسی به :

« سبحة صبیان » نهدر ، بیلورمیسک . اوت بیلورم . بر کوچوک لغت کتابیدر . (نجبه) نهدر . اوده اوپله . ترک شاعر لرندن سنبلزاد وهبی نظم ایتمشدر . « تحفه وهبی » نامیله بر کتابی داهما واردر . او نهدن بحث ایدر . فارسی لغتلردن بحث ایدر . منظومیدر ، منشورمی . منظومدر . آراسم زده بولا بیلیرم . صحافلر چارشینسند بولا بیلیرسک .

درسی - ۴

مضافك صوكننده حروف املا دن (۰) ، یا خود (ی) بولونورسه بر مكسور همزه (ِ) علاوه ایدیلیر ؛ مضافك صوكننده بولونماسی لازم اولان كسره (-) بی محافظه ایتدیگی ایچون (همزه وقایه) نامنی آلیر : لانه بلبیل = بلبیل یوواسی ، خامة شاعر = شاعر قلمی ، یاورى طالع = بخت یاورلكی ، مقى بلده = شهر مفضیسی .

تطبیقات :

شانۀ کاکل ، خانۀ درویش ، جامۀ عید ، نغمۀ هزار ، سایۀ سرو ،
پروانۀ چراغ ، زمزمۀ مرغان ، دمدمۀ رقیبان ، فذلکۀ تاریخ ، نتیجۀ
حرب ، خلاصۀ کلام ، دیدنۀ دیرینه ، گردونۀ سلطنت ، بندۀ خدا ،
شعلۀ امید ، نالۀ دل ، نوحۀ یتیم ، لوحۀ غرام ، شیمۀ کرم ، لیلۀ فراق ،
کلمۀ توحید ، لیلۀ برات ، بارقۀ حقیقت ، لیلۀ معراج ، خارقۀ زمان ، لیلۀ
قدر ، مصادمۀ افکار ، نشئۀ اطفال ، شکوفۀ اشجار ، غجۀ گل ، باغچہ سرای ،
قطرۀ اشک ، وسوسہ شیطان ، ولولہ خلق ، دبدبہ سلطنت ، دغدغہ دنیا ،
اندیشہ عقبی ، شمعہ مظفریت ، رشتہ امل ، فاجرہ دهر ، تبریہ ذمت ،
نشیدہ حرب ، دلخستہ غرام ، قاضی بلده ، مشوی مولانا ، پریشانی افکار ،
بادی خجالت ، پردہ داری بیت خدا ، تشنکی ترقی و عرفان ، ازادگی افکار ،
اسودگی دماغ ، تلخی ناکامی ، شادی سور ، دستگیری اقتصادگان ،
یاوری بخت ، لیلی ہجران ، پنچہ شیر . تمادی حسرت ، توالی آلام ، مبانی
مدنیت ، آیینہ دوران ، لالی سرشک ، بازی فلک ، لالی شبنم .

مایہ عیش آدمی شکمست ، چون بتندریج میروود چہ غمست .
باران رحمت بی حسابش ہم رارسیدہ و خوان نعمت بی دریغش ہمہ جا کشیدہ .
پردہ ناموس بندگان بگناہ فاحش ندرد و وظیفہ روزی خواران بخطای
منکر نبرد .

کس نیاید بزیر سایہ بود ، ور های از جهان شود مغدوم .
مؤذن بانک بی هنگام بر داشت ، نمی داند کہ چند از شب گذشتہ است

در ازیء شب از مژگان من پرس ، که یکدم خواب در چشمم نگشته است
تغییر — اضافت حالده (ی) نک اوزرینه همزه علاوه ایدله یوب
کسرء اضافی کتیرلدیکی ده وارد در : ولی نعمت ولی نعمت .

درسی — ۵

ممارسه :

آشاغیکی ترکیب اضافیلرک مضاف ایله مضاف الیهی آیریللاجق ،
ترکجه لريله برابر مضافك صوکنه نیچون همزه علاوه ایدلدیکی بیان ایدله جک .
قوة قلب ، سحرء فرعون ، کهنه مصر قدیم ، کتبه اقلام ، دانه جـو ،
لانه بوم ، شانه سیم ، کاسه بلور ، داعی اقبال ، حامی دین ، تنگی دست ،
درازی عمر ، کار آشنائی رجال ، بنسکی خدا ، سلاله آل عثمان ،
سلسله جبال ، شراره آتش غضب ، ستاره بختیاری ، شلاله دموع ،
قننه جهان ، دستگیری درماندگان ، یاورى طالع .

تمرین :

آشاغیکی کله لردن یکدیگرینه مناسبی اولانلر برکده بریلرک ترکیب اضافی
پایلاجق ، ترکجه لريله برابر مضاف ومضاف الیهلری آیریللاجق .
طلبه ، علوم ، خلیفه ، اسلام ، فواره ، حیاض ، نغمه ، عندلیب ،
جامه ، خوابگاه ، ناله ، بلبل ، گرمی ، الفت ، گوشه ، ازوا ، گردونه ،
احتشام ، قطره ، اشک ، شمه ، وفا ، مفتی ، کلام ، محی ، ملت ،
منجی ، امت ، مرعی ، عدو ، مغنی ، طلاب ، ساعی ، صنعت ، ماحی ،

جهالت ، وادی ، وحشت ، بادی ، خبیت ، قاضی ، مصر ، ترقی ،
مدنیت ، تدنی ، اخلاق .

لغت :

جو	دستگیری	شلاله	شراره	غراب	بوم
آرپه	الطوتوش، یاردم	جاغلایان	قیویلجم	قارغه	بايقوش
آشیانه ؛ لانه	هد هد	سیم	سستاره		کندم
یووا	چاویش قوشی	کوموش	ییلدیز		بغدای
				سفره	دایه
				سفره	سودآنا

ترجمه - از فارسی بترکی :

آن سلسلهٔ جبال را بجه نام یاد کنند ، کوه قافقاس گویند . بیایید شلالهٔ
قصر را تماشا بکنیم . بر آن درخت لانهٔ میناید ، آیا لانهٔ هدهدست ، یا بوم .
فردا بگاہ بقصر ما بیایید ، نعمهٔ عندلپ بشنوید . پادشاه ما هم حکمدار
عثمانیاست ، هم خلیفهٔ اسلام . برادر ترا دیدن نمی خواهم . چرا . چون ،
آخر درباغ درخت سرو نبود که در سایه اش بیار امیدیم ؟ آری . بر آن
سرو آشیانهٔ گنجشک هستی ، او را خراب کرده . گنجشک لانه اش را در آن
حالت بدید ، چندان فریاد کرد که اگر دیدی بگریستی . بسیار چیزها
هست که خلق او را آثار ترقی مدنیت میگوید و من در آنها تدنیٔ اخلاق
میبینم .

ترجمه — ترکیه دن فارسی یه :

فکری ، سن قارغه یوواسی کوردکی . خیر . فقط بابل یوواسی
چوق کوردم . کلیکز شو آفاجک کولنکه سنده براز اوطورالم . بکمزی
بیلم . چونکه بن یابانجیلرک سفره سنده اوطورمائی ایسته مم . یانفینک
قیوبلجیملرینی کوردکی ، نه قدر اوزاقلره دوشو یوردی . شیمدی سنزک
اویکزده کیم اوطوریور . قیز قارداشمک سوت آناسی اوطوریور .
ایجادیه رصدخانه سی کوردکی . خایر . آدینی ایشیدیورم اما دهاکیدوب
کوره مدم .

درس — ۶

مضاف اولاجق کلمه نك صوکنده حروف املادن (ا) ، یاخود (و)
بولونورسه برمکسور (ی) علاوه ایدیلیر ؛ مضافک صوکنده بولونماسی
لازم اولان اسره بی محافظه ایتدیکی ایچون (یای وقایه) نامنی آیر : بلای
نادانی = جاهلک بلاسی ، دیبای هند = هند قمانی ، آهوئی چین =
چین جیلانی ، آرزوی جوانی = کنجلاک آرزوسی .

نتم — اصل کلمه ده وارکن تخفیف ایچون حذف ایدیلش اولان (ی)
اضافت حالنده اعاده ایدیلیر ، تکرار یای وقایه علاوه سنه لزوم قالماز . فقط
هر بجه دن آلتان کلمه لرک صوکندن — تخفیف ایچون — حذف ایدیلن همزه
(۰) اعاده ایدلمز ، اونک یرینه یای وقایه قائم اولور : بو = قوقو —
بوی کل ، سماء = سما — سمای معرفت .

تطبیقات :

دانای راز ، غوغای حریت ، صدای رعد ، ابتدای امر ، اعحای دشمن ،
اعلای کلمه الله ، معنای بیت ، گدای عرفان ، ابقای موجودیت ، ایفای وظیفه ،
اولیای امور ، روی زمین ، ابروی دوست ، فتنه جوی جهان ، داروی
عشق ، خوشگوی بزم طرب ، سخن آرای انجمن دانش ، شبوی لاله زار ،
گفتگوی خلق ، جستجوی حقیقت ، زانوی مادر ، پهلوی بهادران .
جفای فلك ، صفای صحرا ، بهای مال .

چون بنده خدای خویش خواند ، باید که بجز خدا نداند .

چه کند زورمند وارون بخت ، بازوی بخت به که بازوی سخت .

چون مرد در افتاد ز جای و مقام خویش ، دیگر چه غم خورد همه آفاق جای اوست
شب هر توانگری بسیرانی همی رود ، درویش هر کجا که شب آمد سرای اوست .

درسی - ۷

ممارسه :

آشناغیبی ترکیب اضافیلك مضاف ایله مضاف الیهی آریلاجق ،
ترکجه لر ایله برابر مضافك سوکنه نیچون (ی) علاوه اولوندینی بیان ایدیله جك .
علمای عرب ، شعرای ایران ، حکمای غرب ، صلحای امت ، ندای
تعجب ، کالای عجم ، ضیای برق ، روی دریا ، دریای عمان ، نوای نی ،
آرای امت ، شورای دولت ، سپهای الفت ، سودای جهانگیری ، فتوای
شرع ، ادای دین ، دعوای انانیت ، بالای سر ، سپهای کمال ، فضای کالات .

تمرین :

آشناغیگی کله لردن یکدیگرینه مناسیتی اولانلر برک-دیربله رک ترکیب اضافی
 یاپیلاجق ، ترکیه لريله برابر مضاف و مضاف الیه لری آیريله جق .
 فدا ، جان ، صبا ، بهار ، اذا ، ظالم ، شفا ، جَنان ، دارو ، جان ،
 قبا ، برک ، دوا ، طیب ، فیفا ، ادب ، فردا ، فراق ، بقا ، جهان ، آبرو ،
 انسان ، بنا ، کلام ، شکوی ، مدعی ، غیا ، جهل ، صهبا ، اجل ، غذا ،
 وجود ، تماشا ، گلستان ، تقاضا ، همسایه ، هوا ، سحر ، دعا ، نماز ،
 رو ، نیاز .

لغت :

درد	ستمیدگان	عرش	لاف و کذاب	با این همه
دعا	مظلوملر	م	دیدى ، قودى ، آتوب طوئما	بونکله برابر
محبت	باید کرد	مسلمانزاده	اذا	دارو تلاوت
سومه لی	مسلمان اولادی	صیقینتی ، اشکنجه	علاج	او قومق
جستجو		قلب ، یورک		
آرابوب	طاراما			

ترجمه — از فارسی بترکی :

ای برادر . تلاوت قرآن داروی جانست و شفای جَنان . دعاهاى
 نمازرا از بر توانی خواند . هر آینه بخوانم ؛ انسان يك مسلمانزاده شود
 و با این هم چگونه شود که درو دهای دینش نداند . اذای این ستمگران

از بر ما کی خواهد برخاست ، ای برادر ، چه توان کرد ، خدا جانمخانه
ایشانرا بتیغ قهرش بشکافد که ما برهیم ، نمی دانی که آواز شکوای
ستمديدگان بعرض یزدان رسيد .

ترجمه — ترجمه دن فارسی به :

انسان وطنی سه و مملی ، اقتضای درسه وطنی یولنده اوله لیدر . وطن محبتی لاف
و کذافله اولماز ، هرکس وظیفه سنی تمامیه یایمالی ، کنج لر ایسه وطنک تعالی
و ترقیسی ایچون ایجاب ایدن علم و هنری اوکر نمه لیدر . دیدی قودی
بر شیشه یاراماز ، ایشلرک حقیقتی آرایوب طارامق لازمدر . انسانک یوز
صوبی (اعتبار و ناموسی) هرشیدن داها قیمتلیدر . بهار روزکاری دو قورتورک
علاجندن داها فائده بنخشدر .

درس — ۸

اضافت :

انواعی — اضافت ، افاده ابتدیی معنایه کوره (لامیه ، بیانیه ،
تشبیه) نامیله اوج دورلودر .

اضافت لامیه :

تعریفی — معناسندن مالکیت ، نسبت ، یا خود تعریف و تخصیص

آکلاشیلان اضافه (اضافه لامیه) دینیر : کاشانه شاه = شاهک کوشکی ،
مرغ گلستان = کاستانک قوشی ، کلک دیر = کاتبک قلمی ، آینه اسکندر =
اسکندرک آینه سی . ازهار چنزار = چنلکک ، چایرک چیچکلری ،
برک درختان = آغاجلرک یایراقلری ، سرو قبرستان = قبرستانک سرویسی .

اضافه بیانیه :

تعریفی — معناسندن ، جنس ، نوع ، یاخود اصل یعنی برشینک
نهدن یاییلدینی آکلاشیلان اضافه (اضافه بیانیه) دینیر : درخت گل =
م ، فریاد بلبل = م ، بوی سفیل = م ، آواز مرغان = قوشلرک سسی ،
آب روی = یوز صوی . ابر بهار = ایلک بهار بولوطی ، باد سحر =
سحر روزکاری ، انگشترزر = آلتون بوزوک ، حلقه سیم = کوموش حلقه ،
قلاده الماس = الماس کردانلق .

اضافه تشبیهیه :

تعریفی — معناسندن خاصه جه برشینک دیگر شینه بکزه دلدیکی
آکلاشیلان اضافه (اضافه تشبیهیه) دینیر : مرغ دل = کوکل قوشی ،
نور معرفت = معرفت نوری ، قفس تن = تن قفسی ، تیغ ابرو =
قاش قیلنجی ، چشم حسرت = حسرت کوزی ، کعبه دل = کوکل کعبه سی ،
آفتاب ترقی = ترقی کونشی ، نجم اقبال = اقبال ییلدیزی ، برق ذکا =
عقللیلق شیمشکی .

درس ۹

تطبیقات :

اضافتك انواعه دائر

غرة رمضان ، هلال شوال ، روز ماتم ، شب هجران ، اندیشه فردا ، بوی بهار ، خورشید مدنیت ، لیل حسرت ، داد حق ، شرط قابلیت ، موجب مسئولیت ، سودای انتقام ، طبقات ارض ، سن رشد ، ناخن مرک ، اشک شادی ، این نسیم ، آشیانه صباوت ، نور رحمت ، اخطار وجدان ، نوع بشر ، اتهای کمال ، مبدأ زوال ، بقای روح ، فدای جان ، اساله خون مظلومان ، کلام کبار ، کبار کلام ، دعای سلطای ، رنگ ارغوان ، بوی یاسمن ، رقتار زاغ ، مشاق سفر ، منافع سیاحت ، عمای تعصب ، ادای صلوت ، تبلیغ سلام .

منت خدا را عز وجل که طاعتش ، موجب قربتست و بشکر اندرش مزید نعمت . هر نفسی که فرو میرود مد حیاتست و چون برمی آید مفرح ذات . پس در هر نفسی دو نعمت موجودست و بر هر نعمتی شکری واجب . فرارش باد صبارا گفته تا فرش زمردین بکس ترد و دایه ابر بهار را فرموده تا بنات نیاترا در مهـد زمین پرورد و درختانرا بخلعت نو روزی قبای سبز ورق در بر کرده و اطفال شاخرا بقدم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاده و عصاره نابی بقدرت او شهد فائق شده و تخم خرما بتربیتش نخل باسق گشته .

افطار — بعضاً ایکی ، اوج ، دورت ترکیب اضافی بر لشر . بر ترکیب

اضافی حکمنی آیر ؛ تعیر آخرله مضاف ایله مضاف الیهک هر ایکسی ، یاخود ایکیدن بری ترکیب اضافی شکلنده مرکب اولور . بوکا (تتابع اضافات) دینیر . ثبات پای ارباب متانت = متانت صاحبیرینک آیاغنک نباتی ، اتحاد قلب ملت = ملتک قلبنک برلشمه سی .

تتابع اضافاتدن ممکن مرتبه اجتناب ایتمک لازم اولمقسه برابر اعظم لسانیون ایکی ، نهایت اوچ ترکیبک باشه بیله چکنی اقوال و آثار لریله تجویز ایتمشلدردر .

درسی - ۱۰

ممارسه :

آشاغیکی اضافتلك لامیه ، بیانیه وتشبیهیسی آریلا جق ، ترکیب لریله برابر نه دورلو معنی افاده ابتدکلی بیان ایدیله چک .

آزادکی فکر ، آسودکی دماغ ، گوشه فراغ ، کنج صبر ، بند حکیمان ، تریاق عراق ، زهر ممات ، بستر اضطراب . دایه ابر بهار ، اغبرار خاطر ، خواجه عالم ، شفیع روز جزا ، دشت کربلا ، تیر جفا ، مرد میدان ، شاه دوران ، شیر یزدان ، حال خرابی ، ضریق اشک ، ترجمان وجدان ، خلوص نیت ، بار انتظار ، مدار افتخار ، نمونه حماسه ، تختگاه شوکت ، پرده غیب ، بیت خدا ، شعله دها ، دیدار حریت ، شمشیر ظلم ، اژدر قهر .

تعمین :

آشاغیکی کله لردن بکدی کیرنه مناسبی اولالدر برلشد برله رک ترکیب اضافی پایلاجق ، ترکیب لریله برابر اضافتلك لامیه ، بیانیه یاخود تشبیه اولدنی کوستر لریله چک .

آه ، غریبان ، ورد ، سحر ، بانك ، نماز ، وقت ، غروب ، شماه ،
 اعدا ، واسطه ، اجرا ، آب ، زندگی ، آب ، حیات ، بیت ، عنكبوت ،
 غایه ، امید ، اقصی ، اصل ، اوج ، ترقی ، علامت ، تدنی ، آثار ،
 پریشانی ، کالا ، سخن ، ابتدا ، امر ، فرمان ، خدا ، برات ، مغفرت ،
 منشور ، وزارت ، جزا ، سرکش ، خون ، حمیت ، اشك ، مسرت ،
 ندا ، تحمیر ، شدت ، اشتیاق ، آلام ، افتراق ، نشست ، افکار ، کرمی ،
 دادوستد ، اوان ، تشکستی ، زبان ، حال ، لسان ، مقال ، استاد ، کل ،
 محب ، حکمت ، اعظم ، امت ، یادگار ، اسلاف ، دغدغه ، دنیا ، اندیشه ،
 عقبی ، دور ، استبداد ، جفا ، دهر ، بالین ، احتضار ، برق ، سطوت ،

لغت :

بانك نماز	شہادت	بدین	یگانگی ؛ وحدت
اذان	یا پفره ، دشمن سهویچی	فنا کوروشو	برک
هستی	باز	ساده	نه
واران	کری	یالیکز	یوق
		وفالی	وفامز

ترجمہ — از فارسی بترکی :

از دیر آوازی همی آید . تونیز همی شنوی ؟ آری میشنوم . آن
 بانك نماز ست . و آواز مؤذن کوی ما است . پس بشتایم . نماز صبح رابا
 جماعت مسلمین بگذرایم . آن او باش در حق توچها میگفت . نشفیدی ؟
 من بشمات اعدا گوش ندارم . بکار های خودم بکوشم . نمی دانی که
 در دنیا هر قومی که باوج ترقی دسید . بجهد و اقدامش رسید . و هر که

بازماند حی-انشر اچن-ین بیسوده گذاری بازماند . دادر من . بسیار
راست گفتی .

ترجمه — ترجمه دن فارسی یه :

او چو جو قدن اوزاق اول ؛ صافین اوندن وفا کارلق امید ایتمه .
بیلیورم قارداشم ؛ یالکز اوندن دکل ؛ هیچ کیمسه دن امید ایتمم . بوزمانده
مهرو وفا کاغدی کیم او قور، کیم دیکر . یوق برادر، بن او قدر فنا کوروشلو
دکلم . دنیاده وفالی ده بولونور . وفامزده . بعضاحال دیلی سوز دینندن دها
بلاغتلی اولوره . حقیقت او یله . بر آدم یالکز آج ی اراقلینه ، قیرچیچکلرینه
باقسه اونلرک خالندن الهک وارلقی . بر لکنی ا کلامده کوجک چکمز .

نظری سوآلر :

نحو نه یه دینیر . ترکیب ، مرکب نه دیمکدر . ترکیب قاج دورلودر .
ترکیب ناقص نه یه دینیر . مثالی نهدر . ترکیب تام ، یاخود جمله نه یه دینیر .
مثالی نهدر . ترکیب ناقصله تام ناصل ایضاح ایدیلیر . ترکیب ناقص قاج
دورلودر . اضافتله ترکیب اضافی نه یه دینیر . ترکیب اضافی ناصل ونه کبی
کله لردن یاییلیر ، مثالی نهدر . مضاف اولان کله نك سوکنده حروف املادن
(ه) ، یاخود (ی) وارسه نه یاییلیر ، مثاللری نهدر . مضاف اولان
کله نك سوکنده حروف املادن (ا) ؛ یاخود (و) بولونورسه نه یاییلیر ،
مثاللری نهدر . مضافک سوکنه علاوه ایدیلن همزه ایله یابه نیچون (همزه
وقایه ، یای وقایه) ناملری ویریلیر . اضافت قاج دورلودر . نهدر . اضافت

لامیه نهیه دینیر ، مثاللری نهدر . اضافت بیانیه نهیه دینیر ، مثاللری نهدر .
اضافت تشبیهیه نهیه دینیر ، مثاللری نهدر .

درس - ۱۱

ترکیب توصیفی :

تعریفی - برصفتله - اوصفتک توصیف ابتدیی - اسمک برلشمه -
سندن حاصل اولان ترکیبه (ترکیب توصیفی) دینیر .

تشکیلی - موصوف اولان اسم اول ، صفت صوکره کتیریلیر .
موصوفک صوکنده حروف املادن بری یوقسه اسره اوقونور ؛ بو اسره یه
(کسرهٔ توصیفی) دینیر : ماه نو = یکی آی ، سال گذشته = بکن ییل ،
خوی خوب = کوزل خوی ، چشم سیاه = قارا کوز ، آب شیرین =
طاتلی صو . آواز حزین = حزنی سس . دست نرمین = بک بوموشاق
ال ، لب لرزه ناک = تیره ک دوداق ، دل دردمند = دردلی کوکل ،
قلب اتشناک = آتشی قلب ، روی خندان = کولیچی یوز ، آب روان
= آقار صو ، وجدان پاک = تمیز وجدان ، حیات مسعودانه =
مختیارجه یاشایش .

تطبیقات :

بخت شبگون ، طالع دون ، خورشید تابان ، آفتاب جهانتاب ، مقام
سوزناک ، قاب فرحناک ، سال فرخ فال ، بلبل نالان ، مرددلاور

آش سوزان نکند باسند ، آنچه کند دودول مستمند .
گویند سرور جمله حیوانات شیرست و کمترین جانوران خر . و باتفاق
خردمندان خربار بر به از شیر مردم در .
بدست آهن تفته کردن خیر ، به ازدست برسینه پیش امیر .
تاتوانی درون کس مخراش ، کاندربین راه خارها باشد .
کار درویش مستمند بر آر ، که ترا نیز کارها باشد .
مرغ بریان بچشم مردم سیر ، کمتر از برك تره برخوردارست .
وانگرا دستگاہ قدرت نیست ، شلغم پخته مرغ بریانت .

درس - ۱۲

ممارسه :

آشایکی ترکیب توصیفی لک موصوف ایله صفی آریلاجق ، ترکیه لری
بیان ای دیله جک .
ابرلطیف ، باد خفیف ، مرد ظریف ، بابل شیدا ، عندایب بینوا ،
درویش دلریش ، خط زرین ، ماه نو ، سال گذشته ، شب تاریک ، روز
روشن ، حیات ساده ، نفس وایسین ، نفس نفیس ، رفتار لوندانه ،
وضع متین ، دل غمگین ، نطق بلیغ ، درد دوا ناپذیر ، درختان دلکش .
طور سرکشانه ، راه مظلم ، خبر صادق .

تمرین :

آشایکی کله لردن بکدی بکرینه مناسبی اولانلر برلشدیریلرک ترکیب توصیفی
باپلاجق ، ترکیه لرله برابر موصوف وصفی لری کوستریلر جک .

در ، ناب ، گوهر نایاب ، دل ، شادان ، طور ، کستاخانه ، تدابیر ،
آصفانه ، خورشید ، رخشان ، مهر ، درخشان ، آواز ، تیز ، مہبذ ،
منور ، مقام ، مقدس ، جسم ، خراب ، چشم ، کریان ، زلف ، زرتار ،
نسل ، کریم ، نگاه ، فسونکار . جویبار ، انشراح نثار ، اتباع ، بی شماره
اختر ، دنبالدار ، نجم ، تابدار ، شیر ، زبان ، گرداب ، جوشان ، صیادہ
بی انصاف .

لغت :

سایہ دار	حظ ندارم	تاریک	دوشن	دهشتناک
کولکلی	خوشلائام	قارانلق	آیدینلق	دهشتلی
بیسود	مانند	اعصار دیدہ		
فائده سز	اش	عصر لر کورمش		

ترجمہ — از فارسی بترکی :

پرروز جناب معلم مناطق بلیغ ایراد کرد ؛ شہادر آنجا نبودید ، نہ ،
پیشین نتوانستم شنید . این نظقرا با خط زرین باید نوشت . پس فردا
بکاغذ خانہ بروی ؟ من از چنین کشت وگنذار بیسود چیزی نفہم .
اکنون چنان حالها بمنیرزد . چون وطن عزیزمان بمحمان مصیبت دلسوز
معروضت کہ دیدہ اعصار دیدہ فلك مانندش ندیدہ است .

ترجمہ — ترکیہ دن فارسی بہ :

بن برداها او اوزون پولدن کتیمہ جکم . اگر اوندن داها قبصہ برپول

بیلیورسہک کوستر . قارانلق کیجہدہ دکزک دہشتلی دالغاسیندن چوق
قورقارم . اونفیس جلدی کیم یابدی . آلدیغم وقت مجلد ایدی . طاتلی صوبی
لطیف چیچکلری ، کولیکلی آغاچلری اولمایان مسیره دن خوشلانام . بنده .
هیچ اوپله یرہ مسیره دینیلیرمی .

درس - ۱۳

موصوف اولان کله نك صوکنده حروف املادن (.) ، یاخود (ی)
بولونورسه - مضافده اولدینی کبی - بر مکسورہ هزه علاوه ایدیلیر ،
موصوفک صوکنده بولونماسی لازم اولان اسره بی قورودینی ایچون
(هزه وقایه) نامنی آلیر : شکوفه تر = تازہ چیچک ، لانه تارمار =
طارما طاغینق یووا ، ناله جکر سوز = جکر یاقان ایکلتی . ليله مبارکه
= مبارک کیجه . سنه جدیده = یکی ییل ، صوفی صاف = صاف
صوفی ، مفتی دانا = عالم مفتی .

تطبیقات :

لوحة معصومانه ، غنچه رعنا ، زلزله مدہشہ ، قطره آتشناک ، نشئه
موقت ، خسته بی امید ، خواننده بہمتا ، فواره نظر فریب ، ساحه وسیعہ ،
صحیفه ادیبہ ، عریضه بناوری ، ورقه مقطوعہ ، خاصه دائمہ ، دبدبده صوریہ ،
وسوسه شیطانیہ ، موهبه یزدانی ، عطیہ سفیدہ ، مقاله فنیہ ، مصاحبہ ادیبہ ،
ملاعبہ طفلانہ ، ریاضی شہیر ، قاضی عادل ، راوی موثوق ، شادی
کاذب ، ماضی منحوس ، آتی مسعود ، عامی نادان ، بادی یگانہ ، حامی

بینظیر ، سعدی ، شیرازی ، وادی ، هولناک ، باقی بی زوال ، مصدر دالی ،
رائی ، تائی ، شیخی .

کربۀ مسکین اگر برداشتی ، تخم کنجشک از جهان برداشتی .
دست تضرغ چه سود بنده محتاجرا ، وقت دعا بر خدا ، وقت کرم در بغل .
صیاد بی روزی در دجله ماهی نکیر و ماهی بی اجل در خشکی نمیرد .
خواهنده مغربی در صف بزازان حلب میگفت : ای خداوندان
نعمت ، اگر شمارا انصاف بودی و مارا قناعت ، رسم سوال از جهان
برخاستی .

درس — ۱۴

۱ ممارسه :

آشایگی ترکیب توصیفی لک صفت ایله موصوفی آریلاجق ، ترکیب
لریله برابر موصوفک سوکنه نیچون همزه کتیرلدیکی بیان ایدیله جک .
خانه خراب ، جامه کهن ، خامه سرتیز ، خامه پیچیده مو ، نامه نو ،
غره غرا ، نغمه کونا کون ، ملاطفه ادیبانه ، مباحثه دلپسند ، نواله بی
امتان ، ماده نا منتظر ، مصاحبه ادبیه ، مباحثه بی طرفانه ، مجادله بی
منفعت ، مقاتله وحشیانه ، محاربه زائله ، ابره مقناطیسی ، ریاضی نامدار .

تمرین :

آشایگی کله لردن یکدیگریه مناسبی اولانلر برلشدیریله رک ترکیب توصیفی
پایلاجق ، ترکیب لریله برابر صفت و موصوفی آریلاجق .
ترپیه ، بدنیه ، ممارسه ، اسانیه ، سازنده ، شهر ، خواننده ، بی نظیر ،

راوی ، صحیح ، لاله ، نادیده ، بلده ، طیبه ، سلاله ، طاهره ، کله ، منجیه ،
فضولی ، بغدادی ، مکه ، مکرمه ، مدینه ، منوره ، فرقه ، ناجیه ، کتبخانه ،
عمومی ، قلعه ، سیاره ، فواره ، نظریا .

لغت :

ورنه شمندوفر کاشکی لاله گلگون حظ نکتم شهید
یوقسه راه آهنین کاشکه پنبه لاله خوشلانام شهرتلی ، آدی صانی
چندی زهی بختیاری .
برقاچ نسمادت .

ترجمه — از فارسی بت ترکی :

در این روزها بیدرت نامه نو نوشتی ؟ آری نوشتم . امسال غره غرای
رمضان بکدام روز مصادف میشود . می دانی ؟ نه ، نمیدانم . آن ریاضی
شهیر چرا بما معلمی نکند ، وقت او بتسگی بسیار معروضست ، ورنه او
نیز آرزو همی کند . بمصدر تائی فائی ویدالی رائی چندی مثال توانی گفت .

ترجمه — ترجمه دن فارسی به :

دون پدرمدن برمکتوب آلام . مکه مکرمدن حرکت ایشلر ، برهفته
صوکره مدینه منوره به واصل اوله جقلمش ، روضه مطهره بی زیارتدن صوکره
شمندوفرله شامه کله جکلر . نسمادت . کاشکی بزده نصیب اولایدی .
ادیجه لطیفه لشمندن بک خوشلانیرم ، صووق نمازخدن خوشلانام .

بوچو جوغاك حامیسی نه وقت وفات ایستی ، اكن محاربه ده شهید اولدی .
اوبنه لاله کبی مدت عمر مده کورمه دم .

درسی — ۱۵

موصوف اولان کله نك سوکنده حروف املادن (ا) ، یاخود (و)
بولونورسه موصوفك نهایتته براسره (ی) علاوه ایدیلمیر ، کسره توصیفی بی
قورودینی ایچون (یای وقایه) نامنی آلیر : دیبای زیبا = کوزل ، سوسلو ،
یاراشیقلی قماش ، قضای ناگهانی = آنسزین اولان قضا ، آرزوی شدید =
شدتلی آرزو ، دواي مؤثر = تأثیرلی علاج . گفتگوی بی اساس =
اساسسز دیدی قودی .

تطبیقات :

اعتنای مخصوص ، اجزای تارمار ، سبوی شکسته ، سمای صاف ، روی
زیبا ، صدای محرق ، آشنای ازلی ، اسپای شرقی ، دنیای بی بقا ، داروی
شفابخش ، افریقای شمالی ، جفای موقت ، صفای دائمی ، دعوای بی اساس ،
صحرای بی پایان ، قضای بی انتها ، لقای بد ، معمای مشکل ، قوای متحشده ،
اصدقای نادره ، احبای کثیره ، معنای ظاهری ، اطبای حاذقه ، ماوای قدیم ،
بنای متین .

بر تاج کیخسرو نوشته بود :

چه سالهای فراوان و عمرهای دراز ، که خلق برسرما در زمین بنخواهد رفت
چنانکه دست بدست آمده است ملک بما ، بدستهای دگر همچنین بنخواهد رفت

ترك احسان خواجه اولتر ، زاحتمال جفای بوابان

بمَنای گوشت مردن به ، که تقاضای زشت قصابان
هر که بی اندیشه گفتارش بود ، پس ندامتهای بسیارش بود
تا نکفتی میتوانی گفتنش ، چون بگفتی کی توان بهفتنش

درس - ۱۶

ممارسه :

آشاغیکی ترکیب توصیفی لک صفتله موصوفی آریلاجق ، ترجه لریله
برابر موصوفک صوکنه نیچون (ی) علاوه ایدلدیکی بیان ایدله جک .
دیباى زیبا ، کالای گرانها ، دواى شافی ، صدای حزین ، نوای
دلفریب ، صفای دورا دور ، جفای تحمل فرسا ، ندای مأیوسانه ، فضای
بی پایان ، قضای آلهی ، خدای متعال ، معنای مختصر ، بنای متین ،
داروی تلخ ، موی سیاه ، اعتلای سریع ، مأوای امین ، دانای هزارفن ،
بای مکسوره ، پای مفتوحه ، رای مشدده . (بای مکسوره ..) .

تمرین :

آشاغیکی کله لردن یکدیگرینه مناسبتی اولانلر بری بریله برلکدیریلره رک ترکیب
توصیفی یا بیلاجق ، ترجه لریله برابر صفت وموصوفلری آریلاجق .

شفا ، عاجل ، هوا ، صاف ، دوا ، مؤثر ، املا ، قدیم ، ادا ، بارد ،
گدا ، بی حیا ، حکما ، قدیمه ، علما ، اسلامییه ، فتوا ، شریف ، صحرا ،
کبیر ، بلا ، آسمانی ، سما ، نیلگون ، بها ، گران ، اجزا ، تارمار ، شبو ،

گلرنك ، سودا ، مفرط ، قضا ایا ، متتابعه ، مزایا ، كم یاب ، رو ، رعنا ،
ها ، نقلیه ، تا ، مربوطه .

لغت :

نیلگون	گران	دمی	پریسال	دورا دور
چویدی، صورنکنده	آغیر	دمین، برازاول	اولکی ییل	اوزاقدن اوزاغه، اوزون اوزادی
واپسین	انجام	جز	دروغ	گدایی
الک صوک	صوک	باشقه	بالان	دیلنجیک

ترجمه — از فارسی بترکی :

شنیده بودم که ممدوح خسته نا امید ست ؛ دمی در راه دیدم ، تعجب کردم . خسته کی او دروغ نبود ، ولی هوای صاف کاشانه بصحتش بسیار از دوا های مؤثر تأثیر کرد و شفای عاجل یافت . صبری پریسال چند بختیار بود ، اکنون می بینم که پریشانی او بغایه واپسین رسیده . آیا از چه نمدانی که انجام صفای دورا دور و کشت و گذار بیسود جزاین نیست .

ترجمه — ترکیه دن فارسی به :

حقیقی فقیر لره المدن کلدیکی قدر یاردیم ایتمک ایستهرم . فقط شو عارسز دیلنجیک یوزینی کورمک ایسته م . بویله آدملره صدقه ویرمک جائز دکل ، بلکه حرامدر . چونکه وجودی صاعلام ، هرایشی یابا بیلیر ؛ لکن ، نه فائده ا جالیشمیور . دیلنجیک ذلیلکنی ارتکاب ایدیور .

تجیم — موصوف جمع اولورسه صفت مفرد کتیریلیر ؛ نادراً جمع
کتیرلدیکی ده واردر : درختان دلکش = کوکل چکن آغاچلر ، مردان
دلاوران = یوره کلی ارککلر .
جمع اولان موصوف محذوف اولورسه — صفت اونک مقامنه قائم اولدیغی
ایچون — هر حالده جمع کتیریلیر : بدان = فنار، دلشکستگان = کوکلی
قبریلر .

درس — ۱۷

مطابقت :

تعریفی — کیفیت و کیفیتجه — یعنی مذکرک ، مؤنثک ، مفردک ،
جمعک خصوصنده — صفتک موصوفه او یغون اولماسنه (مطابقت) دینیر .
شرطی — صفتک موصوفه — کیفیت و کیفیتجه — مطابق اولماسی ایچون
هرایکینسک عربی اولماسی شرطدر .

اصول مطابقت :

صفتک موصوفه مطابقی آتی صورتله اولور :

۱ — موصوف مفرد مذکر ایسه صفتده مفرد مذکر اولور : رجل
عادل = عقلی ارکک ، فکر واسع = کیش دوشونجه ، شجر مثمر =

میوه‌لی آغاچ ، سیر سرریع = سرعتلی یوروش . [۱]

تطبیقات :

عذر مقبول ، سبب مشروع ، مانع مجبر ، رأی مصیب ، حال طبیعی ،
حس رقیق ، خطیب بلیغ ، نطق مؤثر ، مقال مختصر ، مرض مزمن ،
علم اجمالی ، ایمان تفصیلی ، قصر عالی ، قانون اساسی ، دور دائم ، خط
منحنی ، قلب منکسر ، ملک موروث ، ملک خاص ، طریق اقصر ، عمر
قصیر ، صنف اول ، نوع ثانی ، شخص ثالث ، فصل رابع ، موقع مرتفع ،
مسند عالی ، اثر ادبی ، تألیف معتبر ، طعام لذیذ ، بحر متلاطم ، علم
کامل ، ترکیب ناقص ، فعل ماضی ، سحاب مظلم .

درس — ۱۸

ممارسه :

آشاغی ترکیب توصیفیبارک صفتله موصوفی آریلاجق ، ترکیه لريله
برابر فصل مطابقت ایتدکوری بیان ایدیله جک .

[۱] عربجهده مذکرله مؤنث (حقیقی ، لفظی) نامیله ایکی دورلودر .

مذکر حقیقی — معناسنده حقیقه ارککاک بولونان کلهیه (مذکر حقیقی) دینیر:

اب = بابا ، اخ = قارداش ، بقر = صغیر ، جد = بویوک بابا .

مؤنث حقیقی — معناسنده حقیقه دیشیک بولونان کلهیه (مؤنث حقیقی)

تسمیه ایدیلیر : أم = آنا ، اخت = قیز قارداش ، بنت = قیز .

مذکر لفظی — معناسنده حقیقه ارککاک اول-ایوب عربلرجه مذکر اعتبار

ایدیلن کلهیه (مذکر لفظی) دینیر : حجر = طاش ، شجر = آغاچ ، ادب ، علم .

بحر محیط ، برجید ، صدر واسع ، نجم ناوب ، عبد قائب ، رأی صائب ،
مثل سائر ، تدبیر عاجل ، مهر مؤجل ، اقرار مؤل ، وتر واجب ، نظر
نافذ ، قاب سلیم ، طریق مستقیم ، فاعل مختار ، قادر مطلق ، مجرم نادم ،
طفل غافل ، کسر عادی ، کسر اعشاری . حرف زائد .

تمرین :

آشایکی کله لردن یکدیگرینه مناسبی اولانلر برلشدیربله دک ترکیب توصیفی
یاپیلجق ، ترکیه لرله برابر ناصل مطابقت ایندکلی بیان ایدیله جک .
شعر ، منتور ، دماغ ، فعال ، شراب ، طهور ، اخطار ، مهم ، شخص ،
مهم ، حکم ، شرعی ، اثر ، نادر ، مأمور ، معزول ، عصر ، مسعود ،
اشتیاق ، شدید ، استاذ ، شهر ، سارق ، مشهور ، موت ، فحیح ، سلطان ،
عادل ، عذاب ، الیم ، رب ، رحیم ، طور ، حزین ، لطف ، جلیل .

لغت :

منحنی مستقیم خط قصر عالی ، مرتفع رفیق بلیغ
اکری دوغرو چیزکی کوشک یوکسک آرقاداش حاله ، موقعه او یفون
هیچ حظ ندارم .
هیچ خوشلانام .

مؤنت لفظی — معناسنده حقیقه دیشیک اولمایوب عربلرجه مؤنت اعتبار
ایدیلن کله به (مؤنت لفظی) فای و بریلیر : سعادت ، دعوی ، صحرا .
تأیث علامتی — برکله نك مؤنتلکنی بیلدیرن ادات اوج داندر : (ة ، ت ، ه)
الف مدوده = اه ، الف مقصوره = ی) .
مذکر برکله به (ة ، ت ، ه) علاوه بیله مؤنت یاپیلیر ، دیگر اداتلرله
یاپیلانلر محدوددر .

ترجمه — از فارسی بترکی :

حرف زاندرآ چگونه فهمی ، ان حرفرا ازلفظ حذف کنم ، اکر معنی را خلل آید ، بفهممش که زاندرست ، ورنه زاندر نیست . ناجی ! تو بشهر مشور محبت داری ، یا بمنظوم ؟ هر یکی حظی مخصوص دارد ، من بکلام بلیغ و خوش آینده مجلوم . منظوری و منظومی در نزد من یکسانست . موت بخیع شفیق شنیدی ، آری شنیدم و بسیار متأثر شدم . ولی آن وقعه کدورت انگیز را او خود سببیت داد . چرا . چون از خطر مشهود حذر نکرد ، بچنین عاقبت البمه گرفتار شد .

ترجمه — ترکیه دن فارسی یه :

لطفاً ! شو بکسک کوشک کیمکدر ، بیلپوره یسک ، اوت بیلپورم . بزم صنفده برتریه لی چوجوق یوقی ، اونلرک کوشکیدر . بوچیز کیلره نه دیرلر ، برینه خط مستقیم ، دیگرینه خط منحنی دیرلر . جاهل آرقاداشدن هیچ خوشلانمام . ایسته رم که رفاقت و مصاحبت ایتدیکم کیمسه لر بندن داها بیلکیلی اولسون که اونلرک فضله بیلکیسندن استفاده ایده ایم .

درس — ۱۹

۲ موصوف مفرد مؤنث اولورسه صفت ده مفرد مؤنث کتیریلیر :
مدینه منوره = نورلو شهر ، مکّه مکرمه = محترم مکّه ، سنه جدیده =
پکی پیل ، محاربه زائله = کچن غوغا .

تطبیقات :

غنايت جليله ، ماده منفرده ، اداره مشروطه ، ايالت ممتازه ، خاصه لازمه ، صفت قياسيه ، شاعره مشهوره ، تماميت ملكيه ، عائشه صديقه ، خديجه كبرا ، عتبه عليا ، مخرای وسيعه ، غايت كامله ، رجعت قهقريه ، موفقيت متواليه ، عدالت مطلقه ، مسئله فنيه ، مصاحبه ادبيه ، مائده ربيعيه ، عادت قديمه ، قوه قدسيه ، دولت عثمانيه ، حكومت معظمه ، خلافت اسلاميه ، درايت مسلمه ، فضيلت مجسمه ، محبت متقابله ، بلده معموره ، مصادمه مدهشه ، سنت سفيه ، نظارت عليه ، تذكرة ساميه ، علامت فارقه ، علت ساريه ، غلبه قطعيه .

درس — ۲۰

ممارسه :

آشاغیکی ترکیب توصیفی لرك صفتله موصوفی آریلاجق ، ترکیه لریله برابر ناصل مطابقت ایتدکری بیان ایدیلجک .

مخبره سریعه ، مصادمه شدیده ، وافتت ظاهریه ، عداوت باطنیه ، صداقت صوریه ، افاده اولیه ، رحمت واسمه ، هجرت نبویه ، سنه مالیه ، مسعودیت مغبوطه ، ثمره نافع ، نتیجه مطلوبه ، خلعت فاخره ، مداخله اجنبیه ، ممارسه بدنیه ، تربیه جسمانیه ، قابلیت اتساعیه ، آلت قاطعه ، محبت شرعیه ، سنه تدریسیه .

تمرین :

آشایکی کله لردن یکدیگرینه مناسبتی اولانلر برلشدیریله رک ترکیب نویسنی
یاپیلایق ، - ترکیه لريله برابر - ناصل مطابقت ایتدکاری سویله نه چک .
فاطمه ، زهرا ، غره ، غرا ، اجرت ، یومیه ، رساله ، موقوته ،
حکمت ، طیبغیه ، قوت ، قاهره ، قدرت ، باهره ، حصه ، شایعه ،
قاعده ، مطرده ، فائده ، منتظره ، صحت ، عمومیه ، کتابت ، خصوصیه ،
مقاله ، اولی ، نعمت ، عظمی ، رتبه ، علیا ، غباوت ، فطریه ، جهالت ،
مضاعفه ، ملاحت ، وجهیه ، غیرت ، ملیه ، همت ، مشکوره ، درکه ، سفلی .

لغت :

بالا تر	بزودی دیشب، دوش روزه	میانه	لابدست ، لازمست
داها یوکسک	چارچابوق دون کیجه اوروج	آرا	لازمدر
تصفیه	تمیه	بدر کنند	
تمیزله مک	یتیشدیروب بویوتک	چیقاررلر ، قووارلر	

ترجمه - از فارسی بترکی :

از مراتب کدام مرتبه بالاترست ، رتبه علیای علم از همدرتبه بالاترست .
در این هفته با پدرم بمخابره سریعه لزوم می نماید . چرا . چون اگر
بزودی مخابره نکنم ، زمان تأدیة تقسیط بگذرد و برای آن از دبستانم
بدر کنند . دیشب بکدام درس بسیار تر کوشیدی . بکتابت خصوصیه

گویشیدم ، غره غرای رمضان دیده شد ، پس بر ما فرضست که فردا روزه
داریم .

ترجمه — ترکیه دن فارسی به :

تمیه روحیه ایچون ایچون تصفیة قلبیه لازم اولدینی ایکی تربیه جسمانیه
ایچونده ممارسه بدنیه لازمدر . سعدی ! ایشیتدکی . خرسز افاده اولیه سنده
سمرقت معلومه بی اعتراف ایتمش . خاطر لییورمیسک ، اولجه ناقدر صداقت
صوریه کوسترییوردی . اونک جعلی طورینه محکمه عادلہ اینارمی . دون
ایکی واپور آره سنده واقع اولان مصادمه شدیده ده عجبیا تلفات وارمی .
اللهه چوق شکر . هیچ تلفات یوقدر .

درسی — ۲۱

۳ — موصوف تنیه اولورسه صفت ده تنیه کتیریلیر [۱] ؛ فقط فارسیده
قوللانیلان افرادی پک آزدر : حر این شریفین = ایکی شرافتلی حرم
(کعبه معظمه ، روضه مظهره) ، بیلدین طاهرین = ایکی تمیز شهر ،
دولتین علیتین = ایکی عالی دولت . زاویتان متقابلتان = قارشیلقلی ایکی گوشه .
۴ — موصوف جمع مؤنث اولورسه صفت اکثریا مفرد مؤنث ،

[۱] عربیده بره (مفرد) ، ایکیه (تنیه) ، داما یوقاریسنه (جمع) دینیره .
مفردک صوکی اوستون باپیلقدن صوکره (بن) ، یاخود (ان) کتیریلره رک
(تنیه) باپیلیر : دار = او — دارین = ایکی او . علم - علمان = ایکی علم .
عربی کلمات و ترکیباته دائره معلومات مکمله (عربجه یکی صرف ونحو) کتابنده در .

بعضاً جمع مؤنث کتیریلیر [۲] : مطالعات حکیمانه = حکیمجه مطالعه لر ،
مصاحبات فنیه = فنه دائر قونوشمالر ، مقررات قطعیه = قطعی قرار لر ،
زوجات طاهرات = تمیز ، ناموسلوزوجه لر ، جنات عالیات = عالی جنتلر .

تطبیقات :

مقالات ادبیه ، تبلیغات مکرره ، تدقیقات لازمه ، اعلامات شرعیه ،
معلومات مختصره ، محررات رسمیه ، مجادلات فنیه ، محاربات مشهوره ،
مقدمات صلحیه ، مبیعات عسکریه ، مقامات مبارکه ، مقدرات آلهیه ،
غلطات فاحشه ، تنظیمات خیرییه ، تشکیلات جدیده ، تنسیقات اخیره ،
اشتغالات ذهنیه الهامات ربانیه ، عنایات سبجانیه ، ممارسات جسمانیه ،
ادخالات شهرییه ، اخراجات سنوییه ، مناسبات دولیه ، مهاجمات متوالیه ،
حرکات ارضیه ، تنقیحات مقتضیه ، احتمالات عقلیه ، محاکمات عندییه .

درس — ۲۲

ممارسه :

آشاغیکی ترکیب توصیفیلرک صفتله موصوفی آیریللاجق ، — ترکیله لریله
برابر — ناصل مطابقت استدلاری بیان ایدیله جک .

[۲] مفردک شکل بوزولپه رق یاپیلان و -- حقیق ، لفظی — مؤنثله مخصوص
اولان جمعه (جمع مؤنث) دینیر .

صوکنده (ة = ۰) بولونان کله لر دن (ة) قالدیرلر دن صوکره ، (ة = ۰)
بولونماینلرله دوغرودن دوغروییه (ات) علاوه سیله جمع مؤنث یاپیلیر : معلمه —
معلمات ، ارشاد — ارشادات .

عمرات نافعه ، نعمات رقیقه ، تعظیبات لائقه ، تکریمات فائقه ، مزینات
 نسائیة ، محسنات ادبیه ، مشهودات ذاتیه ، مسرودات مصرحه ، درجات
 عالیة ، درکات سفلیة ، کشفیات جدیدة ، تصمیبات جنائیة ، حکومات متفقہ ،
 افسادات خفیہ ، تکدیرات علینہ ، تصحیحات لازمه ، تعمیقات فنیہ ،
 تحقیقات اولیہ ، انفعالات وجدائیہ ، اخبارات برقیہ .

تمرین :

آشاغییی کله لردن یکدیگرینه مناسبتی اولانلر برلشدیریله رک ترکیب توصیفی
 یاپیلاجق ، ترکیه لری سوبله نه جک ، ناصل مطابقت ایتدکاری بیان ایدیله جک .

عبادات ، خالصه ، نیانات ، قطعیه ، بیانات ، مضره ، مدافعات ،
 ملیه ، مناسبات ، جواریه ، رصدات ، فایکیه ، تطهیرات ، فنیه ، تشکیلات ،
 بلدیه ، بلیات ، سماویه ، مکالمات ، آفایه ، مکتوبات ، شریفه ، مشروحات ،
 لازمه ، تقدیرات ، الهیه ، تصورات ، واقعه ، تکملات ، علمیه ،
 ترقیات ، مدنیه .

لغت :

تکدیرات علنیه بیسخ قلع چنانکه خواهید نگاه دارد
 آچیقدن آچیفه آزارالایشلر کوك سوکک ایسته دیکیکزکی حفظ ایتسین

آنچه تهی کند غلطات
 اوشیکه بوشالدير = بوشالان شی یا کایشلر

ترجمه - از فارسی بترکی :

این پسر اصلاح حال نخواهد کرد ، چون ازین توبیخات شدید و تکذیبات علنیه هیچ متأثر نمیشود. چنین کسان چون نباتات مضره است. اینانرا از بیخ قلع و شاکردن دبستانرا از شر ایشان وقایه باید کرد. سری را بنگر. از هر رو بر فیکانش تفوق کرده است. بنابراین از هر طرف بتلطیفات ممتازه نائل میشود.

ترجمه - ترجمه دن فارسی به :

برادر ! دقت ای دیپوره یسک : ار کنگلرک کیسه لرنی بوشالدان مصارفک برنجیسی مزینات نسائییه صرف ایدیان پاره لردر . امر یقاده شدتلی حرکت ارضلرا اولش . جناب حق بونک کبی آفات ارضیه و سماوی بلیه لردن هریری حفظ بویورسون . وظیفه کزده کی یا کلیش لری بولوب تصحیحات لازمه بی یابدیکزمی . ایسته دیکیکز کبی .

درس - ۲۳

۵ - موصوف جمع مکسر [۱] اولورسه صفت مفرد مؤنث کتیریلبر ؛ جمع مؤنث کتیرلیدیکه وارد ؛ فقط نادردر ؛ احجار نادره = آزابولونان

[۱] مفردک شکلی بوزولارق یابیلان جمعه (جمع مکسر) دینیر . جمع مکسر یا بمق ایچون مطرد قاعده بوقدر ؛ برطاقم وزنلره توقیفاً تشکیل ایدیلبر . تفصیلی (عربجه یکی صرف ونحو) کتابنده در .

طاشلر ، ابحار منجمده = طونوق دكيزلر . اموال منقوله = یری دكيشدير .
يله بيلن ماللر . اندياي عظام = بويوك پيغمبرلر . علمای كرام =
محترم عالملر .

تطبیقات :

افراد جدیده ، حوادث متفرقه ، مالک مفتوحه ، قلوب منكسره ،
آثار مخلده ، نفوس مکتومه ، احكام مرعیه ، آرای مجتمعه ، اولیای
گرام ، وزرای فخام ، شعرای قدیمه ، کتبه عسکریه ، قرون اخیره ،
کواکب نایبه ، جاهیر متفقه . اوقات شرعیه ، ضماير شخصیه ، اقالیم
معتدله ، اراضی مجهوله ، قوانین مرعیه ، اطباي حاذقه ، سفن تجاریه ،
سفائن حریمیّه ، اطباي مشهوره . نعم جلیله ، عواقب مظلمه ، مکاتب
خصوصیه ، جوامع شریفه ، مقابر اسلامیه ، مراقد مبارکه ، مناقب
جلیله ، مشاغل یومیّه ، فوائد مهمه ، جوانب اربعه ، مکاتیب وارده ،
تواریخ مختلفه ، مواعید مکرره ، مساجد مقدسه .

درس - ۲۴

ممارسه :

اشاغیکی ترکیب توصیفیلرک صفتله موصوفی آیریللاجق ، ترکیب لری
سویله نه جک ، ناصل مطابقت ایتدکلری ایضاح ایدیله جک .
اشجار شمیره ، اوراق مثبته ، اقسام ثلاثه ، اعمال صالحه ، ادوار

ماضیه ، احبای صادق ، اجوبه مقنع ، ادله قطعی ، ابنیه رصینه ، جزائر
مجمعه ، بلاد معموره ، مسائل حاضر ، ثیاب فاخره ، اصدقای کرام ،
رسائل موقوت ، دواوین قدیمه ، خلفای عدلیه ، شهود حاضر ، بخلای
مشهوره ، مدارس اسلامی .

تمرین :

آشایکی کله لردن یکدیگرینه مناسبتی اولانلر برلشدیریلدک ترکیب توصیفی
پایلاجق ، ترکیه لری سویله نه جک ، ناصل مطابقت ایتدکری ایضاح ایدیلدک .
اساتذه ، لسانیه ، قواعد ، مطرده ، خلفا ، عثمانیه ، علل ، ساریه ،
طرق ، منتظمه ، قوانین ، عدلیه ، کتب ، فیه ، تداییر ، عاجله ، فلاسفه ،
قدیمه ، اخلاق ، حسنه ، جبال ، متسلسله ، مواد ، قانونیه ، شعائر ،
اسلامیه ، مسائل ، ریاضیه ، اقوال ، باطله ، ائمه ، اربعه ، استله ، مشکله .

لغت :

جزائر مجتمعه مشغولی بلاد عظیمه طرق منتظمه هر کدام باشد
طویلواطه لر اوغراشمق بویوک شهر لر انتظامی بولار هر هانکیسی اولورسه اولسون
مباحث ادبیه
ادب والشایه نائذ مبحترلر

ترجمه — از فارسی بترکی :

اگر در باغچه پنج و شش درخت سایه دار یافته شود کفایت کند ، ولی

اشجار مشمره هر چند بسیار شود چندان سودمندست . از مسائل علمیه هر کدامین باشد بدان محبت دارم که بادلۀ قاطعه مقارن شود . ناظم ! باسئلۀ مشكله تو نظمی اجوبه مقننه نتوانست داد ، بسیار شرمسار شد . اگر بگاہ در ایفای وظائف لازمه چندان کاهلی نکردی اکنون چندین شرمسار نبودی .

ترجمه — ترجمه دن فارسی به :

فاضل ! جزائر مجتمه نادر ، بیلیورمیسک . تاریخده خلفای عباسیه دورینی او قودیکز می . خایر . ملوک امویہ یی او قویورز . بن مسائل ریاضیه ایله او غراشمقندن چوق خوشلانیرم . بن ده مباحث ادبیه دن چوق حظ ایده رم . بر مملکتک ترقیسی ایچون بویوک شهر لر دن زیاده منتظم یولر لازمدر .

درس — ۲۵

۶ — موصوف جمع مذکر سالم اولورسه صفت اکثریا مفرد مؤنث ، بعضاً جمع مذکر سالم اولور [۱] : مأمورین عسکریه = عسکره منسوب مأمورلر ، سیاحین مشهوره = شهرتلی سیاحلر ، مورخین محققین = حقیقتی آرایان تاریخچیلر .

[۱] مفردینک شکلی بوزولمایارق یایلان ومذکره مخصوص اولان جمعه (جمع مذکر سالم) دینیر .
معناجه صفت اولان قیاسی اسملرک صوکی امره یاپیلدندن صوکره (بن) ، یاخود اوتره یاپیلدندن صوکره (ون) کتیریلدرك (جمع مذکر سالم) یایلیر :
سامع - سامعین ، سامعون .

تطبیقات :

محررین سیاسیه ، مدققین ریاضیه ، سیاحین مشهوره ، مغدورین سیاسیه ،
مجرمین محکومه ، محکومین موصومه ، مأمورین علمیه ؛ کاشفین معروفه ،
سلاطین عثمانیه ، مخالفین معلومه ، مباحثین فیه ، مشاورین مالیه ، سامعین
موجوده ، متفکرین منوره ، متبحرین معروفه ، کذابین معهوده ؛ مؤلفین
متقدمه ، مصنفین متأخره ، محققین ممتازه ، منتخبین اولیه .

ممارسه :

آشاغیکی ترکیب توصیفیلرک صفتله موصوفی آریلاجق ، ترکیه لری
سویله نه جک ، ناصل مطابقت ایتدکاری ایضاح ایدیله جک .
موصومین مغدوره ، عارفین واصلین ، منکرین مکروهین ، مخالفین کثیره ،
محبوسین سابقه ، موقوفین اخیره ، مأمورین معزوله ، مستخدمین صحیه ،
متخلصین غیوره ، عابدین خالصین ، کاهنین هندیه ، متجاسرین مرقومه .

تمرین :

آشاغیکی کله لردن یکدیگرینه مناسبی اولانلر برک-دبریلرک ترکیب توصیفی
باپلاجق ، ترکیه لری . ویله نه جک ، ناصل مطابقت ایتدکاری ایضاح ایدیله جک .
مبعوثین ، منتخبه ، سنین ، وفیره ، سارقین ، سائره ، ممیزین ، مقتدره ،
محصورین ، مایوسه ، مأمورین ، محایه ، مفسدین ، مطروده ، مخاصمین ،
معلومه ، مهاجرین ، مظلومه ، مسافرین ، اجنبیه .

لغت :

سارقین	معصومین مغدوره	مبعوثین منتخبه	مردك
خبرمنزل	حقمزاق كورن صوجمنزلر	سه چیلن مبعوثلر	حریف ، آدجكزن
			خودش
			كنديسى

ترجمه - از فارسی بترکی :

دیروز بدبستان ما شخصی بیگانه آمده بود ؛ آن کیست . او از سیاحین مشهوره است . نه . من شنیدم که از مبعوثین منتخبه ملتست . این مرد کرا چرا حبس کرده اند . نمی دانی . او از سارقین مدهشه است . نه . من شنیدم که او از معصومین مغدوره است ، بافترای دشمنان گرفتار شده است .

ترجمه - ترکیه دن فارسی یه :

صادق ا پدرك نه ايشله مشغولدر . اوشیمدی هیچ برایشله مشغول دکلدر . کنديسى متقاعد مأمورلردندر . ملت سایه سنده معاشنی آلیور ، اوده اوطوریور .

۶ - موصوف مؤنث سماعی [۱] اولورسه صفت بعضاً مفرد مؤنث ، اکثریا مفرد مذکر کتیریلیر : ید علیا = یوکسک ال ، ید بیضا = بیاض ال ، نفس اماره = میل ایدن نفس ، نفس ناطقه = م ، یده وید =

[۱] عربلر (نار ، حرب ، شمس ، نفس ، ید) کی تقریباً آلتشدن زیاده اسملری - معنارنده دیشلیک ، صوکارنده تأیث علاقی اولامقوله برابر - مؤنث اعتبار ایتدکلری کی جملری ، حروف جما اسملریخده مؤنث عدد ایشلردز .

فوتلشمش ال ، نفس نفیس = م ، شمس منیر = ضیا ویرن گواش ،
 تمه — موصوفله صفتدن برینک اولنه ، یاخود صوکنه فارسی برادات
 علاوه ایدیلیرسه — اوکله فارسی عد اولوناجفندن — آرتیق مطابقت آرانماز:
 ضابطان عسکری ، اعذار نامشروع ، فقرای بی قناعت ، معامله نالائق .

نظری سوآلر :

ترکیب توصیفی نهیه دینیر . موصوفک صوکنده حرف املا اولمازسه
 ترکیب توصیفی ناصل یاییلیر ، مثاللری نهدر . موصوفک صوکنده (ه) ،
 یاخود (ی) حرف املاسی وارسه نه یاییلیر ، مثاللری نهدر . موصوفک
 صوکنده حرف املا اولان (ا) ، یاخود (و) بولونورسه نه یاییلیر ، مثاللری
 نهدر . مطابقت نه دیمکدر . موصوفله صفت آراسنده مطابقت آرامق ایچون
 نه کبی شرط لازمدر ، موصوف مفرد مذکر اولورسه صفت ناصل کتیریلیر
 مثاللری نهدر . موصوف ثنیه اولورسه صفت ناصل کتیریلیر ، مثاللری نهدر .
 موصوف جمع مؤنث اولورسه صفت ناصل کتیریلیر ، مثاللری نهدر .
 موصوف جمع مکسر اولورسه صفت ناصل کتیریلیر ، مثاللری نهدر .
 موصوف جمع مذکر سالم اولورسه صفت ناصل کتیریلیر ، مثاللری نهدر .
 موصوف مؤنث سماعی اولورسه صفت ناصل کتیریلیر ، مثاللری نهدر .
 موصوف ایله صفتدن برینه فارسی ادات داخل اولورسه مطابقت آرانیرمی ،
 آرانمازمی ، مثاللری نهدر .

درس — ۲۶

صفت ذاتیه ، سببیه :

تعریفلری — دوغرودن دوغروه موصوفک کندیسک وصفی اولان

صفته (صفت ذاتیه) دینیر : چشم سیاه = قارا کوز ، سر بزرک =
بوپوک باش [۱]

دوغرودن دوغرویه موصوفک وصفی اولمایوب اجزا واعضاسندن ،
یاخود متفرعات ومتمعلقاتندن برینی توصیف ایدن صفته (صفت سببیه) ،
داها زبازد برتعبیر ایله (وصف ترکیبی) ، (مرکب صفت) نامی ویریلیر :
ادیب خوشگفتار = خوش سوزلو ادیب ، درویش دلشکسته = کوکلی
قبریق درویش .

ایضاهلری — مثلا (دل تنک = طار کوکل) دیدیکمز وقت (تنک =
طار) صفتی دوغرودن دوغرویه موصوف اولان (دل = کوکل) کله سنک
وصفی اولدینی ایچون (صفت ذاتیه) ؛ فقط (طفل دلتک = طار کوکللو
چوجوق) دینیلیرسه (تنک) صفتی موصوف اولان (طفل) ک دوغرودن
دوغرویه وصفی اولمایوب اعضاسندن اولان (دل) کله سنک صفتی اولدینی
ایچون (صفت سببیه) اولور .

اظهار — وصف ترکیبی فارسیده کی انواعنه نظراً اکثریا موصوفک
دوغرودن دوغرویه وصفی اولور ، کندیسنده طبیعی اولارق صفت سببیه لک
قالماز . ایشته بونقطه نظر دن مرکب صفتی (اساساً بر ترکیب ناقص اولدینی
حاله صفت اولارق قوللانیلان کله لر . « وصف ترکیبی » دینیر .) صورتنده
تعریف ایتمک داها یاقیشیق آلیر .

[۱] صفت ذاتیه انواعنک تفصیلی - عادتیی جهتله - کتابک برنجی قسمنک
صفت بچئنده در .

وصف ترکیبی = مرکب صفت :

شکلی — فارسیده وصف ترکیبی — آشاغیده کوسترلیدیکی وجهله —
اون دورلو یابیلیر .

۱ — امر حاضرک اولنه مناسب براسم کتیریلرک (وصف ترکیبی)
یابیلیر : نواز — دنواز = کوکل اوقاشیان ، گو — خوشگو = خوش
سویلهین ، نویس — وقعه نویس = تاریخ یازان ، خوان — مولدخوان =
مولد شریف او قویان ، شمار — انجم شمار = میلدیز صایان ، فرما — فرمان
فرما = بویوروق بویوران . شکن — دلشکن = کوکل قیران . آرا —
مجلس آرا = مجلس سوسلهین .

درسی — ۲۷

تطبیقات :

روزی رسان ، دل آزار ، دل آشوب ، جهان آفرین ، کار آزما ، دلارام ،
خرد آموز ، مصلحت آمیز ، فتنه انگیز ، شوق آور ، دلاویز ، سرافراز ،
شوق افزا ، شب افروز ، دور اندیش ، شرر افکن ، حیلله باز ، اشکبار ،
صفا بخشا ، کدورت بخش ، غمخوار ، دست بوس ، جهان پسند ، بازوبند ،
دوربین ، دقیقه سنج ، شعله پاش ، دلپذیر ، ترقی پرور ، معارف گستر ،
عالم پناه ، سخن پیرا ، دلربا ، دلبر ، جهانتاب ، الماس تراش ، وسیله جو ،
سخن خای ، مددخواه ، فریادرس ، دلدار ، نیرن ، اشک ریز ، جانسپار ،
چاره ساز ، جان ستان ، دلسوز ، عهد شکن ، قیمت شناس ، طاقت فرسا ،

جای فروش ، نظر فریب ، اوقاتگذار ، سینه گداز ، رهگذار ، جهانگیر ،
مردمگریز ، گوشه گزین ، دست کشا ، حقگو ، زبون کش ، جانکاه ،
رومال ، کاسه لیس ، دلنشین ، جهانما ، رهایاب .

گویند که سرور جمله حیوانات شیرست و کمترین جانوران خر و بافتاق
خردمندان خربار به از شیر مردم در .

مسکین خر اگر چه بی تمیزست ، چون بار همی کشد عزیزست .
گاو و خران بار بردار ، به ز آدمیان مردم آزار
بر طاق ایوان فریدون نوشته بود :

جهان ای برادر نماید بکس ، دل اندر جهان آفرین بند و بس .
مکن تکیه بر ملک دنیا و پشت ، که بسیار کس چون تو پرورد و کشت
گر بغری رود از شهر خویش ، سختی و محنت نبرد پینه دوز .
ور بخرای فتد از مملکت ، گرسنه خسبند ملک نیم روز .

درس - ۲۸

ممارسه :

آشناگی وصف ترکیب لرك هانگی امر حاضرله یاپیلدینی - ترکیب لریله
برابر - بیان ایدیله جک .
خلاص یاب ، فاجعه نویس ، سامعه نواز ، نمونه نما ، صدر نشین ،
یاعمال ، جفا کش ، بازیگوش ، دعا گو ، لب کشا ، عدالت کستر ، عزت
دزین ، ماتم گیر ، سینه گداز ، دمگذار ، شورش فکن ، نشسته فزا ،
دلفریب ، تحمل فرسا ، دهشت فرما ، پیغمبر .

تمرین :

آشایکی امراض لرله دیگر کلهردن بری برینه مناسبتی اولانلر برلشدیربله رک
 — ترکیه لرله برابر — وصف ترکیبی یاییلاجق .

فراز ، گردن ، شناس ، نعمت ، پرست ، خدا درس ، مدد ،
 شکن ، خاطر ، شکار ، دل ، سنج ، نکسته ، سوز ، جگر ، بین ، خرده ،
 وان ، حکم ، گاه ، ربا ، در ، صف ، دار ، حکم ، خوان ، ثنا ، خند ،
 شکر ، خواه ، دل ، خیز ، سحر ، تراش ، قلم ، پوش ، خرقه ، پیرا ،
 نظر ، پرور ، تبعه ، شمشه ، پاش ، بخش ، فرح .

لغت :

کم یاب	سخندان	فی الجملة	نظر فریب	تیز فهم
آز بولونان	سوزبان	خلاصه	کوزالده انان	چابوق آکلایشلی
دستگیری	مدرسی	خرد آموزی	سراب	
الطوتوجباتی باردیم	بشدیرجیلک	معاملک	چوق صیجاقدن هوانک	اوزاقدن
			صوکبی کورینشی	

ترجمه — از فارسی بترکی :

حامی ! تونیز چون برادر بزرکت باش. او سحر خیز ست ، نه خواب
 پرست . سبقکوشست ، نه بازیگوش ؛ دلاورست ، نه بیمناک . خاطر
 نوازست ، نه دانشکن ؛ جفا کشتست ، نه شکایتکار . من رأفت را هیچ
 محبت ندارم . او همه آن وسیله جوی ستیز ست و سرکش . باندک چیزی

دل آزار را روا کند . انسانیت پروری چیست ، نداند . من در حقش
چندین بدبین نیستم .

ترجمه - ترکیه دن فارسی یه :

قدری چوق عقلی ، چابوق آکلایشلی ، سوز بیلیجی ، خلاصه آ از
بولونور برچو چوق قدر . شوسرا به باق . نه قدر کوز آلداتیجی در . بیامه ین ،
کورمه ین صو ظن ایدر . سن قدرینک باشقه فضیلتلری بیلمه یورسک .
قدری سنک صایدینگک صفتلردن باشقه خیلی کوزل خویله داها مالکدر :
دوشکونلره ال طوتو جیلوق ایدر ؛ درسنی بیامه ینلره یاردیم یقشدیر یجیلک ،
معاملک یاپار .

درس - ۲۹

۲ - اسمک اولنه (بر = چوق) صفق کتیر یله رک (وصف ترکیبی)
یابیلیر : پرتاب = چوق ضیالی ، برنشته = چوق نشته لی ، برغضب =
چوق حدتلی ، پرهز = چوق هنرلی ، برکرم = چوق ویرکیلی ،
برصفا = چوق صفالی .

تطبیقات :

برحدت ، بر خواب ، برکدر ، برذوق ، بریأس ، برملال ، برحذر ،
برحسد ، برسرور ، برعداوت ، برکمال ، برخطا ، برزبان ، برفرح ،

بر نور ، بر ظلمت ، بر سپاه ، بر فتور ، بر قوت ، بر سلاح ، بر آهنگ ،
بر نغمه ، بر شطارت ، بر کین .

ممارسه :

آشاغیگی کله لرك اولنه (بر) لفظی کتیر بله لرك وصف ترکیبی بایبلاجق ،
ترکجه لری بولونا جق .

اسف ، تأسف ، تأثر ، خوف ، رعشه ، نم ، ملاحه ، وفا ، شیوه ،
نعمت ، مشقت ، رحمت ، فریاد ، فغان ناله ، خنده ، حجاب ، امید ،
امل ، ذکا ، فضیلت ، اشتیاق ، طنین .

لغت :

پر تأثر	پر یأس	مردم	در کدام کار باشد	پر حدت
چوق تأثرلی	چوق یأسلی	مروقت	مه مانگی ایشده اولورسه اولسون	چوق حدتلی
یکباره	نموده شوی	روز ترا که	پر شطارت شود	بلکه
بردن بره ، بوس بوتون	کورونور	چوق شطارتلی	اولدیفک کونی	بلکه

ترجمه — از فارسی بترکی :

شمارا امروز پر تأثر می بینم . خیر باشد . مرا کی پر فرح دیدی که اکنون
چنین می گویی . مرد را بیاید که چندان پر یأس نشود ؛ بلکه از آتی پر
امید باید شد . نجی را بین ، مردم پر خنده پر نشسته است . نام غم از

سوئی او گذر نگرده . بدین لشکر بنکر . از سربا پرسلاحت . آنان
در ظاهر یرسلاح ولی در حقیقت برآتشند .

ترجمه - ترکیه دن فارسی به :

ندیم اسن دون چوق کدرلی ایدک . بوکونده چوق حدتلیسک .
نه وقت چوق مسرتلی ، چوق شطارتلی اولدینگ کونی کوره جگیز . عقلیلیر
مهزانهکی ایشده اولورسه اولسون چوق دوشونکولو اولور ، فقط بوس
بوتون مایوس اولماز ، بلکه چوق سرورلو کورونور .

درسی - ۳۰

۳ ، ۴ — اسم مفعولک ، باخود مصدر تخفیفینک اولنه مناسب براسم
کتیریلرک (وصف ترکیبی) یاییلیر؛ فقط افرادی پک آذر : دل شکسته =
کوکلی قیریق ، سایه پرورده = کولکهده بسله نن . سرنوشت = باشه
یازیلان . قدر . دامن آلود = کناهکار .

تطبیقات :

نوشکفته ، نودمیده ، نورسیده ، دل آزرده ، جهان دیده ، کاردیده ،
تجربه دیده ، در مخریده ، فلکزده ، نعم دیده ، فلاکت زده ، سرزده ،
ناز پرورده . خداداد ، زباززد ، گرم پیوست ، زراندود ، خوکرده .
سایه پرورده راچه طاقت آن ، که رود بامبار زان بقسال .

وجود مردم دانا مثال زر طلاست ، که هر کجا گذرد قدر و قیمتش دانند .
بزرگ زاده نادان بشهر و اماند ، که در دیار غریبش بهیچ نستانند .
سخن در میان دو دشمن چنان گوی که اگر دوست شوند شرم زده نباشی .
ای بسا اسب تیز رو که بماند ، که خرنگ جان بمنزله برد
بس که در خاک تندرستازا ، دفن کردند و زخم خورده نمود
۵ . — موصوفك صوكننده کی اسره حذف ایدیلهرک ، یاخود
صفت موصوفدن اول سویله نهرک (وصف ترکیبی) یابیلیر : دل تنک —
دلتنک ، تنکدل = طار کوللو ، دل شاد — دلشاد = کوللو سهوینجلی ، نام
نیک — نیکنام = ایی آدی ، زبان شیرین — شیرین زبان =
طاطلی دیللی ؛ دست تهی — تهی دست = بوش اللی ، الی بوش .

درس — ۲۱

تطبیقات :

دل آگاه ، سینه صاف ، نوجوان ، جوانمرد ، خوش صحبت ،
ترش رو ، آزرده دل ، شکسته پر ، تلخکام ، شیرین مذاق ، بد طبیعت ،
پاکیزه خوی ، نوجاه ، نونهال ، خوش ادا ، شیرین گفتار ، معجز بیان ،
سرخسرم ، پیچیده مو ، زباندراز ، سر بلند ، نوهوس ، عالیشان ، عالیجاه ،
پاک نژاد ، عالیقتار ، نور . نوباوه . والا کهر .

ای تهی دست رفته در بازار ، ترسمت پرنیاوری دستار .
آن تهی مغز را چه علم و خبر ، که براوهیزمست و یادفر .
ای زبردست زیر دست آزار ، گرم تاکی بماند این بازار

بچه‌کار آیدت جهان‌داری ، مردنت به‌که مردم آزاری

- شور بختان باآرزو خواهند ، مقبلانرا زوال نعمت وجاه .
 - گردینند بروزشپیره چشم ، چشمه آفتابراچه گناه .
 - راست خواهی هزار چشم چنان ، کوربهرتکه آفتاب سیاه .
 - آهنی را که موریانه بخورد ، نتوان بردازو بصیقل ژنک .
 - باسیه دل‌چه سود گفتن وعض ، نرود میخ آهنین درسنگ .
- اگر حنظل خوری ازدست خوش خوی ، به‌از شیرینی ازدست ترش‌روی .

درس - ۳۲

ممارسه :

آشاعیگی وصف ترکیب لک ناصل یاپیلدقلری - ترکیه لر یله برابر -
بیان ایدیله جک
خوش آواز ، زشت رو ، بدبخت ، پاکدامن ، بلند ، یایه ، کم مایه ،
کم راه ، بدفکر ، گران سر ، سرمست ، سرخوش ، بدمست ، آزاده سر ،
خوش نهاد ، تیز رفتار ، سنجیده سخن ، گران بها ، گران خواب .
سبکروح .

تمرین :

آشاعیگی ترکیب توصیف لک صفی موصوفدن اول کنتریله رک ، یاخود موصوفک
صوکنده کی اسره حذف ایدیله رک وصف برکیبی یایلاجق ، ترکیه به ترجمه ایدیله جک
بخت نیک ، دست تنک ، آب سرد ، قیمت گران ، مغز تهی ، دل

سخت ، مشرب قلندر ، رنگ سفید ، روی سیاه ، ضمیر روشن ،
جناب عالی ، طبیعت سفلیه ، سرگران ، روش آهسته ، روی خوب ،

لفت :

گرانخواب	چاشتگاه	خوش آواز	بستر	گرانها
آغیر اوبقولو	قوشلق وقتی	خوش سسلی	دوشك	آغیر بهالی
مستمعان	زشت رو	بدخو	کم مایه	خوش طبیعت
دیگله یئر، ایشیدنلر، چیرکین یوزلو، کوتوخویلو، جنسی، صوبی یوزوق، خوش طبیعتلی				

ترجمه — از فارسی بترکی :

غالب چندان گرانخواب است که هر روز بچاشتگاه از بستر برنجیزد ، ازان رو
بد بختست ؛ چیزی نیاموزد . فکرت بسیار خوش آوازست . قرآن عظیم-
الشانرا چنان تلاوت کند که مستمعان حیران بماند . این انگشتر بسیار
گرانبهاست . چرا . چون بالماس ولعل و فیروزه مرصعست . نامی هر چند
گران جانست ، جامی آن قدر سبک و وحست .

ترجمه — ترکیه دن فارسی به :

بوکتابچیدن برشی آلمق ایسته مم . نه قدر چیرکین یوزلو ایسه او قدرده
کوتو خویلودر . او آدم حقیقته دیدیکک کبی چیرکین یوزلودر ؛ فقط
کوتوخویلو دکلدر . چوق تمیز یورکلیدر ؛ خوش طبیعتلیدر . صوبی یوزوق
دکلدر .

درس — ۳۳

۸۹۷ — مضاف ایله مضافدن اول کتیریلهرک ، یاخود مضافک
صوکنده کی اسره حذف ایدیلهرک (وصف ترکیبی) یابیلیر : روی ماه —
ماه رو = آی یوزلو ، دل سنک — سنکدل = طاش یورکلی ، شـعار
عدالت — عدالت شعار = عدالت علامتلی ، صفت ملک — ملک صفت =
ملک صفتلی ، خلقت ابلیس — ابلیس خلقت = شیطان یارادیلشلی ،
گل رخ — گل رخ = گل یاناقلی .

تطبیقات :

کرم نثار ، گمذار ، سمن بو ، لاله رنگ ، آهو چشم ، ظفر بیکر ،
ماه برتو ، شیره چشم ، شوکت مآب ، خلافت نصاب ، حیات اثر ، حشمت
مآب ، ملک خصلت ، پری چهره ، باد پای ، صبارفتار ، زهراب ،
خوناب ، فاروق سیرت ، حیدر صفت ، جهان قیمت ، گلو ، عنبر بو ،
شب رنگ ، مرحمت نثار ، شفقت شعار ، فلاطون تدبیر ، سعادت احتواء ،
ملک صورت ، پری بیکر .

نامزایی را جو بیفی بختیار ، عاقلان تسلیم کردند اختیار .
چون نداری ناخن درنده تیز ، بایدان آن به که کم گیری ستیز .
هرکه با پولاد بازو پنجه کرد ، ساعد سیمین خود را رنجه کرد .
باش تادستش بندد روزگار ، پس بکام دوستان مغزش بر آر .
بچشم خویش دیدم در بیابان ، که مرد آهسته بگذشت از شبانان .
سمند باد پای از تک فروماند ، شتریان همچنان آهسته میراند .

نکند جوړ پيشه سلطانی ، که نیاید زگرک چوبانی .
پادشاهی که طرح ظلم افکند ، پای دیوار ملک خویش بکند .

دوس — ۳۴

ممارسه :

آشاغیکی وصف ترکیب لړک ناصل یابیلد قلمی — ترکیب لریله برابر ایضاح
ایدیله جک .
شوکت احتوا ، مه پرتو ، جانفدا ، سنبل بو ، عنبر بو ، مشکبو ،
زر تار ، طوطی مقال ، آتش زبان ، بوم آواز ، گدا چشم ، کلناز ،
کلچهره ، گلبرک ، خانم سخا ، بقا مدار . سرحد .

تمرین :

آشاغیکی ترکیب اضافی لړک مضاف الیهی مضافدن اول کتیریلد لړک ، یاخود
مضافک سوکنده کی اسره حذف ایدیلد لړک وصف ترکیبی یابیلد جق ، ترکیبه ترجمه
ایدیله جک .
سر نامه ، سر لوحه ، عنوان جلادت ، بیان مهابت ، مکان جنت ،
آشیان فردوس ، مقردوزخ ، بنیاد کرم ، قائم مقام ، قلم زرین ، صنوبر خرام ،

لغت :

بادیا صبار قنار سرد رهوا یگانگی سنک دل
روزگار آفاقی صباپور ویشلی ، پک سریع کبری ، باشی یوقاریده برنجیلک طاشی پوره کای

زنده	مرده	گاه	نرسد
دیری	اولو	بعضا	ایریشمز ایرمضا

ترجمه — از فارسی بترکی :

سری ، چند سردر هواست . نه . سری سردر هوا نیست . بلکه درویش مشربست ؛ هر چیزی که بیرون از ادب و تربیه نیست قبول کننده . فخری هم ملك خصلتست ؛ بکسی بدی نکند ، بلکه موری را نرنجد . آن اسب صبار فتار و باد پا کراست ، میدانی ؟ از کدام اسب میرسی . از اسبی که پر یروز در مسابقه یگانگی را احراز کرد .

ترجمه — ترجمه دن فارسی به :

فردی او قدر طاش یوره کلیدر که انسان اونک بویله بر ملک خویلوبابانک اوغلو اولدیفنه ایناناماز . جناب حقم قدرت و تقدیرینه عقل ایرمضا : بعضا دیریدن اولو ، بعضا اولودن دیری حاصل ایدر .

درس — ۳۵

۹ — بعض ترکیب تمسدادیلر حالی اوزره وصف ترکیبی اولاراق قوللانیلیر : هزار فن = بیک فنی ، بیک چشیدلی ، صد ساله = یوز سنه لک ، چاربا = دورت آیاقلی ، یکدل = بر کوکلو ، یکزبان = بردیللی ، یکسوق = براسقلی ، صدبرک = یوزباپراقلی ، چهل با = قرق آیاقلی ،

تسہیما = اوج آياقلى . دوتا = ايكى قات ، قابور .

۱۰ — ايكى اسمك آراسنه (بر ، در) يا خود باشقه برادات كتيبيله رك
(وصف تركيبي) ياپيلير : دست برسينه = الى كو كسنده اولان ، خانه بردوش
= اوى اوموزنده ، حاقه در گوش = قولانغى حلقه لى ، لبالب =
دوداق دوداغه ، سراسر ، سر برسر ، سر تاسر = باشدن باشه ، سر تاپا ،
سراپا = باشدن آياغه .

تطبیقات :

يكرنك ، دورو ، چارپا ، صدساله ، دست بردست ، سر بزمين ،
روبخاك ، دورا دور ، دور و دراز ، رنكارنك ، گوناگون ، گرما گرم ،
نوبنو ، دست در بفل ، يكروزه ، ده روزه ، يك آهنگ . هزارپا . در بدر .
بدست آهنگ تفته كردن خير . به از دست برسينه پيش امير .
ده روزه مهر كردون افسانه ايست و افسون ، نيكي بجاي ياران فرصت شمار يارا .
پای درزنجير پيش دوستان ، به كه بايگا ننگان در بوستان .
كه تواند كه دهد ميوه رنگين از چوب ، يا كه داند كه بر آرد گل صد برك از خار .

نظری سوآلر :

صفت ذاتيه نه په دينير . مثالی نادر . صفت سببيه نه ديمكدر . مثالی نادر .
بونلری ايضاح ايديكز . وصف تركيبي ، يا خود مركب صفت قاج دورلو
ياپيلير . امر حاضر لرله وصف تركيبي ناصل ياپيلير . مثاللری نادر . (بر)

صفتیله وصف ترکیبی ناصل یاپیلیر . مثاللری نهدر . اسم مفعول ایله مصدر تخفیفیدن وصف ترکیبی ناصل یاپیلیر . مثاللری نهدر . ترکیب اضافیدن قاج صورتله وصف ترکیبی تشکیل ایدیلیر . مثاللری نهدر . ترکیب توصیفیدن قاج صورتله وصف ترکیبی یاپیلیر . مثاللری نهدر . ترکیب تعدادیدن ناصل وصف ترکیبی یاپیلیر . مثاللری نهدر . (بر ، در) اداتلریله ناصل وصف ترکیبی یاپیلیر . مثاللری نهدر .

دوسی — ۳۶

ترکیب تعدادی :

تعریفی — بر عدد اصلی ایله معدوددن یاپیلان ترکیبه (ترکیب تعدادی)

دینیر .

نکبلی — عدد اصلی اول ، معدود صوکره کتیر یلارک ترکیب تعدادی

یاپیلیر : يك روز = بر کون ، صد هزار آفرین = یوزیک آفرین .

نتم — بعضاً وحدت اداتی اولان (ی = ء) اسمک صوکنه

کتیر یلیر ، (يك) عددی یرینه قائم اولور : مردی = بر آدم ، خامه =

بر قلم .

تخبیه — ترکیب اعدادیلر معنایه ترکیب توصیفیدرلر ؛ لطفاً فرقلری

ایسه حقیقته صفت اولان عدد اصلیلرک موصوفدن (معدودن) اول

کله سیدر .

تطبیقات :

شش جهت ، دوباره ، سد پاره ، هزار فن ، هفت اقلیم ، چار اقطار ،
صدسال ، دهر روز ، دوامداد ، سه رکت ، پنج قلم ، نه درم ، چار میخ ،
هزار پا .

اگر صد سال کبر آتش فروزد ، اگر یکدم درو افتد بسوزد .
شبی رقم بگل چیدن گرفت از دامنه خاری ، فغان از بلبلان برخاست که این دزد دست مگذارید
اگر بهر سر مویت هنردو صد باشد ، هنربکار نیاید چو بخت بد باشد .
اگر چه پیش خردمند خاموشی ادبست ، بوقت مصلحت آن به که درسخن کوشی
دو چیز طیره عقلست : دم فرو بستن ، بوقت گفتن و گفتن بوقت خاموشی .
آن شنیدی که صوفی میکوفت ، زیر نعلین خویش میخی چند ؛
آستینش گرفت سر هنگی ، که بیانعل برستورم بنسد .
دو عاقل را نبا شد کین و بیکار ، نه دانایی ستیزد با سببکار .
اگر نادان بو حشت سخت گوید ، خرد مندش بنرمی دل بجوید .
دو صاحب دل نگه دارند مویی ، همیشه سرکش و آزر م جوئی .
و گراز هر دو جانب جاهلانند ، اگر زنجیر باشد بکسلانند .

ممارسه :

آشاغیکی اسم عدد لاله دیگر کله لردن یکدیگرینه مناسبتی اولانلر بر اشدیر یله رك
ترکیب تعدادی پایبلاجق . ترکیه لری سویله نه چك .

يك ، دو ، چهار ، شش ، سه ، هفت ، ده ، هشت ، صد ، سی ،
 نه ، یازده ، بیست ، دوازده ، پنجاه ، هزار ، سیزده ، هفتاد ، شانزده ،
 هشتاد ، خامه ، نامه ، دفتر ، سرپوش ، سطر ، بلبل ، سیب ، خرما ،
 خانه ، کاشانه ، کاسه ، لاله ، قلمتراش ، ریکدان ، شمعدان ، پاپوش ،
 پیراهن ، سایبان ، قطزن ، دستار .

لغت :

خرما	سایبان	قریه	شبانگاہ	آفرین	تحسین
م	کولکلاک	م	کیجه له بن	م	م

تابا کنون
 شیمدی به قدر

ترجمه — از فارسی بترکی :

توشش جهترا توانی شمرد . من چار جهترا توأم شمرد . تو چند
 سرپوش داری . دو سرپوش دارم . یکی بروز ها مخصوصت . دیگری
 را شبانگاہ بیوشم . تو سبقترا دیروز خوب خواندی . معلم بتو چند آفرین
 داد . آفرین نداد . دو تحسین نوشت . از ان دسته يك . دو لاله بمن
 بدهی ؟ برسرس . هر چند خواهی بدهم .

ترجمه — ترکیه دن فارسی به :

وچدی دون بکا بش خورما وپردی . شیمدی به قدر پویله خورما

پیمه مشدم . کوشکک باغچیسی جوق صیجاوق اولیور . نیچون برکولیکهک .
 برقریه یایدیر میوزسککز . ایکی مومه لزوم یوقدر . بریی سوندور .
 بردانه یتشیر .

درسی — ۳۷

ترکیب اشاری :

تعریفی — اسم اشارتله مشارالیه (کوسـتیریلن شی) دن میدانه کان ترکیبه (ترکیب اشاری) دینیر .

تکلیلی — اسم اشارت اول ، مشار الیه صوکره کتیریلرک (ترکیب اشاری) یایلیر : این پسر = بوجو جوق ، آن خروس = او خوروز .
تقییم — ترکیب اشاری ده معناجه بر ترکیب توصیفیدر . عادی ترکیب توصیفیدن یالککز برفرقی واردر : عادی ترکیب توصیفیده صفت صوکره کتیریلیر ؛ ترکیب اشاریده ایسه اسم اشارت بر صفت اولقله برابر موصوفدن (مشار الیه دن) اول کتیریلیر . ترکیب توصیفیده بعضاً موصوف محذوف اولدینی کبی ترکیب اشاریده ده مشار الیه بعضا حذف ایدیلیر .

تطبیقات :

این دنیا ، آن اختر ، این درخت ، آن چمنزار ، این گلستان ،
 آن جویبار ، امسال ، این کار ، آن پسر ، امشب ، آن بوستان ، امروز ،

آن دریا ، این چاه ، آن چشمه ، این خامه‌دان ، آن مزار ، این مسجد ،
آن کوه ، این صحرا .

نادانرا به از خاموشی نیست ؛ اگر این مصلحت بدانستی نادان نبودی
در این دنیا کسی بی غم نباشد ، اگر باشد بنی آدم نباشد .

سرمار بدست دشمن بکوب که از احد الحسین خالی نباشد : اگر این
غالب آمد ، مارکشتی و اگر آن ، از دشمن رستی .

یکی جهود و مسلمان نزاع می کردند ، چنانکه خنده گرفت از حدیث ایشانم :
بطیره گفت مسلمان گراین قباله من ، درست نیست خدایا جهود میرانم .
جهود گفت بتوریت میخورم سوکنند ، اگر خلاف کنم همچوتو مسلمانم .
گراز بسیط زمین عقل منعدم گردد ، بخود کمان نبرد هیچ کس که نادانم .

ممارسه :

آشاغیکی اسم اشارت لره دیگر کله لر بر لشد ریله رك ترکیب اشاری یاییلاجق ،
ترکجه لری سویله نه جك .

این ، آن ، رقم ، سبق ، کتاب ، ماه ، ساعت ، راه ، تخت ، سرپوش ،
پاپوش ، گردباد ، گرداب ، گیاه ، چشمه ، نمکدان ، نان ، آب ، باد ،
دارو ، درد ، آواز ، مقام . خطیب ، ناطقه پرداز .

لغت :

دارو	رهروان	مسجد	نمک	اُرد بهشت
علاج	یولجیلر	م	طوز	نیسان

کاربانسرای کار خیر بخسبند و بر خیزند
کاربانلرک قوناق بری خیرلی اینس یاتوب قالفارلر

ترجمه — از فارسی بترکی :

امسال بدان گلستان نخواهیم رفت ؟ این ماه چه نام دارد . بدو اُرد
بهشت گویند . این کار را چرا چنین کردی . آن دسته شکوفه از کدام
باغچه چیدی . از این چنزار چیدم . آن خامه داترا بمن بدهید . من هم
بعوض آن این ریکدانرا بشما بدهم . در آن نمکدان نمک نیست . بدو اندکی
نمک بنهید .

ترجمه — ترکیه دن فارسی یه :

بودرده «علاج قبول ایتمز» دیورلر . صحیحی . جناب حق مهرانکی دردی
یار آمشسه اوکا بر علاجده یار آمشدر . بومسجدی بو قیرده نیچون یامشدر .
اومسجد دکدر ؛ اوکا کاربانسرای دیرلر . یولجیلر اوراده یاتوب قالفارلر
بو خیرلی ایشی عجبا کیم یامش . بیلیمورم ؛ فقط اونو یایدیران شو چشمه بی ده
یایدیرمشدر . روحی شاد اولسون . بویوک ایسلیک ایتمش .

درسی — ۳۸

ترکیب عطفی :

تعریفی — ایکی ، یاخود داها زیاده شیپنک بر حکمده ، یاخود دیگر

بر خصوصه برلشدیکنی بیلدرن ترکیبه (ترکیب عطفی) دبیر .

تشکیلی — ترکیب عطفی (معطوف علیه) ایله (معطوف) دن یاییلیر؛ معطوف علیه اول ، معطوف صوکره کتیریلیر ؛ ایکیسنک آراسنه عطف ادائی اولان (و) علاوه ایدیلیر ؛ معطوف علیه ایله معطوف هر دورلو کله دن یاییلا بیلدیکی کبی ایکی ترکیبدن ده یاییلا بیلیر : گل و بلبل ، آب و خاک ، گرم و سرد ، آمدن و رفتن ، خواند و نوشت ، در و اندر ، نوای نی و صدای بلبل ، خوب آواز و خوشکو ، باغچه دلکشا و کاشانه دلنشین ، دو درویش و یک توانگر ، این چشم و آن چشمه .

(و) ك اوقونوب اوقونماماسی :

معطوف علیک صوکنده حروف املادن بری بولونمازسه (و) اوقونماز ؛ تلفظه عطفه علامت اولمق اوزره معطوف علیک صوکی اوتره اوقونور : ابر و باد ، شیخ و شاب = اختار و کنج ، زمین و آسمان ، من و تو ، زیر و زبر = آلت اوست ، جسم و جان .

تطبیقات :

باران و برف ، روزان و شبان ، آمد و شد ، کوه و بیابان ، باغ و بوستان ، دست و پای ، لیل و نهار ، مدیر و معلم ، زورق و بادبان ، مور و مار . برك و بر . سرخ و زرد . ماه و خورشید . دادوستد . علم و فن . نان و نمک . آب و آتش . پیر و جوان . مردوزن . پدر و مادر . رحم و شفقت . عدل و ظلم . آب و تاب . شهراه و همراه . لطف و احسان . شکر و حمد .

ابرو بادومه و خورشید و فلک درکاند ، تا و نانی بکف آری و بففتل نخوری .
همه از بهر تو سرگشته و فرمان بردار ، شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری .
کس نیند که تشنگان حجاز ، بلب آب شور گرد آیند
هر کجا چشمه بود شیرین ، مردم و مرغ و مور گرد آیند
در یاب کنوز که نعمت هست بدست ، کاین نعمت و ملک می رود دست بدست
شخصم بچشم عالمیان خوب منظرست ، و زخبت باطنم سر نخلت فتاده پیش .
طاوس را بنفش و نگاری که هست خاق ، تحسین کنند او و خجل از پای زشت خویش .

درس - ۳۹

ممارسه :

آشناغی ترکیب عطفی-بارک معطوف علیه ایله معطوفی آریلاجق ،
ترکجه لریله برابر معطوف علیه ایله معطوفک ناصل کله اولدینی ، معطوف
علیهک صوکی ناصل او قوناجنی بیان ایدیه جک .
حق و ناحق ، ذوق و صفا ، جور و جفا ، لشکر و لشکر گاه ، سیم و زر ،
هوس و آرزو ، شیر و پلنک ، اختر و ماه ، زیب و فر ، سروبن ، عرب
و عجم ، ترکستان و عربستان ، صنعت و تجارت ، اشجار و نباتات ، ارض
و سما ، شیر و شکر ، ناز و نیاز ، شاه و گدا ، پنج و شش ، درد و دوا .

تمرین :

آشناغی کله لردن بکدی بکرینه مناسبی اولانلر برله دیر بیرهک ترکیب عطفی

پایلاجق ، ترکه لرپه برابر معطوف علیه ایله معطوفلری آریلاجق ، بونلرک ناصل
 کله دن پایلادینی و معطوف علیه صوکنک ناصل او قوناجنی بیان ایدیله جک .
 دور . دراز . درهم . دینار ، صلح ، حرب ، پست ، بالا ، نادان ،
 دانا ، نیک ، بد ، کلزار ، شکوفه زار ، صحت ، علت ، صدق ، کذب ،
 صواب ، خطا ، قدم ، حدوث ، سور ، شادی ، حسب ، نسب ، بهار ،
 خریف ، نشو ، نما ، صعود ، سقوط ، طلوع ، غروب ، صبح ، شام ،
 بخت ، تخت ، شب ، روز ، بختیار ، بدبخت .

لغت :

کردش ناساز	بیرون ازحد	هرگاه	بی مانند
اویفولمز دوش	درجه شدن، لزومندن فضله	هر زمان	اشمز
بخش کرده است	چنانکه لازمست	گذرانیدیم	
احسان ایشدر	کرکی کبی	کچیردک	

ترجمه — از فارسی بترکی :

برادر من ! چندان بسیار میندیش . عالم چنین آمده است و چنین
 برود . گرم و سرد دنیا انجام نپذیرد . ذوق و صفاهایش نیز بی پایانست .
 خردمند آنست که از گردش ناساز فلک بیرون ازحد متأثر و ناامید نشود .
 هرگاه بخودش کاری مناسب و سودمند یابد . وقتشرا خوش بگذراند .

ترجمه — ترکه دن فارسی یه :

دون بن وندیم ایرکن جاملیجه به کیتدک . بش آلتی ساعت خوش وقت

کچیردک . او کوزل ونظیری بولونمایان موقعک آب وهواسندن کرکی کبی
استفاده ایتدک . بنده راتب وسامی ایله حیدر پاشایه کیتهمدم . اوراسیده
فنا دکل . فقط جناب قادر ومختار جاملیجهیه ایله منظره ، ایله آب وهوا
احسان ایتشدرکه باشقه یرلرده برایشنی بولمق پک کوچدر .

درسی — ۴۰

معطوف علیک صوکنده (، ا ، و) حرف املارندن بری وارسه
عطف اداتی اولان (و) اوتره اوقونور ؛ اوستون اوقونماسیده جائزدر :
خانه وخیمه ، لاله وارغوان ، خواجه وشا کرد ، خدا وبنده ، بقا وقنا ،
دنیا وآخرت ، بازو ودست ، آهو وصیاد ، دارو ودرد .

• • •

تم — عطف اداتی اولان (و) ایکی ترکیب اراسنده بولونورسه —
وصل ووقف ، آهنگ ووزن کبی حالله نظرآ — اوستون اوقونا بیلهجکی
کبی معطوف علیک صوکی اوتره اوقونارق کندیسی تلفظندن اسقاطده ایدیله بیلیر:
رنک گل وبوی سنبل ، چه خورم وچه پوشم = نه یییم ، نه کینهیم .
معطوف علیک صوکنده حروف املادن (ی) بولونورسه (و) اوستون ،
اوتره اوقونا بیلهجکی کبی معطوف علیک صوکندهکی (ی) اوتره اوقونارق
(و) تلفظندن اسقاطده ایدیله بیلیر : عربی وفارسی .

تطبیقات :

شاه وزلف ، لانه ومرغ ، کاشانه وخانه ، نامه ودیبر ، ناله وافغان ،

مصالحه و محاربه ، بالا وزیر ، زیبا وزشت ، ندا و ننده ، شیدا و رسوا ،
رو و ابرو ، روا و ناروا ، مضاربه و مقاتله ، متارکه و مصالحه ، گلرو و مشکبو ،
صفا و جفا ، جوانی و پیری ، چینی و ایرانی ، هندی و افغانی ، جلوه و ناز ،
معارضه و مجادله ، مباحثه و مکابره .

ببازوان توانا و قوت سر دست ، خطاست آنچه مسکین ناتوان بشکست .
هر آنکه تخم بدی کشت و چشم نیکی داشت ، دماغ بیهده بخت و خیال باطل بست
تو بر سر قدر خویشتن باش و وقار ، بازی و ظرافت بندیمان بگذار .
دوست مشمار آنکه در نعمت زند ، لاف یاری و برادر خواندگی .
دوست آن باشد که گیرد دست دوست ، در پریشان حالی و درماندگی .
نه هر که قوت بازو و منصبی دارد ، بسطنت بخورد مال مردمان بگوزاف
توان بخلق فرو بردن استخوان درشت ، ولی شکم بدرد چون بگیرد اندر ناف .

درسی - ۴۱

ممارسه :

آشاغیکی ترکیب عطفیلرک معطوف علیه ایله معطوفی آیریللاجق ، (و) ک
ناصل او قوناجنی ، سببی ، و ترکیب ترکیب سیله برابر بیان ایدیله جک .
موانسه و مجالست ، مصافحه و معانقه ، مکالمه و ممارسه ، آشنا و بیگانه ،
سما و ارض ، غنا و فقر ، گدا و توانگر ، ثنا و دعا ، نشئه و غصه ، ناله و فریاد ،
دانه و دام ، سرنامه و سرمقال ، ساده و صاف ، ابرو و مژگان ، دارو و درد ،
بازو و ساعد ، نوا و نئی ، بقا و فنا ، اقتفا و اقتدا ، ارتشا و ارتکاب .

تمرین :

آشافکی کله لردن یکدیگرینه مناسبتی اولانلر برلشد برله دک ترکیب عطقی پاپیلاجق
 عطف اداتی اولان واوک ناصل او فوناجنی اسبابله برابر بیان و ترکیب لر ترکیبه
 ترجمه ابدیله جک .

ترکی ، فارسی ، مکه ، مدینه ، شعله ، برق ، شوشعه ، دبدبه ، غنه ،
 قلقله ، شهقه ، گریه ، خواننده ، سازنده ، بیچاره ، بیوایه ، میمنه ، میسره ،
 ارتقا ، اعتلا ، ترقی ، تدنی ، توالی ، تبادی ، وفا ، کرم ، اذا ، ستم ،
 ابتدا ، انتها ، اصطفایا ، اغتشاش ، مأوی ، مسکن ، معنی ، لفظ ، عمی ،
 بصر ، دارا ، اسکندر .

لغت :

وزن	غصه	اسکندر	دارا
ایران حکمدار لردن بری	مشهور اسکندر	صیقینی ، کدر	قافیه
مصراع سوکلرنده کی مناسبت و موافقت			

ترجمه - از فارسی بترکی :

غوغایی که در میان دارا و اسکندر واقع شده بود ، می دانی که کدام
 غالب و کدامین مغلوب شد . میدانم : دارا مغلوب گشت و اسکندر غالب آند .
 نتوانم فهمید که از این مقاتله و محاربه برای مردمان چه فائده بر آید . بهبوده

و بی انصافانه خون چندین همجنس خودشان بریزند . برادر ! چه توان کرد ؛
کار دنیا چنین آمده است و چنین خواهد رفت .

ترجمه — ترکیه دن فارسی یه :

بوچوجوق خیر و شری بیلمز ، یابانجی بی ، آشنای تفریق ایتمز ، بونک
ایچون غصه و تلاشدن قورتولماز . سن نیچون نظم ایله اوغراشمیورسک .
ساده افاده بی براقوبده قافیه و وزن اسیری اولامام ؛ معنایی لفظه فدا ایده مم .

درسی — ۴۲

ترکیب مزجی :

تعریفی — آرالرنده توصیف و اضافت ، عطف و اسناد کی بر معنی
قصدایدلمه یه رک — ایکی ، یا خودداها زیاده کله نک بر آرایه کله سنه (ترکیب مزجی)
دینیر . ترکیب مزجیلر مرکب اسم جنس ، یا خود اسم خاص اولارق
قوللانیلیر : ساحلخانه ، رصدخانه ، دور بین ، شهزاده ، سردار ،
سپهسالار ، کژدم ، شتر و گا و و پلنک = ظرافه . بندرعباس ، بندر بوشیر .

تطبیقات :

کل جمال ، در سعادت ، کلاب ، کل بشکر ، خرکوش ، گرمابه ،

مہتاب ، شبتاب ، شیپره ، خستہ خانہ ، سرسری ، شیر پنچہ ، مرغاب ،
سر کردہ ، سیاب ، پیغمبر ، الفبا ، سرداب ، ارد بہشت ، کفگیر ،
جامہ خواب ، نویر ، دیار بکر ، ارضروم ، خوشاب ، قائم مقام ، میرمیران ،
حکمدار .

سیاہ گوشرا گفتند : ترا ملازمت صحبت شیر بچہ وجہ اختیار افتاد .
گفت : تا فضلہٴ صیدش میخورم و از شر دشمنان در پناہ وصولش زندگانی
میکنم . گفتند : اکنون کہ بظلم حمایتش در آمدی و بشکر نعمتش اعتراف
نمودی ، چرا نزدیکتر نیایی ، تا بملقہٴ خاصات در آورد و از بندگان مخلصت
شمارد . گفت : همچنان از بطش او ایمن نیستم .

خاتم طائی را گفتند : از خود بزرگتر ہمت در جہان دیدہ ، یا شنیدہ .
گفت : روزی چہل شتر قربان کردہ بودم و با امرای عرب بکوشہٴ صحرا
بیرون رفتیم . خارکی را دیدم کہ پستہٴ خار فراہم آوردہ ، گفتم :
بہمانی خاتم چرا نروی کہ خلق بر سہاط او گرد آمدہ اند . گفت :
ہر کہ نان از عمل خویش خورد ، منت خاتم طائی نبرد .
انصاف دادم کہ من اورا بہمت وجوانمردی برتر از خود دیدم .

درسی — ۴۳

ممارسہ :

آشناغیبکی ترکیب مزجیلرک اساساً ناصل بر ترکیب اولدقلری ، مزجی
حالہ افراغ ایدلدکن صوکرہ ناصل برکلمہ یرندہ قوللانیلدقلری ترکیبلریلہ
برابر بیان ایدیلہجک .

سیمکشخانه ، خنجره خانه ، گرداب ، تندباد ، سراب ، شمشیر ، حقه باز ،
 خرده بین ، گل نهال ، صد برك ، بحر سفید ، بحر سیاه ، هزارپا ، گلغبر .

تمرین :

آشاغی کی کله لردن یکدیگرینه مناسبتی اولانلر برلشد بریله رك ترکیب منجی یاییلاجق
 اساس ترکیبه لریله برابر اسم جنس ، یا خود اسم خاص اولارق قولانیله قلمری ایضاح
 ایدیله جك .

گرد ، باد ، چهار ، شنبه ، نیم ، روز ، پنج ، شنبه ، آب ، تاب ،
 جست ، جو ، جهان ، نما ، گفت ، گو ، بحر ، احمر ، شه ، نشین ، آب ،
 رو ، بحر ، محیط ، بسته ، نگار ، طوب ، خانه ، پلنك ، دریا .

لغت :

غواص	گرداب	شکار	تهی دست	گردباد
دالغیچ	سو دورانی	آو	بوش الی الی بوش	قاصیرغه
پیشه	گذشته .			
اورمان	کچمش ' کچن .			

ترجمه — از فارسی بترکی :

عارف! فارسی را خوب میدانی، نه، اندکی بدانم. در کجا آموختی در اینجا.
 چرا خوب نیا موختی . معلمم بیندر بوشیر رفت . پر یروز در اینجا غواصی
 غرق شد . او نمیدا نست که در اینجا گر دابی هولناک هست، کس نیارد که
 از قبرش بگذارد .

ترجمہ — ترکیبہ دن فارسی یہ :

کل جمال دون قاره دیکزه کیدیوردی . عجیسا نه وقت کله جک . دون
آوه کیتمش ایدیکنز . نه اولادیکز . بزم کوپک برطاوشان اولادی . دیگرلری
الی بوش کلدیله . چکنکی قاصیرغه دن اورمانده نه قدر آجاج قیرلمش ؛
کور دیکنزی .

نظری سوآلر :

ترکیب تعدادی نه یه دینیر . ناصل یاییلیر ، مثاللری نه در . ترکیب
اشاری نه یه دینیر . ناصل یاییلیر ، مثاللری نه در . ترکیب عطفی نه یه دینیر .
ناصل یاییلیر ، مثاللری نه در . معطوف علیک صوکننده حروف املا دن
بری بولونمازسه نه یاییلیر ، مثاللری نه در . عطف اداتی اولان (و) ایکی
ترکیب آراسنده بولونورسه نه یاییلیر ، مثاللری نه در .
معطوف علیک صوکننده حروف املا دن (، ، ا ، و) دن بری بولونورسه
نه یاییلیر ، مثاللری نه در . معطوف علیک صوکننده حروف املا دن (ی)
بولونورسه نه یاییلیر ، مثاللری نه در .
ترکیب مزجی نه یه دینیر ، ناصل یاییلیر . مثاللری نه در .

درسی — ۴۴

جمله :

انواعی — جمله (اسمیه ، فعلیه) نامیله ایکی دورلودر .

جمله اسمیه :

تعریفی — ایچنده فعل بولونمايان جمله به (جمله اسمیه) دینیر .

تسکلی — جمله اسمیه (مبتدا) ، (خبر) دینلن ایکی رکن ایله ضمیر

اسنادیدن یاییلیر ، بر سبب اولمادنجه مبتدا اول ، خبر صوکره کتیریلیر ؛
ضمیر اسنادیلر خبرک صوکنه علاوه ایدییلیر ؛ خبرک مبتدایه اسنادینه (یعنی
خبرک معناسنک مبتداده بولونوب بولونمادیغنی بیلدیرمکه) خدمت ایدر ؛
فضله اولارق مبتدآنک فاصل بر شخص اولدیغنی ده بیلدیرر :

مبتدا ، مفرد متکلم ضمیر شخصیه اولورسه خبرک صوکی اوستون

یاییلدن صوکره (م) ضمیر اسنادیه علاوه ایدییلیر : من بزرم =
بن بویوکم ، من خردمندم = بن عقلاییم ، من پیرم = بن اختیارم ،

مبتدا مفرد مخاطب ضمیر شخصیه اولورسه خبرک صوکنه (ی) ضمیر

اسنادیه علاوه ایدییلیر : تو کوچکی = سن کوچوکسک ، توبی باکی =
سن قورقوسنسک ، توجوانی = سن کنجسک .

مبتدا مفرد غائب ضمیر شخصیه ، یاخود براسم مطلق ایسه خبرک

صوکی اوستون یاییلدن صوکره (ست) ضمیر اسنادیه علاوه ایدییلیر :
اونا دانست = او جاهلدر ، قدری هو شمندست = قدری فکریلدر ،
برف سردست = قار صوغوقدر ، بهار خوشست = ایلك بهار خوشدر .

مبتدا جمع متکلم ضمیر شخصیه ایسه خبرک صوکنه (یم) ضمیر

اسنادیه علاوه ایدییلیر : ما پیرشاییم = بز پیرشایز ، ماتوانگیریم =
بز زکیکز ، ماشاگرداییم = بز شاگردلرز .

مبتدا جمع مخاطب ضمیر شخصیسی ایسه خبرك صوکنه (ید) ضمیر
اسنادیسی علاوه ایدیلیر : شما خافلید = سز غافلسکز ، شما درویشید =
سز فقیرسکز ، شما آموز کارید = سز معلمسکز .

مبتدا جمع غائب ضمیر شخصیسی ایسه خبرك صوکی اوستون یابیلدقدن
صوکره (ند) ضمیر اسنادیسی علاوه ایدیلیر : ایشان دشمنند = اونلر
دشمندرلر ؛ ایشان زرگرنند = اونلر قویو محیدرلر ، ایشان توأمند =
اونلر ایکیزدرلر .

تخیم — مبتدا جمع غائب اولمقاله برابر معناسی جانسز ایسه خبرك
صوکنه (ند) کتیرلمز ، (ست) علاوه ایدیلیر : درختان دلکشتست =
آغاچار کوکل چکیچیدر ، شبان تاریکست = کیجهلر قارا کلقدر ، اختران
تابانست = ییلدیزلر بارلاقدر .

افطار — خبرك صوکنده حروف املادن بری وارسه کندیسنه
علاوه ایدیلن ضمیر اسنادیلر — مبتداتك شخصنه کوره — (ام ، ء ، است ،
ایم ، اید ، اند) شکلی آلیر : بن آشنا ام = بن آشنایم ، توبیگانه =
سن یابانچیسک ، اودانا است = او عالمدر ، ما آشنا ایم = بز آشنایز ،
شما بیگانه اید = سز یابانچیسکز ، ایشان دانا اند = اونلر عالمدرلر .

درسی — ۴۵

تتمه — ۱ : مفرد ، یاخود جمع غائب اولان مبتدا ، اسم یاخود اسم
پرنده قوللانیلان هر دورلو کلهدن یابیلدینی کبی خبرده اکثریا صفت ، بعضاً

اسم، یا خود اسم حکمنده کی هر دور لولو کله دن یا بیلیر : تابستان گرمست =
یا ز صیجا قدر ؛ تو خرد مندی = سن عقلیه سک ؛ شنیدن و دیدن برابر نیست
= ایشتمکله کورمک مساوی دکدر .

۲ — مبتدا ایله خبردن هربری — لدی الايجاب — برر ترکیب ناقص،
یا خود تامده اولابیلیر : خر بار بر به از شیر مردم در : یوک کوتورن اشک
انسان یاره لهین آرسلاندن داها اییدر . « النظافة من الايمان » سخن مبارک
پیغمبر ماست = « النظافة من الايمان » بزم پیغمبر منک (علیه الصلاة والسلام)
مبارک سوزیدر . یکی هم از سخنهای مبارکش « رأس الحكمة مخافة الله »
ست = مبارک سوزلرندن بری ده « رأس الحكمة مخافة الله » در .

۳ — حصر و تخصیص کبی بر معنی قصد ایدیلیرسه خبر ، مبتدیان اول
کتییریلیر ؛ عبارده قرینه بولونورسه مبتدا حذف ایدیلیر ؛ خبرک صوکنه
علاوه ایدیلان اسناد ضمیر لرندن (ست) کله سیده — ایجابنده — حذف
اولونا بیلیر : مشک آنست که ببوید . نه آنست که عطار بگوید = مسک
آنجاق اودر که قوقار ، اودکدر که عطار سویلر . (مسک قوقاندر ،
عطارک سویله دیکی دکل) ؛ نه هر چه بقامت مهتر بقیمت بهتر = بویجه
بویوک اولان هر شی قیمته جده بویوک دکدر (اوله ماز) .

۴ — مبتدا معرفه (معین برشی) خبر نکره (غیر معین) اولور ؛
مخاطبجه بر فائده امید ایدیلیرسه مبتدا ، نکره اولابیلیر : دانایی به از صد
نادان = بر عالم یوز جاهلدن اییدر .

۵ — جمله ده کی حکمک منفیلکی مطلوب اولورسه خبردن اول (نه) ،
یا خود ضمیر اسنادیدن اول (نی) ادات نفیسی علاوه ایدیلیر : آن نه منم
= او بن دکلم ؛ شیدا نادان نیست = شیدا جاهل دکدر .

مخطره — فعل ایله خبره (مسند) ، فاعل ایله مبتدایه (مسندایه)

ضمیر اسنادیله (رابطه) ، (خبر اداتی) ناملری ده ویریلیر .
 برسوزك ایچنده کی مبتدائی ، یا خودفاعلی ، نائب فاعلی بولمق ایچون خبرك ، یا خود
 فملاك مضموننه تردیفاً (کیم ، نه) لفظیله برسو آل صورولور ا بوسو آلله
 هانکی کله جواب اولاییلر سه مبتدا ، یا خود فاعل = نائب فاعل اولدینی
 آکلاشیلیر : این راه دورست = بویول اوزا قدر ، پدرم آمد = پدرم
 کلدی ، خامه ها شکسته شد = قلملر قیرلدی - اوزا قدر ، (نه) ، این
 راه = بویول . آمد = کلدی (کیم) پدرم = پدرم . شکسته شد =
 قیرلدی (نه) خامه ها = قلملر .

درس - ۴۶

تطبیقات - جمله اسمیه یه دائر :

شرف مرد بچودست و کرامت بسجود ، هر که این هر دو ندارد عدمش بهر وجود
 ای که در نعمت و نازی بجهان غرّه مشو ، که محالست درین مراحله امکان خلود .
 وی که در شدت فقری و پریشان حالی ، صبر کن این دوسه روزی که بر آید معدود .
 خاک راهی که بر او میگذری ساکن باش ، که عیونست و جفونست و خدوست و قدود .
 دنی آن قدر ندارد که برورشک برند ، ای برادر که نه محسود بماند ، نه حسود .
 دست حاجت چو بری پیش خداوندی بر ، که کریمست و رحیمست و غفورست و ودود .
 از تری تا برتیا بعبودیت او ، همه در ذکر و مناجات و قیامت و قعود .
 کرمش نامتناهی ، نعمش بی پایان ، هیچ خواهند ازین در نرود بی مقصود .
 قیمت خود بمنهای و ملاهی مشکن ؛ گرت ایمان درستست بر روز موعود .
 بدر یادر منافع بی شمارست ، اگر خواهی سلامت در کنارست .
 کهن خرقة خویش پیراستن ، به از جامه عاریت خواستن .

مارا بجهان خوشتر ازین یکدم نیست ، کز نیک و بد اندیشه و ازغم نیست .

دوسی — ۴۷

ممارسه :

آشاغیکی جمله اسمیه لرده کی مبتدا ، خبر ، ضمیر اسنادی آیریللاجق ، جمله لرتکجه یه ترجمه ایدیله جک .
خدا بزرگست . ما هیچیم . تو بختیاری . من بدبختم . این بی زبانست .
آن نابینا است . خط ایشان خوب نیست . راه دبستان شما دورست . اینان
کیانند . آنان رهزناند . بدری خوش گفتارست . تو خاطر شکنی .
درهر نفسی دو نعمت موجودست . منت خدا را . وقعه کربلا دلسوزست .
گفتار سمدی بی منفدست . من منم . توتونه ؟ . جان چیست . جانان که
نمی فهمم .

تمرین :

آشاغیکی کله لردن یکدیگرینه مناسبتی اولانلر برلشدیریلهرک جمله اسمیه پایلاجق ،
ترکجه یه ترجمه ایدیله جک .
من ، خردمند ، م ، تو ، بی خواب ، ی ، او ، سیر ، ست ، حسن ،
یتیم ، ست ، شما ، آهنگر ، ید ، ما ، مأمور ، یم ، ایشان ، عاقل ، ند ،
شفاخانه ، درکجا ، ست ، دریا ، موجناک ، ست ، تو ، شیرازی ، من ،
بیگانه ام ، آن ، آشیانه ، است ، این ، خانه ، است ، یاخیمه ، آن ، شانه ،
من ، ست ، آتش ، محرق ، ست ، آنجا ، کاری ، نی ، ست ، من ، آن ،
م ، تو ، آن ، شخص ، نی ، ست ، ی .

لغت :

کمان	شنبه	یکشنبه	باریک	درشت	کشیمیان ، ملاح
طن	جمعه ابرتسی	بازار	ایچه	قالین ، قابا	کمیچی ، قبودان
جز	هنوز	همگنان			
باشقه	داها ، حالا	هپسی ، جلهسی			

ترجمه — از فارسی بترکی :

خط تو زشتست . خط من نیز از آن تو بسیار خوب نیست . نه .
این کمانت درست نیست . فراموش کردم ، فردا آیا شنبه است ، یا یکشنبه .
آن دفترها کراست . نمیدانی ؟ آنها آن برادر منست . این راه بسیار دورست .
نه . من پندارم که از راه دیگر نزدیکترست . خامه من از آن تو باریکترست .
خامه من نیز چندان درشت نیست . بکشیمیان این کردار را گذشتن بسیار
دشوارست . گفتارت در حق ملاحان نادان راستست . ولی در حق کشیمیان
ماهر درست نیست .

ترجمه — ترکیه دن فارسی به :

بو باغچه نك بلبلاری نه قدر چو قدر . اونلرك هپسی بلبل دكلدر . آرالرنده
باشقه قوشلرده واردر . بو قرآن کریم او قویان فتحی میدر ، سمیح می .
نه اودر ، نه ده دیکری . بوسس رضانك سسندن باشقه دكلدر . دوغرودر ،
بنده سوکره دن آکلادم . کیجه لر نیچون یازین قیصه ، قیشین اوزوندر .

بوسو آله جواب ویرمک بم ایچون ممکن دکادر . چونکه او اویله برسو آدرکه
اوکا جواب ویرمک ایچون علم هیئت بیلمک لازمدر . بن ایسه داها اوکا
واقف دکلم .

درس — ۴۸

جمله فعلیه :

تعریفی — حقیقه ، یاخود حکماً فعل ایله فاعلدن ترکیب ایدن (تعبیر
دیگرله فعل ایله نهایت بولان) جمله یه (جمله فعلیه) دینیر .

تشکیلی — جمله فعلیه فعل (ایش) ایله فاعل (ایشی یابان) دن یاییلیر ؛
فاعل اول ، فعل سوکره کتیریلیر ؛ فاعل سوکنده کی ضمیر لر فاعلک ناصل
برشخص اولدیغنی بیلدیرمکه خدمت ایدر [۱] :

فاعل مفرد متکلم ضمیر شخصیسی اولورسه فاعلک سوکی اوستون
یاییلدن سوکره (م = ام) ضمیر فعلیسی علاوه ایدیلیر : من گفتم =
بن سویله دم ؛ من نوشته ام = بن یازشم ؛ من خوانم = بن اوقورم ؛
من خواهم رفت = بن کیده جکم . . .

فاعل مفرد مخاطب ضمیر شخصیسی اولورسه فاعلک سوکنه (ی = ی)
ضمیر فعلیسی علاوه ایدیلیر : تو گفتی = سن سویله دک ؛ تو خوانده =
سن اوقومشسک ؛ تو می نویسی = سن یازیورسک ، تو باید بروی =
سن کیتمه لیسک . . .

[۱] ضمیر فعلیسی دوغرودن دوغرویه فاعل غد ایدنلرده وارددر .

فاعل مفرد غائب ضمیر شخصیه ، یاخود بر اسم مطلق اولورسه فعلك
صوكنه ضمیر كثیرلر : او خواند = او او قودی ؛ شفیق می رود =
شفیق کیدیور ، او نکوید = او سویلهمز ؛ حیاتی نشید = حیاتی
ایشتمه دی . . .

فاعل جمع متکلم ضمیر شخصیه ایسه فعلك صوكنه (یم = ایم)
ضمیر فعلیه علاوه اولونور : ما شکستیم = بز قیردق ؛ ما نشسته ایم =
بز اطور مشز ، ما میگویم = بز سویله یورز . . .

فاعل جمع مخاطب ضمیر شخصیه ایسه فعلك صوكنه (ید = اید)
ضمیر فعلیه علاوه ایدیلیر : شما آمدید = سز کلدیگز ؛ شما رفته اید =
سز کیتمشسکز ، شما نمی روید = سز کیتمیورسکز . . .

فاعل جمع غائب ضمیر شخصیه ، یاخود جمع اولان اسم مطلق ایسه
فعلك صوکی اوستون یاپیلدق دن صوکره (ند = آند) ضمیر فعلیه علاوه
ایدیلیر : ایشان آوردند = اونلر کیتیردیلر ، شاگردان آمدند = شاگردلر
کلدیلر ، ایشان خوانده اند = اونلر او قومشیر ؛ معلمان نمی آیند =
معلملر کلمیورلر . . .

تغییه — فاعل جمع غائب اولان بر کله اولمله برابر معناسی جانسز ایسه
فعلك جمع کثیرله سی مجبوری دکدر .

تمه — ۱ : مفرد ، یاخود جمع غائب اولان فاعل اسم ، یاخود اسم
یرنده قوللانیلان هر دورلو کله دن یایلا بیلیر : صالح آمد = صالح کلدی ؛
سفائن رفت = کیلر کتدی . برکها افتاد = یپراقلر دوشدی ؛ آبا
بیفزود = صولر آرتدی ؛ چاهها پرشد = قویولر طولدی .

۲ — فاعل تک کلمه اولدینی کبی مرکب ده اولابیلیر : اوان جوانی

چه خوش بود = كنجلك زمانى نه خوش اولور ! امتحان عمومى تقرب
کرد = عمومى امتحان باقلاشدى . مبدأ سنه تدریسه بمهر مصادف
مى شود = سنه تدریسه نك باشلانغی ایلوله مصادف اولویور .

۳ — قرینه بولونورسه فاعل ، یاخود فعل حذف ایدیلیر : بهار آمد
ومیرود = ایلک بهار کلدی ، کیدیور . که آمد = کیم کلدی . مبصر .

۴ — فاعلک فاعلی ذکر اولونمازسه مفعول به فاعل قرینه قائم اولور ،
(نائب فاعل) نامی آلیر ؛ بوصورتده فعلده مجهول کتیریلیر : شکوفها
شکفته شد = چیچکلر آچیلدی ، برکها ریخته شد = پراقر دوکولدی .

درس - ۲۹

تطبیقات - جمله فعلیه یه دائر :

آورده اندکه بلبلی درباغی بر شاخی آشیانه داشت . اتفاقا موری ضعیف
درزیر آن درخت جایی ساخت و برای چند روز مسکنی پرداخت . بلبل
شب و روز گرد گلستان در پرواز آمده و بر بطن نعمات دلفریب درساز آورده ،
ومور بجمع نفقات لیل ونهار مشغول گشته و هزار داستان در چن باغ با واز
خوش غره شد . بلبل با گل رمزی میگفت و باد صبا در میانه غمزی میکرد .
چون آن مور ضعیف ناز گل و نیاز بلبل مشاهده می نمود ، بزبان حال
میگفت : ازین قیل وقال چه کشاید ؛ کار در وقت دیگر بدید آید . چون
فصل بهار رفت و موسم خزان در آمد ، خارجای گل گرفت و زاغ در مقام بلبل
نزول کرد . باد خزان درو زیدن آمد و برک درخت ریزیدن گرفت و رخساره
برک زرد شد و نفس هوا سرد گشت . ناگاه بلبل در باغ آمد ، نه گل دید

و نه بوی سنبل شنید . زبانش با هزار دستان لال بماند ؛ از بی برکی طاقش طاق شد و از بی نوایی فروماند . یادش آمد که آخر روزی موری در زیر این درخت خانه داشت و دانه جمع میکرد ؛ امروز حاجت بدوبرم و بسبب قرب دار و حق جوار چیزی طلب کنم . بلبل گرسنه دوروزه پیش مور بدریوزه رفت و گفت : ای جوانمرد سخاوت نشان بختیار هست و سرمایه کامکاری ؛ من عمر عزیز خود را بغفلت میگذرانیدم و تو زیرگی میکردی و ذخیره می اندوختی ؛ چه شود اگر امروز ازان نصیبی مرا کرامت کنی . مور گفت : تو شب و روز درقال بودی و من در حال ؛ تو لحظه در طراوت گل مشغول بودی و دمی بنظاره بهار مفرور ؛ نمی دانستی که هر بهار را خزان و هر راه را پایانی باشد !

یکی در بیابان سگی تشنه یافت ، برون از رمق در حیانش نماند . کله دلو کرد آن پسندیده کیش ، چو جبل اندرو بست دستار خویش ؛ بخدمت میان بست و بازو کشاد ، سک ناتوان را دمی آب داد . خبر داده پیغمبر از حال مرد ، که داور گناهان او عفو کرد . الا گر جفا کاری اندیشه کن ، وفا پیش گیر و کرم پیش کن . کسی با سگی نیکویی کم نکرد ، کجا کم شود خیر بانیک مرد . کرم کن چنانکه بر آید زدست ، جهانبان در خیر بر کس نیست .

درسی ۵۰

ممارسه :

آشناغی جمله فعلیه لرك فعل ایله فاعل ، یا خود نائب فاعلی آری بلاجق ،

فاعل ایله ضمیر فعلیله نه صورتله مطابقت ابتدکاری بیان و جملهلر ترکیبه په ترجمه ایدیله جک .

کوسفند سفید شمارا در این روزها نمی بینم . چه خوب بود و شیردار .
آزرا بکسی دادید ، یا فروختید ؟ نه بکسی دادیم و نه بفروختیم . آخر روزی
نبود ؟ که در آن باران بسیار باریده بود ، اینک آن روز کوسفند را درده
کرکی بدرید و بگشت . این تازیانه را بچند درم خریدی . او بیدرم از پدرش
یادگار بود . او نیز بمن بخشید . دیشب شمارا در خانه نتوانستم یافت ، در کجا
بودید . عمزاده ام از شیراز آمده بود ، برای دیدن او بخانه ایشان رفته بودیم .

تمرین :

آشغیگی کله لردن یکدیگرینه مناسبتی اولانلر برلشدیریلهرک جمله فعلیه شکله
قونولاجق ، ترکیه لريله برابر فاعلری ، یا خود نائب فاعلری تعیین ایدیله جک .
نجاتی ، ریک ، را ، بریخت ، که ، آمد ، کی ، رفت ، ی ، دزدان ،
گرفته ، شد ، ند ، چون ، ب ، شام ، رفته ، بودید ، ب ، که ، مهمان ،
شدید ، آن ، ریک ، گلگون ، را ، وحی ، آورده ، از ، که ، شنید ،
ی ، خواهر ، ت ، گفت . دستمال ، م ، را ، چرا ، نه ، شست ، ید .
فراموش ، کرده ، ایم .

لغت :

بر ما گذر کرد تازیانه یکبار همدرس لنگیدن
بزه تصادف ابتدی قامچی ، قیرباچ بر دفعه درس آرقاداشی طوباللائق

و نخبیده شد چون روزگار دیر نماند دیگر بار
اینجیندی چونکه ، مادامکه زمان کج قالماز ، کجیکمز باشقه دفعه ، برداها

ترجمه - از فارسی بترکی :

جامی را بمدر دبستان شکایت خواهم کرد . چرا . دیروز آذینه نیستی ؟
آری . در سیرانگه بر ما گذر کرد ، با تازیانه بدستم زد . او آنرا از بدی ،
یا زدشمنی نکرده ، بلکه برای لطیفه کرده است . چونین لطیفه شود ؟
لطیفه را لطیف نباید کرد . این حالترا که دید ، یکبار ازان نیز پرسیم و خوب
بفهمیم . همدرسمان دیدند ؛ اگر بیایند بشهادت مرا تصدیق کنند .

ترجمه - ترکیه دن فارسی به :

سلیم ! نیچون طویلانییورسک ، دوشدم . ایانم اینجیندی . بن سکا
هر وقت دییورمیدم که یوله قوشما ، کوزیکک اوکنه باق . مادامکه نصیحتی
قبول ایتمدک . شیمدی جزاسنی چک . حقیقه بویون اکهینلرک جزاسنی
تعینده زمان کج قالماز . کوچوک فهمیدن عبرت آلمیورهیسک اوده بویله
سوز دیکله مه دی . اوده سنک کبی دوشدی ، طویال اولدی ، سن اللهه
شکر ایتکه قولای قورتولدک . برداها اویله شیلر یایما .

نظری سوآلر :

جمله قاج دورلودر . جمله اسمیه نهیه دینیر . ناصل تشکیل ایدیلیر .

مبتدا مفرد متکلم ضمیر شخصی ایسه نه یاییلیر، منالی نهدر. مبتدا مفرد مخاطب
 ضمیر شخصی ایسه نه یاییلیر، مثاللری نهدر. مبتدا مفرد غائب ضمیر
 شخصی، یاخود اسم مطلق اولورسه نه یاییلیر، مثاللری نهدر. مبتدا
 جمع متکلم ضمیر شخصی ایسه نه یاییلیر، مثاللری نهدر. مبتدا جمع مخاطب
 ضمیر شخصی ایسه نه یاییلیر، مثاللری نهدر. مبتدا جمع غائب ضمیر
 شخصی ایسه نه یاییلیر، مثاللری نهدر. مبتدا ایله خبر ناصل کلمه دن یاییلیر،
 مثاللری نهدر. مبتدا ایله خبر ترکیب دن ده یاییلیر می، مثاللری نهدر.
 خبر نه وقت مبتدا دن اول کتیریلیر، منالی نهدر. مبتدا ایله ضمیر اسنادی
 حذف ایدیله یاییلیر، مثاللری نهدر. مبتدا ایله خبر دن هانکیسی معرفه،
 هانکیسی نکره اولمالیدر. جمله اسمیه ده کی حکمک منفیلکی مقصود
 اولورسه نه یاییلیر، مثاللری نهدر. جمله فعلیه نه یه دینیر، ناصل یاییلیر.
 فاعل مفرد متکلم ضمیر شخصی اولورسه نه یاییلیر، مثاللری نهدر. فاعل
 مفرد مخاطب ضمیر شخصی اولورسه نه یاییلیر، مثاللری نهدر. فاعل
 مفرد غائب ضمیر شخصی، یاخود اسم مطلق اولورسه نه یاییلیر، مثاللری
 نهدر. فاعل جمع متکلم ضمیر شخصی اولورسه نه یاییلیر، مثاللری نهدر.
 فاعل جمع مخاطب ضمیر شخصی اولورسه نه یاییلیر، مثاللری نهدر. فاعل
 جمع غائب ضمیر شخصی، یاخود جمع اولان اسم مطلق ایسه نه یاییلیر،
 مثاللری نهدر. فاعل ناصل کلمه دن یاییلیر، مثاللری نهدر. فاعل مرکب
 اولدیغنه مثال نهدر. فاعل، یاخود فعل نه وقت حذف ایدیلیر، مثاللری
 نهدر. (نائب فاعل) نه یه دینیر مثاللری نهدر. برسوزک ایچنده مبتدائی،
 یاخود فاعلی، نائب فاعلی بولمق ایچون نه یاییلیر، مثاللری نهدر.

درسی - ۵۱

متممات جمله :

تعریفی — جمله نك معنا-ند، کی اکسیکلکی تاملامق ایچون ارکان اصلیه علاوه ایدیلن پارچه لره (متممات جمله) دینیر .

انواعی — متممات جمله (مفعول به ، عنه ، الیه ، فیه ، له ، معه ، حال ، تمیز ، مستثنی) نامیله طقوز دورلودر .

مفعول به :

تعریفی — فاعلك یابدینی ایشك تأثیر ایتدیکی شیئه (مفعول به) دینیر .

تسکیلی — اسم ، یاخود اسم حکمنده کی کله نك صیوکنه (را) اداتی کتیریله رك (مفعول به) یاییلیر : دررا = قاپی بی ، دبستانرا = مکتبی ، ایشانرا = اونلری ، خامه را = قلمی .

تتم — ۱ : مفعول به بللی برشیسه (را = ی ، بی) اداتیه یاییلیر ، (مفعول به صریح) نامنی آلیر ، بللیسر ایسه (را) اداتی حذف ایدیلیر ، فعله بیتیشدیریلیر ، (مفعول به غیر صریح) تسمیه ایدیلیر : خامه را بضیا - دادم = معلوم قلمی ضیایه ویردم . بضیا خامه داد = ضیایه قلم ویردم .

افطار — مفعول به دن باشقه مفعوللارده - عربجه ده اولدینی کی - بمضرنجه (مفعول غیر صریح) نامی ویریلشدر .

۲ مفعول به تك كله در یابیلدی کی ترکیب ناقص - درده یابیلیر :
 دبستان مارا دیدی ؟ بزم مکتبمزی کوردکی . آن دفتر های بزرگرا چه
 خواهی کرد = او بویوک دفترلری نه یاباجقسک . حق نان ونمک را بدانید =
 طوز ، امک حقی بیلکیز .

تعییم - (من ، تو) ضمیر شخصیلیرینک مفعول بهی (مرا ، ترا)
 شکنده یابیلا کلسدر .

افطار - برسوزك ایچنده کی مفعول بهی بولاق ایچون فعلک مضمونندن
 صوکره (کیمی ، نه بی) لفظیله برسو آل صورولور ؛ بوسو آلا ره هانکی کله
 جواب اولابیلسه مفعول به اولدینی آکلایشیلیر : رشدی را دیدم =
 رشدی پی کوردم ، خامه را شکست = قلمی قیردی - دیدم = کوردم ،
 (کیمی) رشدی را = (رشدی پی ؛ شکست = قیردی - نه بی) =
 خامه را قلمی .

تطبیقات :

- بلند آوازندان کردن افراخت ، که دانا را بیشمری بینداخت .
- نمیداند که آهنک حجازی ، فروماند زبانک طبل غازی .
- اسپر بند شکم را شب نگیرد خواب ، شبی زمعدۀ سنیکی ، شبی زدلتگی .
- خویشتن را بزرك می بینی ، راست گفتند : یک دویند لوج .
- زود بینی شکسته پیشانی ، تو که بازی بسر کنی باقوج .
- چون نداری کمال و فضل آن به ، که زبان درد هان نگهداری .
- آدمی را زبان فزیحه کند ، جوز پی مغز را سبکساری .

درسی - ۵۲

ممارسه :

آشاغیگی جمله لرده کی مفعول به صریحله غیر صریحله کوستریله جک ،
ترکجه به ترجمه ایدیه جک .

بغداد را دیدی ؟ اورا ندیدم . بمن کتاب بیار ، خامه امرا بدهید .
این دروغرا چرا گفتی . من در مدت عمرم دروغ نکفتم . هر روز این
را هرا رفتن و آمدن بمن دشوار می آید . اگر چاره دیگر میدانی بگو ، تا
چنان بکنیم . چاره خلاص را بسیار جستیم ولی نتوانستم یافت . آن جای
دلکش را چگونه یافتید .

تمرین :

آشاغیگی اسملرک سوکنه (زا) کتیریه رک مفعول به صریح ، یاخود (را)
سز مفعول به غیر صریح پایلاجق ، آکنده کی فعللردن مناسیله برلشدیره رک ترکجه به
ترجمه ایدیه جک .

بابل ، سنبل ، کل ، سبق ، خامه ، کاغذ ، تیر ، کتان ، شب ، او ،
دسته ، خرما ، این ، مشق ، تو ، مرغ ، بسر .

گرقتم ، چیدند ، بدهید ، روان کردند ، نشکستم ، ندرید ، دیدی ؟
زنده کرد ، ندیدیم ، بندم ، خوردند ، توانستم شنید ، نمی نویسی ، بخاطر
آوردم ، رها کردم ، می رهانند .

لغت :

دوغ	ماست	چمه زاید	قدری	سوراخ
آبران	یوغورت	نه حاصل اولوو، نه طوغان	برمقدار	ده لیک
لسان عثمانی	از دیگرش	نخواهم خرید .		
همانلیجه	باشقه سندن، اونه کندن	ساتون آلیه جنم .		

ترجمه — از فارسی بترکی :

این کاسه دوغرا بهممان برید، بیچاره ازراه دراز آمده، بسیار تشنه است. در این کاسه من دوغ نمی بینم، در آن ماست هست. بما ست اندکی آب آمیخته شود، دوغ نشود؟ بلی بشود. از چشمه قدری آب بیار ولیکن سبورا مشکن. من سبورا نشکستم که بر رویم زنی. تو حکایه نصرالدین مرحوم نشنیدی؟ پس از شکستن سبوز سرزنش و تأدیب چه زاید؛ علاج واقعه هایش از وقوع باید کرد.

ترجمه — ترجمه دن فارسی به :

روحی ! صاقین بارماغیکی او ده لیکه یا قلاش—دیرما . آرقادا شترک دون اوراده بر عقرب اولدره—مش—لمر میدی . قارالما کی یازدگی . شیمیدی عثمانلیجه وظیفه سنی یا بقی اونه کندن داما مهمدر . بو بقالدن برداها برشی آلیه جنم . تمیزک دینیلن شی بو حریفک سمتدن کچمه مش .

نظری سوآلر :

متممات جمله نه‌یه دینیر ، قاج دورلودر . مفعول به نه‌یه دینیر ، ناصل یاییلیر ، مثاللری نه‌در . مفعول به صریح ایله غیر صریح نه‌یه دینیر . مثاللری نه‌در . مفعول به ترکیب ناقص‌لردن ده یاییلا یاییلیر می ، مثاللری نه‌در . (من ، تو) ضمیرلرینک مفعول بهی ناصل یاییلیر . مفعول به ناصل بولونور ، مثاللری نه‌در .

درس — ۵۳

مفعول عنه = منه :

تعریفی — برایشک باشلانغیجی^۱ بیلدیرن ، یاخود معناسنده کی مبهملکی بیان و ایضاج ایدن مفعوله (مفعول عنه) دینیر .

تسکیلی — اسم ، یاخود اسم حکمنده کی کله‌نک اولنه ابتدا و بیان افاده ایدن (از = دن) کتیر یله‌رک (مفعول عنه) یاییلیر : از خورشید = کونشدن ، از درخت = آتاجدن ، از من = بندن ، از این = بوندن ، از که = کیمدن .

تم — ۱ : مفعول عنه تک کله‌دن یاییلدیغی کبی ترکیب ناقص‌لردن ده یاییلیر : این شاگردان از دبستان ایرانیان همی آیند = بوشا کردلر دبستان ایرانیاندن کلپورلر . از این راه هیچ زرقم = بویولدن هیچ کیمه‌دم .

تجسبه - (از) اداتك اولندهكى همزه تخفیف ایچون - اکثریائظمده -
حذف ایدیلهرك (ز) شكکنده استعمال ایدیلیر : زخانه ، زمکتاب ، زبازار .
افطار - برسوزك ایچندهكى مفعول عنهی بولمق ایچون فمك مضموننه
تردیفاً (زهدن ، نهدن ، کیمدن) لفظیله بر سوآل صورولور ؛ بوسوآله
هانکی کله جواب اولا بیلیرسه مفعول عنه اولدیغی آکلاشیلیر : از دبستان
بخانه رقم = مکتبدن اوه کیتدم ؛ از خانه بدبستان آدمم = اودن مکتبه
کلدم ؛ از دست چه آید = الدن نه کلیر . این قلمتراشرا از تو ستاندم =
بو قلمتراشی سندن آلدیم - رقم = کیتدم (زهدن) از دبستان =
مکتبدن ، چه آید = نه کلیر (نهدن) از دست = الدن ؛ ستاندم =
آلدیم ، (کیمدن) از تو = سندن .

مخطره - ۱ : ترکیب ناقص شککنده بولومق یالکیز مفعول بهه ،
عنه ، الیه منحصر دکدر ، دیگر متممدرده ترکیب حالنده بولونابیلیر .
۲ - مفعول به ، الیه وسائر متمم آلمق فعلاره مخصوص دکدر ،
مصدر لره اسم فاعل ، اسم مفعول کبی مشتقات وصفاتده اقتضایدن متممی آلابیلیر .

تطبیقات :

گر هنر مند زاو باش جفایی^۱ بپند ، تادل خویش نیا زارد ودر هم نشود .
سنگ بدگوهر اگر کاسه زرین شکند ، قیمت سنگ نیفزا یدوزر کم نشود .
خریرا ابلهی تعلیم میداد ، برو بر صرف کرده عمر داتم .
حکیمی گفتش : ای نادان چه کوشی ، در این سودا بترس از لوم لاتم .
نیاموزد بهاتم از تو گفتار ، تو خاموشی بیاموز از بهاتم .

- گر نشیند فرشته بادبو ، وحشت آموزد و خیانت وریو .
- از بد ان نیکویی نیاموزی ، نکند گرك پوستین دوزی .
- اگر زباغ رعیت ملك خورد سببی ، بر آورند غلامان او درخت از بیخ .
- پنج بیضه که سلطان ستم روا دارد ، زنند لشکر یانش هزار مرغ بسبخ .

درسی — ۵۴

ممارسه :

آشاغیکی جمله لرده کی مفعول عنهر آریلاجق ، ترکیه یه ترجمه ایدیه جک .
این سخنرا از که شنیدی ، از خلق ده شنیدم . امروز از بازار چیزی
نخریدی ؟ هر که بازار برود زانجا چیزی خریدن بر اولاد دست ؟ ای
برادر . از ما چه زیان دیدی که روگردانیدی . من از رفیقان خودم با کتون
زیانی ندیدم ، ولی بدزم از حج آمد ، بنا برین در این روزها کار بسیار
دارم . زمشغولی رهانمی یابم که بادوستان بنشینم و برخیزم . راست گفتی .
من این را بخاطر نیا ورده بودم . از آسمان بر زمین چه بارد که اورا زمین
نپذیرد .

تمرین :

آشاغیکی اسم لرك اولنه (از) کتیر لهرک مفعول عنه یا پیلاجق ، آلتنده کی
فعل لردن مناسبه بر لشدیر لهرک ترکیه یه ترجمه ایدیه جک .
دیار بکر ، همسایه ، مهمانی ، خانه ، چاه ، چشمه ، دور ،
آورد ، ستاندند ، آمدم ، بدر رفت ، کشیدند ، برگردی ، دپدم ،

خرد آموز ، کتاب ، دود ، عربی . دستم ، زمین ،
شدیدیم ، خواند ، می دریایی ، بسیار حفظ دارم . ربود ، روید ،
شادی ، دروغ ، گلستان .
خندد ، گرید ، چیند .

لغت :

طیاره	هدف	سرهنگ	کمان	نای ، نی
اوچورتما	نشان آلیان شی	چاوش	م	نی ، قامش
پرانیدی	دقیقه	چنزار		پنجسبد
اوچوریور ایدک	بردقیقه	چایران	چایر = چایران	یاقیشماز ، پاراشماز

ترجمه — از فارسی بترکی :

حفظی ! تو از آن دبستان چه فائده دیدی ، چرا بمکتب ما نمی آیی .
این سوال از من پرسیده نشود . او را از پدرم پرسید . من از صدای
دلسوز نای و کمان بسیار حظ دارم . آیا کسی هست که از آنها متأثر نشده
باشد . اکنون این سرهنگان بدان هدف انداخت خواهند کرد ، بیایید ،
از دور تماشا بکنیم ، ببینیم از اینان کدامین ما را ترست .

ترجمه — ترکیه دن فارسی به :

دون پنجره دن کوردم ، چایرده اوچورتما اوچوریور ایدک . خیر ،

ياكليشدر . دون بن اودن برديقه آيرلادم . نيچون يالان سويلييورسك ،
اولكي كون عطاردن براوچورتما آلمادكي ايدى . اوت آلم . كوچوك
قارداشم بدن براوچورتما ايسته مشدى . عطاردن آلدېغ اوچورتما اونك
ايچوندى . بوندن سوكره بزه اويله شيلير باقىشماز ، نه فائده بولورساق
اوقويوب يازمقدن بولورز .

نظري سوآلر :

مفعول عنه نهيه دينير . ناصل ياپيلير ، مثاللري ندر . مفعول عنه
تركيب ناقصلردن ده ياپيلاييليرمى ، مثاللري ندر . (از) اداتي نه وقت
وينچون (ز) شكلنده قوللاييلير ، مثاللري ندر . برسوزك ايچنده كي مفعول
عنه ناصل بولونور ، مثاللري ندر .

درسى — ۵۵

مفعول اليه :

تعريفى — برايشك سوكنى بيلديرن مفعوله (مفعول اليه) دينير .

تسكىلى — اسم ، ياخود اسم حكمنده كي كله نك اولكه (؛ = .) ،

ياخود (بر̄ = اوزره) اداتي كتيريلهرك (مفعول اليه) ياپيلير : بخاك =

طوبراغه ، بمن = بكا ، برسر = باش اوزره ، بر آب = صواوزره .

تخييم — برسوزك ايچنده كي مفعول اليه بولمق ايچون فعلك مضمونه

تردیفاً (نهیه، کیمه، نزهیه) لفظیله برسو آل صورولور ؛ بوسو آله هانکی گله
جواب اولابیلیرسه مفعول الیه اولدینی آ کلاشیلیر : بدفتر نوشتم = دفتزه
یازدم ، بدو گفت = اوکا سوبله دی ، بحجاز رفت = حجازه کیتدی -
نوشتم = یازدم (نهیه) بدفتر = دفتزه ، گفت = سوبله دی (کیمه)
بدو = اوکا ، رفت = کیتدی (نزهیه) بحجاز = حجازه .

تطبیقات :

- پسندیده ست بخشایش ولیکن ، منه برریش خلق آزار مرهم .
- ندانست آنکه رحمت کرد بر مار ، که آن ظلمت بر فرزند آدم .
- مرد درویش که بارستم فاقه کشید ، بدر مرک هانا که سبکبار آید .
- و آنکه در نعمت و در راحت و آسایش زیست ، مردنش زین همه شک نیست که دشوار آید .
- بهمه حال اسیری که زبندی برهد ، بهترش دان زامیری که گرفتار آید .
- هرگز ایمن زمار نشستم ، تا بد انستم آنچه خصلت اوست .
- زخم دندان دشمنی بترست ، که نماید بچشم مردم دوست .

ممارسه :

آشاغیکی جمله لرده کی مفعول الیهلر آریلا جق ، ترکیه یه ترجمه ایدیله جک .
نفی آنچه بمن کردی تونیز پسندیدی ؟ چندین دوستی که در میان ما بود .
بنفعی ناچیز فدا کردی . چرا بچلمی دشنام دادی . من بدو دشنام ندادم .
دشنام بمن چنان بیگانه است که با کنون بزبانم راه نیافته است . ابراهیم
بشناسی چیزها همی گفت . نشنیدی . پرمون لازم نیست که بگفتار دیگران
گوش بدمم .

تمرین :

آشاغیکی اسملرك اولنه (بَ) ، یاخود (بَر) کتیر بیره رك مفعول الیه یاییلاجق ،
 آلتنده کی فعللردن مناسیبله برلشدیر بیره رك ترکیجه یه ترجمه ایدیله جك .
 باغ ، او ، ساعت ، خامه ، تو ، بالا ، پست ،
 رفتید ؟ کفتم ، بنکرید ، مویچیده ، واجبست ، منگر ، بنگر ،
 دوش ، سفره ، سر ، دیوار من . از میر
 بردند ، بنشستند ، داشت ، نوشت ، نگاه کرد ، رفت

لغت :

غبار	خادم	ایقاظ	چند بار	مویچیده
توز خدمتچی ، اوشاق	اویاندرمق	قاچ دفعه	قیل طولاشمش	
کرد آمده	رفتند			
طولانمش ، بریکمش	سووردیلر			

ترجمه — از فارسی بترکی :

بر سر پوست چندین غبار از کجا کرد آمده . بشما نکفته بودم که
 خادمان درسخانه را اکنون رفتند و از اینجا دور باشید ، چون غبار جامه
 را چند تلویت کند ، بصحت مردمان بیشتر از آن زیان دهد . درست گفتید .
 شما مرا ای پندی دوستانه ایقاظ کرده شدید ، ولی من قدرش نتوانستم دانست .

ترجمه — ترکیه دن فارسی یه :

دون نامی نك سوزینه آلداندق ، یاغچه یه کتدك . بك صووق بر روزکاره

معرض قالدق . اونك تأثیرله بوکون خسته گبییم ، مکتهده گیده میه جکم .
برشی دکل ، کچر . وقت کلدی . قالیکنز سفرهیه اوطورالم . بوکونکی
درسی بکا آکلاتماکیزی قاچ دفعه سزدن رجا ایتدم . رجامی قبول ایتسه یدیکز
نه اولوردی . شیجدی معلم بکا بوجزایی ویرمزدی .

نظری سوآلر :

مفعول الیه نهیه دینیر . ناصل یاییلیر ، مثاللری ندر . برسوزک ایچنده کی
مفعول الیه بولمق ایچون نه یاییلیر ، مثاللری ندر .

درسی — ۵۶

مفعول فیه :

تعریفی — برایشک نه وقت ، یاخود زرده اولدینفی بیلدیرن مفعوله
(مفعول فیه) دینیر .

تسکبیلی — اسم ، یاخود اسم حکمنده کی کله نك اولنه ظرفیت افاده
ایدن (در = ده) ، یاخود (اندر = ده) اداتی کتیریلهرک (مفعول
فیه) یاییلیر : درکشتی = کیده ، اندرآب = صوده ، دردنیا = دنیاده ،
درسرای = سرایده .

نم — مفعول فیه زمانی بیلدیررسه اکثریا (در) اداتی حذف ایدیلیر :

امروز = بوکون ، دیشب = دون کیجه ، هفته آینده = کله جک هفته
تقییم — برسوزک ایچنده کی مفعول فیی بولق ایچون فعلک مضموننه
تردیفاً (نهوقت ، زرده) لفظیله برسوآل صورولور ، بسوآله هانکی
کله جواب اولاییلیرسه مفعول فیه اولدینی آ کلاشیلیر : دیروز شمارا در
بازار دیدم = دون سزی چارشیده کوردم — دیدم = کوردم (نهوقت)
دیروز = دون ؛ (زرده) در بازار = چارشیده .

تطبیقات :

تاتوانی درون کس مخراش . کاندیرین راه خارها باشد .
کار درویش مستمند برآر ، که ترا نیز کارها باشد .
اگر جور شکم نبودی هیچ مرغی دردام نیفتادی ؛ بلکه صیاد دام
نهادی !

درسخن با دوستان آهسته باش ، تا ندارد دشمن خونخوار گوش
پیش دیوار آنچه گویی هوش دار ، تا نباشد درپس دیوار گوش .
هر که در خریدیش ادب نکند ، در بزرگی فلاح ازو برخاست .
چوب ترا چنانکه خواهی پیچ ، نشود خشک جز با تش راست .
بدریا در منافع پیشمارست ، اگر خواهی سلامت درکنارست .
خواجه دربند نقش ایوانست ، خانه ازپای پست ویرانست

درس - ۵۷

ممارسه :

آشاغیکی جمله رده کی مفعول فیهلر آیریلایق ، ترکیه یه ترجمه و هانکی سنک

زمانی ، هانکیسنک مکانی بیلدیردیکی بیان ایدیله جک .
فریاد بسی کردم و فریاد رسمی نیست ، گویا که درین کسبدرودن کسی نیست .
در لب جو بنشین و گذارش حیاترا بین .
بگذار که بنده کمینم ، تادرصف بندگان نشینم . راحتی نیست دران
خانه که بیماری هست .
آه اگر مستی نمودی هر حرامی چون شراب ، آن زمان معلوم گشتی در جهان هشیار کیست

تمرین :

آشاغیکی اسملرک اولنه (در) ، یاخود (اندر) کتیریلهرک مفعول فیه یاپیلاجق ،
آلتنده کی فاعلردن مناسیبله برلشدیرلرکدن سوکره ترکیجه ترجمه ایدیله جک .
نامه ، خانه ، راه ، سایه ، فردا ، بامدادان
چه نوشته ، نیست ، یاقم ، بنشین ، مرو ، بیاید
جوانی ، پیری ، خسته خانه ، مطبعه ، در ، دبستان
باید بکشید ، راحت بکنید ، بود ، یافته شود ، دیدم ، نبود

لغت :

طبقه	حجره اشتغال	خویشان	سفید شد	دلتنک شدی ؟
قات	ایش او طهسی	خصم ، اقربا	آغاردی	صیقیلدکی

ترجمه — از فارسی بترکی :

خانه شما چند طبقه دارد . سه طبقه دارد ، امسال یک طبقه نیز زیاد

خواهیم کرد . حجره اشتغال شما در کدام طبقه است . در طبقه دومست .
در کدام طبقه دربارا توان دید . از هر طبقه اش دربارا توان دید .
دیروز در بازار کسی بشما سلام داد . آن کیست . او از خویشان ما است .
شمی ! ایرانیان کدام شهور را استعمال کنند ، میدانی ؟ آری میدانم :
در امور حکومت شهور مالیه ما را استعمال کنند و در خصوصات دیگر شهور
عربیه را . چرا . در زبان خودشان نامهای ما همان نیست ؟ هست ، ولی
استعمال نکنند .

ترجمه — ترکیه دن فارسی یه :

نقی ! سن دها کنجسک ؛ صاچلرک نیچون بویله چابوق آغاردی .
بکن سنه خسته اولمامشی ایدم ، ایشته اوخسته اتق وجودمده چوق تخریبات
یابدی ؛ صاچلریمک آغار ماسی ده اوندندر . سنی ایکی آیدنبری کوره مه دم
بوراده دکلیدک . خایر . یانزده ایدک . حلبده ایدم . نه وقت کلدک ؛ دون
کلدم . اوراده صیقیلدکی . انسان او یله کوزل شهرده هیچ صیقیلیرمی .

نظری سوآلر :

مفعول فیه نه یه دینیر ، ناصل یاییلیر ، مثاللری ندر . (در) اداتی
نه وقت حذف ایدیایر ، مثاللری ندر . برسوزک ایچنده کی مفعول فیهی بولوق
ایچون نه یاییلیر ، مثاللری ندر .

درسی - ۵۸

مفعول له :

تعریفی - برایشك سببى - يعنى نچون ياپيلديغنى - ياخود نه يه مخصوص اولديغنى بيلديرن مفعوله (مفعول له) دينير .

تسکيلي - اسم ، ياخود اسم حکمنده کی کله نك اولنه (برای = ایچون) اداتی کتیريله رك (مفعول له) ياپيلير : برای من = بنم ایچون ، برای زمستان = قیش ایچون ، برای دام = آغ ایچون ، برای خوردن = ييك ایچون .

تغیبه - برسوزك ایچنده کی (مفعول له) ی بولق ایچون فعلك مضموننه تردیفاً (نه ایچون ، کیمك ایچون) لفظیه برسوآل صورولور؛ برسوآله هانگی کله جواب اولاییلیرسه (مفعول له) اولدینی آ کلاشیلیر: بدبستان برای تحصیل آمدم = مکتبه تحصیل ایچون؛ کلام برای تونیامدم = سنك ایچون کلام .
- آمدم = کلام (نه ایچون) ، برای تحصیل = تحصیل ایچون .
نیامدم = کلام (کیمك ایچون) برای تو = سنك ایچون .

تطبیقات :

کوسفند از برای چوبان نیست ، بلکه چوبان برای خدمت اوست .

ممارسه :

آشاغیکی جمله لرده کی مفعول لهر آریلاجق ، ترکیه یه ترجمه ایديله جك .

برای شما آمدم . برای صید بیشه رفتم . خواستش برای تلطیفست ،
نه برای تکدیر . این میزان برای امتحانهای ما آمدند . برای قصاص
میراندند . این مردك بدینجا برای دوستی نمی آید ، بلکه برای دشمنی ، خود را
دوست مینماید . تو بدستان برای خواندن و نوشتن نمی روی ، برای
بازی میروی .

تمرین :

آشاهیکی اسمرك اولنه (برای) کتیربرهرك مفعول له بایلاجق ، آلتده کی
فملردن مناسیله برلشدبرهرك ترکیبه به ترجمه ایدله جك .
ایشان ، آدمی ، زمستان ، آن ، چنین روزها ،
نیامدیم ، بکوشد ، حاضرکنید ، سوکندخورد ، نگاه داشته بودم ،
که ، شما ، توانگری ، پول ، مصلحت ، تأدیب .
خریدی ، آوردند ، کوشید ، نوشت ، رفت ، زد .

لغت :

سپرده نبودى پول ولى پس ناشفیده نامدار شده
ایهارلاماشمیدك پاره اما ، فقط اویله ایسه ایشیدیلیمهش شهرتلمش ، آدلانش

ترجمه - از فارسی بترکی :

این خامه هارا برای من نخریدی ؟ نه . برای برادرت خریدم . تو بمن

چنین چیزی سپرده نبودی که برای تو آورده شوم . فردا برای من نیز
بیاوری . بر سر ، بیاورم . پولشرا اکنون بدهم ؟ من برای پولش بشما
چیزی گفتم ؟ این خامه برای چه خوب ننویسد ، از برای آنکه بزبانش
مویزچیده است . نه برای آنست ، بلکه تو خط خوب نداری .

ترجمه — ترکیه دن فارسی به :

خلق ، صافی ایچون « چوق عقلیدر ، دیورلر ، اما بن اونده او قدر
ذکات کوره میورم . اوبله ایسه نه ایچون او قدر شهرتلمش . هرکسه
کوزل . عامله ابتدکی و کیمسه نک خاطرینی قیرمادینی ایچون عمومک حسن
ظننه مظهر اولمشدر . بومکتوب ایچون کوزل وایشیدیلشمش برسرنامه
بولامازمیسک . مکتوبی کیمه ونه ایچون یازیورسک ، سوبله که بنده مناسب
برسرنامه بولایم .

درسی — ۵۹

مفعول معه :

تعریفی — برایشک کیم ایله برابر ، یاخود نه واسطه ایله یاپیلدینغی
بیلدیرن مفعوله (مفعول معه) دینیر .

تشکیلی — اسم ، یاخود اسم حکمنده کی کله نک اولنه (با = ایله)
اداتی کتیریلهرک (مفعول معه) یاپیلیر بعضاً (؛) اداتی (با) یرینه قائم

اولور : با تو = سنسکه ، با گردونه = آرابه ایله ، با خامه = قلمله ،
با آب = صو ایله . با خواندن و نوشتن = او قویوب یازمقله .

تغیم - برسوزک ایچنده کی (مفعول معه) ی بولق ایچون فعلک مضمومنه
تردیفاً (کیم ایله ، نه ایله) لفظیله برسوآل صورولور ؛ بسوآله هانکی کله
جواب اوله بیلیرسه (مفعول معه) اولدینی آ کلاشیلیر : با برادرم بازار
رقم = قارداشمله چارشیه کیتدم ، با زورق بکاغد خانه رفتیم = قاییقله
کاغدخانه یه کیتدک - رقم = کیتدم (کیم ایله) با برادرم = قارداشمله .
رفتیم = کیتدک (نه ایله) با زورق قاییق ایله .

تطبیقات :

درسخن با دوستان آهسته باش ، ناندارد دشمن خونخوار گوش .

آسایش دو کیتی تفسیر این دو حرفست ، بادوستان تلطف ، بادشمنان مدارا .

شفیدم که مردان راه خدای ، دل دشمنانرا نکرند تنک .

تراکی میسر شود این مقام ، که بادوستانت خلافت و جنک .

کند همجنس با همجنس پرواز ، کبوتر با کبوتر ، باز با باز .

گر نشیند فرشته با دیو ، وحشت آموزد و خیانت و ریو .

ابر اگر آب زندگی بارد ، هرگز از شاخ پید بر نخوری .

با فروها روزگار مبر ، کز فی بوریا شکر نخوری .

اگر روزی بدانش در فرودی ، زندان تنگتر روزی نبودی .

ممارسه :

آشاغیکی جمله لرده کی مفعول معهلر آیریلاجق ، هیئت عمومیه سی ترکیه یه
ترجه ایدیله جک .

هرکه با او باشان نشیند خوی ایشان گیرد . نه هرکه بقامت مهتر بقیمت
بهتر . پادشاهی با غلام عجمی در کشتی نشسته بود .

هرکه با بولاد بازو پنجه کرد ، ساعد سیمین خود را رنجه کرد . پرو
بادوستان آسوده بنشین . با پول همه چیز بر آید ، با بی بولی هیچ کاری بسر نیاید .

تمرین :

آشاغیکی اسملرک اولنه (با) کتیرلهرک مفعول مئه با بیلاجق ، آلتنده کی
فعللردن مناسیبله برلشدیرلهرک ترکیه یه ترجمه ایدیله جک .
او ، تو ، بازی ، تلغراف ، باراه آهنین ، نانی ،
بروید ، زوم ، وقت مگذرانید ، آگاه کنید ، رفتند ، سیرشدند ،
آبزر ، نامه . آسانی ، ناخن ، انگشت ، نظمی .
خواهند نوشت ، دانسته شد . پیاموخت ، درید ، اشارت کرد ، دوید .

لغت :

راست	چپ	بسترین فردا	پس پریشب	آهنکدار
صاغ	صول	ذاها او برسی کون	ذاها اولسی کیجه	آهنکلی
فرداشب				
پارین کیجه				

ترجمه - از فارسی بترکی :

تو خطرا چرا بادست راست نمی نویسی و با چپ می نویسی . من باهر دو بنویسم . اگر خواهی پسترین فردا باگر دونه بسیرا نکاهی برویم . با که . با که خواهی . پس بریشب خواستم که باشما بسبق بکوشم ، بخانه آمدم . ولی شما را نتوانستم یافت . خادمان گفتند که او دمی با برادرش پیرون رفت ؛ نمی دانیم کی بیایند . فرداشب بانعم تشریف فرمایید ، بسیار منتدارشوم .

ترجمه - ترکیه دن فارسی به :

اولکی کون کاغذخانه به نه ایله کیتدیکنز ، آنله می ، آراه ایله می . هر ایکسیله ده کیتمه دک ، قایقوله کیتدک . اگر بکاده سویله مش اولاییدکنز رفاقتکنزله شرفیاب اولوردم . آرزو ایدر سه او برکون سزکله بکقوزه کیده لم ، اورانک چایری کاغذخانه دن داها کوزلدر . هر هانکی طرفنه کیدلسه صاف ولذیذ صولری مبدولدر . عصمت ده بزمله رفاقت ایسه داها خوش ، داها آهنکلی اولمازی . ناصل اولماز .

نظری سوآلر :

مفعول له نه به دینیر ، ناصل یاپیلیر ، مثاللری نهدر . مفعول معه نه به دینیر ، ناصل یاپیلیر ، مثاللری نهدر . برسوزک ایچنده کی مفعول له ناصل بولونور ، مثالی نهدر . مفعول معه ناصل بولونور ، مثالی نهدر .

درسی - ۶۰

حال :

تعریفی - فاعلك ، ياخود مفعولك ناصل ونه حالده اولديغنى بيلدیرن
متممه (حال) دینیر .

تسکیلی - حال متممی اوج دورلو یاییلیر :

۱ - برصفت فعله بدیشیک سویله نهرک (حال) یاییلیر: خوب خواند =
کوزل او قودی ؛ بدنوشت = فنا یازدی ، زود رفت = چابوق کیتدی ،
۲ - برصفت ایکی دفعه سویله نهرک (حال) یاییلیر : آهسته آهسته
آمد = یاواش یاواش کلدی ؛ محزون محزون نشست = محزون محزون
اوطوردی ، خوب خوب گوید = کوزل کوزل سویلر .

۳ - صیغه حالیه لر دوغرودن دوغرویه حال متممی اولور : گریان
آمد = آغلایارق کلدی ؛ خندان رفت = کوله رک کیتدی .

تجییه - برسوزك ایچنده کی حال متممنی بولمق ایچون فعلك مضموننه
تردیفاً (ناصل ، نه حالده) لفظیله برسوآل سورولور ؛ بوسوآله هانگی
کله جواب اولاییلیرسه (حال متممی) اولدینی آکلاشیلیر: کال گریان آمد
وخندان رفت = کال آغلایارق کلدی ، کوله رک کیتدی - کال آمد =
کال کلدی (ناصل) گریان = آغلایارق ، رفت = کیتدی (ناصل)
خندان = کوله رک .

تطبیقات :

روباه را دیدند که گریزان و افتان و خیران. کسی گفتش: چه آفتست

که موجب چندین مخافتست . گفت : شنیدم که شتر را بسخره میگردند .
گفتندش : ای سقیه ، شتر را با توچه مناسبست و ترا با اوچه مشابست .
گفت : خاموش ! اگر حسودان بقرض گویند که این شترست و گرفتار
آیم کراغم تخلیص من باشد و تقفیش حال من کند و تا تریاق از عراق آورده
شود مار گزیده مرده باشد .

اندك اندك شود بهم بسیار ، دانه دانه است غله در انبار .

حکیمان دیر دیر خورند و عابدان نیم سیر و زاهدان با سدرمق و جوانان تا طبق
برگیرند و پیران قاعرق کنند . اما قلندر ان چندان که در معدم جای نفس
نماند و بر سفره روزی کس .

درس - ۶۱

ممارسه :

آشاغیکی جمله لرده کی حال متممی آریلاجق ، هیئت عمومیه سی ترکیه به
ترجه ایدیه چک .

شتابان همی رفت ، آهسته بیایید ، خوش کویید ، زود بروید ، درست
بیمایید ، خودرا خوب آواز پنداشت ، فریاد بی فائده برداشت ، دور
ودراز اندیشید . ترش رومدشین ، خوش صحبت و مجلس آرا باشید . غافل
مشوید ، حازم بشوید ، خرما رایک یک بخورید .

تمرین :

آشاغیکی کله ر آلتنده کی فم لردن مناسبیه بر اشد بر بله رک حال متممی بایلاجق ،
ترکیه به ترجه ایدیه چک .

خوب ، بد ، شتابان شتابان ، افتان وخیزان ، راست ،
 نوشت ، کرد ، می رفت ، آمدند ، گفتند ،
 آهسته ، زود زود ، اندک اندک ، زشت ،
 میراند ، بروند ، بخورید ، نکرد .

لغت :

عاجلی	دوان دوان	خواه، خواه	دامن	آهسته رو
عجله جیلک	قوشا قوشا	ایستر، ایستر	انک	متائی ، باواش کیدیچی
	آنکه آهسته رود	پیچد		
	یاواش کیدیچی ، کیدن	طولاشیر		

ترجمه — از فارسی بترکی :

اشرف ! من باتو رفاقت نتوانم کرد . چون تو دوان دوان بروی و من
 آهسته آهسته خواهم رفت . برادر ! من نیز پیشین آهسته رو بودم ولیکن
 دیروز بدرس یکم نتوانستم رسید ، امروز بدویدن مجبور گشتم . کار خود
 تا نرا شما از من خوبتر دانید ، خواه بدوید ، خواه آهسته روید .

ترجمه — ترکیه دن فارسی یه :

ندیم ! بن عجله جیلکدن خوشلانمام : بویوکار د ایریشیر منزل مقصودینه
 آهسته کیدن ، تیز رفتار اولانک پابنه دامن طولاشیر ، دیمشیر : نه کوزل

سویله مشلر . اوت کوزک سویله مشلر اما همیشده دکل . بعض ایشلر اولورکه
تعجیل واجب اولور ، تعجیل ایدلمزسه بویوک فرصت غائب ایدیلیر . برطاقم
تنپرور کیمسه لرده واردرکه بویله بیقلری تنپرور لکلرینک مقبولیتته دلیل
اولارق کوستر لر ، اوتور لر .

درسی — ۶۲

تمییز :

تعریفی — مذکور ، یاخود مقدر اولان برشیده کی مبهملکی کیده رن
متممه (تمییز) دینیر .

تسکیلی — اسم ، یاخود اسم حکمنده کی کلمه نك اولنه (ازروی =
جهتدن ، جهتیله ، جه) اداتی کتیر بلرک (تمییز) یابیلیر : ازروی خردی =
کوچوکلک جهتدن ، کوچوکلک جهتیله ، اوافاقلجه . ازروی خردمندی =
عقللیق جهتدن ، عقللیق جهتیله ، عقللیقجه .

غیمی — برسوزک ایچنده کی (تمییز متممی) فی بولمق ایچون فـلک
مضموننه تردیفاً (نه جه ، نه جهتدن) لفظیله برسو آل صورولور : برسو آله
هانکی کلمه جواب اولابیلیرسه (تمییز متممی) اولدینی آکلشیلیر : نهاد
ازروی سن ازتو کوچکترست = نهاد یاشجه سنندن داها کوچوکلدر —
کوچکترست = داها کوچوکلدر (نه جه ، نه جهتدن) ازروی سن =
یاش جهتدن ، یاشجه .

مستثنی :

تعریفی — بریاخود دهاها زیاده شیئی بر خصوصده کی حکمدن آیران
متممه (مستثنی) دینیر.

تسکلی — اسم ، یاخود اسم حکمنده کی کله نك اولنه (جز = ، دن
باشقه) اداتی کتیریله رك (مستثنی) یابیلیر : جزمین = بندن باشقه ، جز
پاسبان = بکجیدن باشقه ، جز خط = یازیدن باشقه .

تغیبه — (جز) اداتنه بعضاً (ب) داخل اولارق استعمال ایدیلیرسه ده
معناسی ده کیشمز .

افطار — برسوزك ایچنده (مستثنی متممی) فی بولمق ایچون فطلك
مضموننه تردیفاً (نهدن باشقه ، کیمدن باشقه) لفظیله برسو آل صورولور ؛
بوسو آل هانکی کله جواب اولابیلیرسه (مستثنی متممی) اولدینی آکلاشیلیر :
همه آمدند جز رامی = رامی دن باشقه هپسی کلدیلر — آمدند = کلدیلر
(کیمدن باشقه) جز رامی = رامی دن باشقه .

تطبیقات :

- چون بنده خدای خویش خواند ، باید که بجز خدا نداند .
- حکایت بر مزاج مستمع گوی ، اگر خواهی که دارد باتومیلی .
- هر آن عاقل که با مجنون نشیند ، نکوید جز حدیث روی لیلی .

درس - ۶۳

ممارسه :

آشنايکي جمله لرده کي تميز ايله مستثنی متممی آریلاجق ، هیئت مجموعہ سی ترکیه به ترجمه ایدیله جک .

سودی ! تونیز اعتراف کنی که ازروی آب وهوا بدینجا هیچ جایی معادل نیست . جز براسقی لب مکشا . ازروی دنوازی ومهمان پروری بهتر از شما نتواستم دید . این جز حسن ظن بلیغ شما نیست . ازروی آنکه من از دنوازی ومهمان پروری هرچه کردم جز مقتضای مردمی چیزی نیست .

تمرین :

آشنايکي اسملرک اولنه (ازروی) کتیر بیره رک تمیز ، یاخود (جز) ادانی علاوه سیه مستثنی متممی یا پیلاجق ، آلتنده کی فعللردن یاخود فعل مقامنه قائم اولان کله لردن مناسبیله بر اشد بیره رک ترکیه به ترجمه ایدیله جک .

بختیاری ،	تنبروی ،	این ،	دور اندیشی ،
بی مانندست ،	نداند ،	چیزی نشنیدم ،	ممتازست ،
راستگویی ،	نادانی ،	آن	
یکتا است ،	منندش یافته نشود ،	فضلیت ندارد .	

لغت :

ادبار	ازروی سن	اندکی	بسیاری	روا نیست
کری قانی	باشجه	آزانی	چوناق	جائز دکلدرد
ازروی نادانی				
بیلکیمزک جهتندن				

ترجمه - از فارسی بترکی :

مهری ازروی تنپروی صنفشرا نتوانست گذشت . آری چنان شد .
ولیکن من دراو جز این قصوری نمی بینم . درستست . ولی تنپروری
درظاهر قصور نیست ، اما ازروی حقیقت مادر هر خوی بد و سبب هر
ادبارست . بکار های دنیا نظر و اسباب ترقیات را جستجو بکن بجز سعی
چیزی نتوانی یافت .

ترجمه - ترکیه دن فارسی به :

وهی برادرندن باشجه چوق کوچوک ایسه ده بیلکی ، وعقللیلق جهتندن
چوق بویو کدر . عقلک چوقلانی ، آزانی قولک انده دکل . بوجهتندن اونک
برادرینه قصور اسناد ایتمک جائز دکلدرد . فقط بیلکیمزک جهتندن هر نه
سویله کز دوغرودر .

نظری سوآلر :

حال نهیه دینیر ، قاج دورلو یاییلیر ، مثاللری نهدر . تمیز نهیه دینیر ،
ناصل یاییلیر ، مثاللری نهدر . مستثنی نهیه دینیر ، ناصل یاییلیر ، مثاللری
برسوزك ایچندهکی حال متممقی بولوق ایچون نه یاییلیر ، مثالی نهدر . تمیز
متممقی بولوق ایچون نه یاییلیر ، مثالی نهدر . مستثنی متممقی بولوق ایچون
نه یاییلیر ، مثالی نهدر .

درس - ۶۴

ادات :

تعریفی — باشلی باشنه معناسی اولمایوب باشقه کلهیه بیتیشدیکی وقت
معناسی آکلاشیلان، تعریف دیگرله « بیتیشدیکی کله نك معناسی ا کله خدمت
ایدن ، کلهیه (ادات) دینیر .

انظار — قیاسی کله لرك ، ترکیبات و متمماتك تشکیله خدمت ایدن
اداتلر صرف ونحو مسائلی صیراسنده کوسترلیدیکی ایچون بوراده تکرارلرینه
لزوم یوقدر .

الف :

حرف املادن (ا) کله نك صوکنه ، یاخود ایکی کله آراسنه کتیریلیر ،

صوکنده بولوندینی کله فعل ایسه (جواب اداتی) اولور : گفت = سویله دی — گفتنا = جواب اولارق سویله دی .

اسمک صوکنده اوچ دورلو قوللانیلیر :

۱ — (ندا = جاغیرمق) اداتی اولور : خدای — خدایا = ای تا کری . پادشاه — پادشاها = ای پادشاه . دادگر = عدالتلی . دادگرا = ای عدالتلی .

۲ — (تأثیر ، تعجب ، کثرت) اداتی اولور : دردا = نه درد ، خوشا = نه خوش ، دریغا = نه قدر یازیق ، بسا = نه جوق .

۳ — (اشباع) اداتی اولور ، وزنی تاملامق ، کله یه طوقلق ویرمک ایچون قوللانیلیر : اشکارا ، نعیا ، نظما .

الف بری برینک عینی اولان ایکی کله اراسنده بولوندینی وقت (تمکثیر ، آتمام ، تقابل) اداتی اولور : لبالب = دوداغه قدير طولو ، دوداق ، دوداغه ، سراسر = باشند باشه ، نوشانوش = ایچ ها ایچ ، گرما گرم = چوق رواجلی ، مالمال = طوب طولو ، جوشا جوش = پک جوشقون

تجییه — بعضاً کله نك اولنده کی ، یاخود اورته سنده کی (ا) وزن ، قافیه کبی ضرورت وسبیلردن دولایی ، یاخود تخفیف ایچون حذف ایدیلیر ؛ معنایه خلل کلز ؛ بوسورتده (الف زائده) نامنی آلیر : افکنندن = فکنندن ، افتادن = فتادن ، گناه = گنه ، ماه = مه ، ماهتاب = مهتاب ، دامان = دادن ، راه = ره .

تطبیقات :

- بلبلا مزده بهار بیار ، خبربد بیوم باز گذار .
- درد اکه راز پنهان خواهد شد آشکارا .

رقم بر خود بنادانی کشیدی ، که نادا ترا بصحبت برگزیدی
 طلب کردم ز دانا یی یکی بند ، مرا گفتا که بانادان میبوند
 که گرد انای عصری خرباشی ، و گر نادانی ابلهتر بیاشی

از امام مرشد غزالی پرسیدند که : بدین منزلت در علوم چگونه رسیدی .
 گفتا : بدانچه ندانستم از پرسیدن آن ننگ نداشتم .

لغت :

می‌شناسد	چه سود	حیران بمانم	کناه ، کنه	یکدیگر را
طایبور	نه فائده	شاشیورم	م ، صوح	بری برهزی
شناخته شدیم	خدایا	کنون ، اکنون		
طایبش اولدق	اللهم ، یارب	شیمدی		

ترجمه — از فارسی بترکی :

از نابی پرسیدم که « بصری را در بروسه دیدی ؟ » گفتا « من اورا نمی
 دانم که بینم » گفتم او ترا خوب می‌شناسد می داند گفتا از شما سخن
 ودانستن او چه سود ، باید که من اورا بشناسم وبدانم . نایباتو چنان درست
 بگوئی وچنان حجت بیاوری که بدرستی او وقوتش حیران بمانم . نه ، چنین
 مبالغه مکن . در این جز حقیقت چیزی نیست ولی کنه از منست که
 فیکر خود مرا بهر کس در هر جا آشکارا بگویم نایباً بمن چنین سرزنش مکن .

ترجمه — ترکجه دن فارسی یه :

توصیه ك اوزینه نعیایی كوردم . مشكلمی صوردم « بونی فخیبا بندن
داها اینی بیلیردی . فقط چوق كوزل اولدی ، بووسـیله ایله بری بریمزی
طانیس اولدق ، دیدی . یاربی بویله تمیز قلبی ، طاتلی دیلی هرکسه احسان
ایت . بن سکا دیمه مشمیدم که او باشدن باشه فضیلتدر ، فضیلت مجسمه در .
حقیقت اویله در ، قارداشم ؛ شیمدی آکلادم .

نظری سوآلر :

ادات نهیه دینیر ، (۱) اداتی نزمیه کتیریلیر ؛ (۱) فعلک سوکنده
بولونورسه نه اداتی اولور ، مثالی ندر . (۱) اسمک سوکنده قاج دورلو
قوللانیلیر ، مثاللری ندر . (۱) ایکی کله آراسنه کتیریلیرسه نه اداتی
اولور ، مثاللری ندر . هانکی الف زائد اولور ، مثاللری ندر .

درسی — ۶۵

آخر — ترجی ، یاخود (تخطیر = هانی یا) اداتی اولور : آخر
ای دوستان = دوستلر جا ایده رم . آخر روزی موری در زیر این درخت
خانه داشت ؟ = هانی یا برکون برقارینجه بو آغاجک آلتنده اوه ، یووايه
مالک دکلیدی .

آری ، بلی = اوهت - تصدیق اداتیدر : پاس-بازرا دیدی ؟ بکجی بی
کوردکی . آری دیدم = اوهت کوردم .

افسوس - تأسف ، رَحْم اداتیدر ؛ سوزك اولنه کتیریلیر ، افسوس
که در عنفوان جوانی نکوشید = یازیق که کنج لکلک ایلك زمانلر نده چالیشمادی .
الا - عربجه دن آلمشدر ، تنبیه و تحذیر اداتیدر : الا گر جفاکاری
اندیشه کن = متنبه اول ، جفاکار ایسه ک دوشون !

آیا = عجباً - ترددی متضمن استفهام اداتیدر ؛ سوزك اولنه کتیریلیر :
آیا انور از هند آمد = عجباً انور هنددن کلدیمی .

آی ، آیا = ندا اداتیدر ؛ سوزك اولنه کتیریلیر ؛ (آیا) نظمه
مخصوصدر : ای پسر ، ای فرزند ، ای نفیسی ، آیا پادشاه کشور کشا =
ای اقلیم فتح ایدن پادشاه .

اگر ، گر ، ار ، ور = سه - شرط اداتیدر ؛ برایشك اولماسنی دیگر ایشك
اولماسنه تعلیق ایدر . اگر نمی خواهی مرو = ایسته مییورسه ک کیتمه .
وصف ترا گر کندور نکنند اهل فضل = اهل فضیلت سنی مدح ایتمسده ،
ایتمسده مساویدر ار بروی زودبیا = کیدر سه ک جابوق کل .

تجیبه - (گر) ایله (ار) ، (اگر) ک ، (ور) ایسه (واگر) ک مخففیدر .
اگر چه ، گر چه = واقعا ، هر نه قدر ... ایسه ده - (اگر) ایله
(چه) دن مرکب شرط وقوعی اداتیدر . دیگر شرط اداتلرینک داخل
اولدینی سوزك وقوع ، یا خود عدم وقوعی فرضی ، معلق ؛ شرط وقوعی
ایسه واقع وثابت اولور ؛ (اگر چه ، گر چه) اداتلرینک داخل اولدینی
جمله یی تعقیب ایدن سوزك اولنده (ولی ، ولیکن) کجی براسنتنا اداتی
بولونور : حسیب اگر چه خردمندست ولی نکوشد = حسیب هر نه قدر
عقلای ایسه ده چالیشماز (حسیب گر چه عقلایدر ، لیکن چالیشماز) .

اینک = ایشه - اشارتی متضمن تنبیه اداتیدر : اینک ماه و پروین =
ایشته آی و اولگر ییلدیزی ، اینک آمد = ایشه کلدی .
آه = م - تحسر و تاثر اداتیدر : آه اگر بکوشیدی = آه ! اگر
چالیشایدم . . .

تطبیقات :

گر سنک همه لعل بدخشاخ بودی ، پس قیمت لعل و سنک یکسان بودی
پسیرا پدر وصیت کرد ، کای جوانمرد یاد گیر این پسند
هر که با اصل خود وفا نکند ، نشود دوست روی و دولتمند
توانم آنکه نیازم اندرون کسی ، حسود را چه کنم کوز خود برنج درست
بمیر تابه ای حسود کین رنجیست ، که از مشقت آن جز بمرک نتوان رست
مزن بی تأمل بگفتار دم ، نگوگوی ور دیر کویی چه غم

لغت :

پس ازان تابا کنون یکشنبه نیامدی وقتی که من در تنفسخانه بودم
اوندن سوکره شیمیدی به قدر بازار کلزدی (کله دک) بن تنفسخانه ده ایکن
همی گذشت اگر دیدی نهادی
کچیوردی کورسه ایدی قور ایدی

ترجمه - از فارسی بترکی :

ای فهمی. فردا صلات جمع را در فاتح خواهم ادا کرد، تو هم بامن بیایی؟

آری بیایم . خوب . اگر پس ازان هوا مساعد شود جامع قمریه رانیز
زیارت بکنیم . بسیار منتدار شوم . من اورا با کتون ندیدم . باچه خواهیم
رفت . بابای ما . چون چندان دور نیست . اینک غالب نیز می آید .
بدو بگویم ، او نیز بما رفاقت بکند . آبارفاقت کند ؟ هر آینه بکند .

ترجمه — ترجمه دن فارسی به :

بو کونلرده نادری کورمه میورم . عجباً نیچون مکتبه کلیور . اونک حالی
کورمه . کچن بازار آتله طریبه به کیتمش ، یولده آتدن دوشمش ، آیانی
قیرلمش ، اگر سوز دیکله به ایدی باشنه بو قضا کلزدی . نوری ! بن تنفسخانه ده
ایکن قلمی قیرمشلر . قیرانی کورمه دکمی . اوت کوردم . قلمک یره
دوشمش ایدی . نافذ اورادن کچیوردی . کورمه دی ، قیردی . بن امینم
کورسه ایدی آلیر ، یرینه قور ایدی .

نظری سوآلر :

- (آخر) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (آری) نه اداتیدر ، مثالی نهدر .
- (افسوس) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (الا) نه اتیدر ، مثالی نهدر .
- (آیا) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (ای ، آیا) نه اداتیدر ، مثالی نهدر .
- (اکر ، کر ، آر ، ور) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (اگرچه ، کرچه)
- نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (اینک) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (آه) نه
اداتیدر ، مثالی نهدر .

درسی - ۶۶

ب :

۱ = ۰ - بری برینک عینی اولان ایکی اسم آراسنه کتیریلیر ، تقابل
والتصاق اداتی اولور : روبرو = یوز یوزه ، زانو بزانو = دیز دیزه ،
دوش بدوش = اوموز اوموزه ، دست بدست = ال اله ، دمبدم ، ماه
بماه ، سنه بسنه .

تغییر - (ب) اداتی ایکی ترکیه کله آراسنه کتیره رک (کون بکون ،
یوز بیوز) کبی ترکیبیر میدانه کتیرمک فاحش یا کلیشاردندر .
۲ - (استعانه = یاردیم ایسته مک) اداتی اولور : بنام خدا آغاز
کنم = اللهم اسمیله (اسمندن استعانه ایله) باشلارم .

۳ - فمک اولنه علاوه ایدلدیکی وقت التزام ، آرزو کبی برمعنی افاده
ایدر ، بعضاً زائد اولور ، یالکیز شیوه لسانه تبعیت ایچون کتیریلیر ، کندیدن
صوکره کی حجا اوتره ایسه کندیسیده اوتره ، دکله اسره تلفظ اولونور .
بُکند = ایده ، ایتسین ، ایدر . بیسا = کل ، بُکفت = سویلهدی .
بُگویم = سویلهرم . پستاند = آلیر .

تغییر - (ب) نک باشقه معناری متممات بختنده کچدی .

باری = م - تمی اداتیدر : عَسَلْ نَمی دهی هاری نیش منن = بال
ویرمیورسک ، باری ایکنه وورما (صوقا) .
باز = ینه - عطف و تأکید اداتیدر : باز بیاید = ینه کلیکز .

تجیه — (باز) کله سی اذات اولدینی کبی (باختن) دن امر حاضر ،
(آتماجه) معناسنه اسم ، (آچیق) معناسنه صفت ، (گری) معناسنه
ظرفده اولور .

بهر = ایچون — تغلیل و سببیت اداتیدر : بهر دونان منت دونان
مکش : ایکی اتمک ایچون آلچاقلرک منتی چکمه .

بس = آنجاق — حصرو کفایه اداتیدر : الله بس ، باقی هوس !
بسی = نیجه ، نه قدر ، برچوق — تکثیر اداتیدر : در ایجا بسی یاد
هاست = بوراده نیجه خاطرملر واردر !

بلکه = م — احتمال ، یاخود ترقی اداتی اولور : بلکه برود = بلکه
کیدر ، این مزده مرانیست ، بلکه دشمنان مراست = بومزده بکا دکل ،
بلکه بنم دشمنلریمدر (دشمنلرم ایچوندر) .

پس = اوپله ایسه — مقدر شرطه جواب اداتیدر : پس بکوشیم =
اوپله ایسه چالمیشالم .

تا = قدر — انتها اداتیدر : کندیسندن سوکره (ب) اداتی بولونور .
تا بیچین رفت = چینه قدر کیتدی .
بعضاً تنبیه و ایفاظ اداتی اولور .

۲ — فعلک اولنده شرط و توقیت اداتی اولور : تانیند = کورمدکجه
تانگرید = آغلامادقجه .

تطبیقات :

- شب پراکنده خسبد آنکه پدید ، نبود وجهه بامدادانش .
- مور کرد آورد بتابستان ، تا فراغت بود زمستانش .
- علم ازبهر دین پروردنست نه ازبهر دنیا خوردن .

بس نامور بزیر زمین دفن کرده اند ، گز هستیش بروی زمین يك نشان نماند
 زنده است نام فرخ نوشیروان بخیر ، گرچه بسی گذشت که نوشیروان نماند .
 ای که شخصی منت حقیر نمود ، تا دشتی هنر نینداری .
 اسب لاغر میان بکار آید ، روز میدان نه گاو پرواری .

لغت

خبر نداری	باد ، بادا	زانو بزانو	خود بخود	خودتان
خبرك يوق	اولسون	دیز دیزه	کندی کندیّه	کندیکنز

ترجمه — از فارسی بترکی :

دیروز شمارا ازدور دیدم . بافضلی زانو بزانو نشسته وبصحبت شیرین
 آغاز کرده بودید . بخواستم که من نیز بیایم . ولی باز بیندیشیدم وخود
 بخود کفتم که بلکه بصحبت ایشان مانع شوم ، نیامدم . پس شما خودتانرا
 بیگانه همی شمارید .

ترجمه — ترکیه دن فارسی به :

وجدی ! والدهك سنبك بویله حایلاز اولدیفکی ایشیدیور ، داغدار
 اولویور ، باری صـوك وقتنده اوکا مرحمت ایت . قارداشم بن او کوتو
 خوبی چوقدن ترك ایتدم ، سنك خبرك يوق . اویله ایسه چوق ممنون
 ومستریح اولدم ؛ الله سندن راضی اولسون .

نظری سوألر :

(ب) اداتی بری برینک عینی اولان ایکی اسم آره سنده بولونورسه نه اداتی اولور ، مثالی نهدر . (ب) نك استعانه اداتی اولدیغنه مثال نهدر . (ب) فعلك اولنه علاوه ایدلدیکی وقت نه اداتی اولور ، ناصل اوقونور ، مثاللری نهدر . (باری) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (بهر) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (بس) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (بسی) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (بدکه) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (بس) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (تا) اسمك اولنده نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (تا) فعلك اولنده بولونورسه نه اداتی اولور ، مثالی نهدر .

درس - ۶۷

چون :

(چون) کلمسی دورت معناده قوللانیلیر :

- ۱ - چون = کبی - تشبیه اداتی اولور : چون تو = سنك کبی ، چون من = بئم کبی .
- ۲ - چون = وقتا که - ابتدا وافتتاح اداتی اولور : چون روز روشن شد = وقتا که صباح اولدی .
- ۳ - چون = چونکه ، زیرا - تعلیل وسببیت اداتی اولور : اینك بچنین بلا کرفتار شد ، چون پندرا کوتس نداشت = ایشته بویله بلا به

- کرفتار اولدی . چونکه نصیحتہ قولاق طوتمادی (ویرمہدی) .
- ۴ — چون = ناصل — استفہام اداتی اولور : چونی = ناصلسک .
تعبیر — (چون) اداتی بعضاً تخفیف ایدیلیر ، (چو) شکلندہ قوللانیلیر ؛
استفہامدن باشقہ (چون) ک مفید اولدینی معناری افادہ ایدر .
چہ ، چہ = برابر ، مساوی — سوزک ایچندہ ایکی دفعہ سویلنہرک
مساوات اداتی اولور : چہ بر تخت مردن ، چہ بر روی خاک = تخت
اوزرنده اولسکله طوپراق اوستندہ اولمک برابردر .
تعبیر — مکرر اولمایان (چہ ، چہ) نک صورت استعمالی صرفہ کچدی .
چرا = نیچون — استفہام اداتیدر ؛ برایشک سیبئی صورمق ایچون
قوللانیلیر : چرا نیامدی = نیچون کله دک .
دریغ ، دریغا = یازیق ، نہ قدر یازیق — تأسف وتائر اداتیدر :
دریغ کہ جوانی گذشت = یازیق کہ کنجلاک کچدی .

را :

- (را) برطاقم معنی افادہ ایدر :
- ۱ — تخصیص اداتی اولور : منت خدایراست = منت ممدرحہ اللہہ
مخصوصدر .
- ۲ — قسم = یمین اداتی اولور : دل میرودزستم صاحب دلان خدارا =
کوکل المدن کیدیور ، ای کوکل صاحببری اللہ ایچون . . . (ہمت ایدیکز)
- ۳ — مضاف الیہ اداتی یرندہ قوللانیلیر : درختانرا = آغاچلرک .
تعبیر — (را) نک دیگر خدمتبری (مفعول بہ) تشکیلندہ کچدی .

زهی = نه کوزل ، نه قدر - تجسین و تعجب اداتیدر : زهی کلزار
 و چشمه سار = نه قدر کلی ، بوناری چوقیر ! زهی بختیاری = نه سعادت
 زهی کاشانه شاهانه = نه شاهانه کوشک .

زینهار ، زینهار = صاقین ، اوزاق اول - تنیه و تحذیر اداتیدر :
 زینهار از همنشین بد = کوتو آرقاداشدن صاقین ، اوزاق اول .

زیرا = م - تحلیل و سببیت اداتیدر : کسی نتوانست شد ، زیرا بانا
 کسان الفت کرد = بر آدم اولامادی . چونکه آدم اولمایانلرله الفت ایستی .

تطبیقات :

- جو آید ز پس دشمن جانستان ، ببندد اجل پای مرد دوان .
- در آن دم که دشمن پیاپی رسید ، کان کیانی نشاید کشید .
- بیگان از جراحت بدر آید و آزار دردل بماند .
- دمی چند گفتم بر آرم بکام ، دریغا که بگرفت راه نفس .
- دریغا که بر خوان الوان عمر ، دمی چند خوردیم و گفتمد بس .
- چو آهنگ رفتن کند جان پاک ، چه بر تخت مردن ، چه بر روی خاک .
- دونان چو کلیم خویش بیرون بردند ، گویند چه غمست کر همه عالم مردند .
- پیراهن برک بر درختان ، چون جامه عید نیک بختان .

لغت :

چند بار	نه ، نیستی	بشنو	باز گردد	نکشادم	فهمانیده اند
قاچ دفعه	دکاسک	دیکله	راجم اولور	آچادم	آکلا تاملر

نپذیرد .
قبول اتمز .

ترجمه - از فارسی بترکی :

شوقی ! درست میگویم : چون تو وفا کاری در میان دوستانم ندیدم ،
راست خواهی ازین سخت رنجیده شدم . چون مبالغه همی کنی . چرا
مبالغه بکنم ، حقیقت حال جز این نیست . زهدی ! تو نادان نه . من
چندبار نکفتمت که زینهار بسمت سمعی مگذر ، چرا سخنمرا قبول نکردی .
چگونه قبول نمیکنم . چند بار بدو گفتم که از من دور باش ، چه کنم که
نتوانستم فهمید . زیرا فهمیدن نمی خواهد .

ترجمه - ترکیجه دن فارسی به :

او غم ! باری شو سوزیمی دیکله . شیمدی به قدر ایتدیکم نصیحتلردن
متبه اولمادک . فقط ایی بیلکه اگر قبول ایدرسهک مستفید اولورسک ؛
قبول ایتزهسکه ضرری ینه سکا راجعدر . هم بوسوزی بلکه قبول ایدرسک
دیبه سویلیورم . بوقسه آغزیمی آچازدم . بی سزه نه قدر فنا آ کلامشله ،
هیج نصیحت قبول اتمز دیمشله .

نظری سوآلر :

چون قاج معناده قوللانلیبر ، (چون) ك تشبیه اداتی اولدیفنه مثال
سویله ییکز . (چون) ك ابتدا وافتتاح اداتی اولدیفنه مثال سویله ییکز .
(چون) ك تعلیل و سببیت ، یا خود استفهام اداتی اولدیفنه مثال سویله ییکز .

(چه) عبارده ایکی دفعه سویله نیرسه نه اداتی اولور ، مثالی نهدر ،
(چرا) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (دریغ ، دریغا) نه اداتیدر ، مثالی نهدر .
(را) نك تخصیص اداتی اولدیغنه مثال سویله بیگز . (را) نك قسم ایچون
قوللانیدیغنه مثال سویله بیگز ، مضاف الیه اداتی یرنده قوللانیدیغنه مثال
سویله بیگز . (زهی) نه اداتیدر ، مثالی نهدر . (زینهار ، زینهار) نه اداتیدر ،
مثالی نهدر . (زیرا) نه اداتیدر ، مثالی نهدر .

درس - ۶۸

که :

(گه) اداتی باشلیجه دورت معنی افاده ایدر :

- ۱ — ربط اداتی اولور : توکیستی که با او نشینی = سن کیمسک که
اوشکه او طور بیورسک .
- ۲ — بیان اداتی اولور ، مختصر برسوزی تفصیل و ایضاح ایدر :
حکما گفته اند که : کوتاه خردمند به از نادان بلند = حکما سویله مش در
که عقلی قیصه ، یوکسک (اوزون) جاهلین داها اییدر .
- ۳ — تعلیل و سببیت اداتی اولور : بدوید که کشتی خواهد رفت =
قوشیکز . زیرا کی کیده جک .
- ۴ — (به) صفتندن صوکره (از) اداتی یرنده قوللانیلیر : جورا استاد
به که مهر پدر = معلمک جفاسی بابانک لطف و محبتندن داها اییدر .
تعمیر — (کز) کلهسی (که از) ک محفیدر ؛ (که) نك کله استفهام ، یا خود
اسم بهم اولدیغنی صرفک کلمات استفهامیه مبحثنددر .

گو - مکانی متضمن استفهام اداتیدر : کو یار صادق = هائی صادق
دوست ، زرده صادق دوست ؟

کاشکی ، کاش = کاشکه - نئی اداتیدر : کاشکی شما را ندیدی =
کاشکه سزی کورمه ییدم .

لاجرم = شبهه سز ، هر حالده - تا کید و تحقیق اداتیدر : لاجرم
قیمتش همی بینی = شبهه سز اونک قیمتنی کوریورسک .

لیکن ، لیک ، ولیکن ، ولی = فقط ، استثناء واستدراک اداتیدر :
صبر تلخمت ولیکن بر شیرین دارد = صبر آجیدر ، فقط طائلی میوه می
واردر .

می - ماضی شهودینک اولنه کتیر بلیرسه حکایه ، مضارعک اولنه کتیر بلیرسه ،
حال اداتی اولور : میگفت = سویلردی ، میگوبد = سویلییور .

تخصیص - (م) ک ترتیب ، یا خود نهی اداتی اولدینی صرفه کجدی .
مگر - بعضاً آرزو و التزام ، بعضاً استفهام ، بعضاً استثناء اداتی اولور ،
مگر این پنج روزه دریابی = اولا که بوبش کونلک زمانده آکلابه سک ،
داستان بمر هند مگر نشیدی = هندک اوغلنک حکایه سنی ایشتمه دکمی .
(مکر ایشتمه دک) همه آمدند مگر او = اوندن باشقه همی کلدی .

نه = خایر ، دکل ، یوق - نفی اداتیدر ؛ بعضاً ایکی دفعه سویله نیر ،
بعضاً سوکننده کی (ه) حذف ، یا خود (ی) یه قلب ایدیلیر : رأفت آمد ؟
رأفت کلدی . نه ، خایر . نه کل دید ونه بوی سنبیل شنید = نه گل
کوردی ؛ نه سنبیل قوسی آلدی (ایشتمدی) نشید و نداد = ایشتمه دی ،
ویرمه دی . در اینجا نیست = بوراده دکلدر .

نیز = ده ، دخی - عطف و تأکید اداتیدر : من نیز آمدم =
بنده کلدم ،

و - زائد اولور ؛ بصورتده (خ) حرفندن سوکره بولونور : صدا

وخرجه مالك اولماز ، فقط يازيدن قالديريلاماز : خواججه ، خواهر ،
خويش ، خويشتن ، خواستن ، خواه

تعيم — عطف اداتى اولان (و) تركيب عطفي بمختصه بچدى .

ورنه = يوقسه — منفي شرط اداتيدر ؛ قسم شرطيسى مقدر اولان
جوابك اولنه كتيريلير : بگوش ورنه بشيان شوى (بشمانى خورى)
چاليش ، يوقسه بشيان اولورسك .

تطبيقات :

اي كه پنجاه رفت ودر خوابى ، مگر اين پنج روزه در يابى .
دولت جاويدافت هر كه نگونام زيست . كز عقبش ذكر خير زنده كند نامرا
غرض نقشيست كز ما باز ماند ، كه هستى را نمى يابم بقايى .
بى آدم اعضاى يكديگرند ، كه در آفرينش زيك كو هرند .
چو عضوى ببرد آورد روزگار ، ديگر عضوهارا نماند قرار .
توكز محنت ديگر ان بى غمى ، نشايد كه نامت نهند آدمى .
كنونت كه امكان كفتار هست ، بگو اى برادر بلطف و خوشى .
كه فردا چويك اجل دررسد ، بحكم ضرورت زبان در كشى .
اسياسنك زيرين متحرك نيست لاجرم تحمل بارگران ميكند .
كاشكى هر كز نديدى ديده ماروترا .

لغت :

نيمروز	درمى چند	بقرض	تسكدرستم
اوكله ، اويلن	برقاچ غروش	بورج اولارق	صيقينتيدهم ، ضروردهم

دیر	ناگهان	تا که دفع کردم
کج	آنسزین	دفع ایدنجیه قدر

ترجمه - از فارسی بترکی :

نوری ! بکجا میروی . نشئت را خواهم دید . اکنون مرو ، پس از
نیروز برو . چرا . اگر اکنون روی نتوانی یافت که او دمی بیسازار
میرفت . هنوز نیامده است . آیا توانم فهمید ؟ که برای چه خواهی دید .
بدو بقرض درمی چند داده بودیم ، کاشکی ندادمی ، هنوز ادا نکرد . دو ماه
می شود که « امروز ، فردا دهم » بگوید . ولی هر وعدهش جز از دروغ
چیزی نیست . من نیز در این روزها تنگدستم .

ترجمه - ترکیجه دن فارسی به :

فخری انیچون بو قدر کج قالدک . آرقادا شلر دها از یاده طور مق ایسته مه دیلر ،
کیته دیلر . آز قالدی که بن ده کیدی یوردم . فقط سنی یالکز بر اقای دوس تلغه
مناسب کورمه دم . دها سن بنم قیمتی بیلمیورسک . برادر ! بنم نیچون کج
قالدیغمی بیلسه کز حق ویرر ، بسکه ده تشکر ایدرسکمز . آنسزین یولده
راغبه تصادف ایتمد . بکا رفاقت ایتمک ایسته دی . نه معجز اولدیغنی بدن
دها ای بیلیرسکمز . دفع ایدنجیه قدر بیلسه کز نلر چکدم . اکر برابر
کلهیدی همکیزک نشئه سنی قاجیرردی .

نظری سوآلر :

(که) اداتی قاج معنی افاده ایدر . (که) نک ربط اداتی اولدیغنه

مثال سويله بيگيز . (كه) نك بيان اداتى اولديغنه مثال سويله بيگيز ، (كه)
 نك تحليل اداتى اولديغنه مثال سويله بيگيز . (كه) اداتى نه وقت (از)
 يرنده قوللائيدير ، مثالى نهدر . (كو) نه اداتيدير . مثالى نهدر . (كاشكى ،
 كاش) نه اداتيدير ، مثالى نهدر . (لاجرم) نه اداتيدير ، مثالى نهدر .
 (ايك ، ليكن ، وليكن ، ولى ، وليك) نه اداتيدير . مثاللرى نهدر .
 (مى) نه وقت حكايه ، نه زمان حال اداتى اولور . مثاللرى نهدر . (مگر)
 ك التزام ، استفهام واستثنا اداتى اولديغنه مثال سويله بيگيز . (نه) نه اداتيدير .
 ناصل قوللائيدير ، مثاللرى نهدر . (نيز) نه اداتيدير ، مثالى نهدر . (و)
 نه وقت زائد اولور ، اووقت نه ياپيدير : مثالى نهدر . (ورنه) نه اداتيدير ،
 نويه كتيريلير ، مثالى نهدر .

درس — ۶۹

: ۵

(۵) اداتى باشليجه اوج دورلو قوللائيدير :

- ۱ — تركيب تعدادينك صـ وكنه كتيريلير ، مقدار اداتى اولور :
 ده روز = اون كون — ده روزه اون كونلك ، اون كون قدر .
- ۲ — برگله نك معناسنى هموميلكدن خصوصيلكده تحويل ايدر ، نقل
 اداتى اولور : روز = م — روزه = اوروج ، گردون = م — گردونه =
 آرابه ، گرماب = صيجاق صولو ، صيجاق صو — گرمابه = حمام .
- ۳ — زائد اولور ، حذف ايدلسه گله نك معناسنه خلل كلز : جانان —
 جانانه ، نشان — نشانه .

تغيير — (۵) نك اوستون ، ياخود اسره يرينه قائم حرف املا

اولدینی ویک آژ کله‌رده آلیت افاده ایستدیکي صرفده کجدی .

هر ، همه = م - کله‌نک اولنه کتیریلیر ، تعمیم اداتیدر : هرروز =

هرکون ، هر دم = هر وقت ، هر که = هر کیم ، همه شب = بوتون کیجه .

هر آینه = البته ، هر حالده - فعلل مضارعک اولنه کتیریلیر ،

تا کید اداتیدر : هر آینه رود = هر حالده کیدر ، هر آینه نکند =

البته یا بماز ، هر آینه نخواهد = البته ایسته من .

هم - اشتراک و عطف اداتیدر : هم مشرب = بر مشربلی ، همدرس =

درس آرقاداشی ، من هم = بنده ، شما هم = سیزده .

همی - مضارعک اولنه کتیریلیر ، حال واستمرار ادائی اولور : همی

آید = کلیور ، همی رود = کیدیور .

هرگز = هیچ ، اصلا - تا کید نفی اداتیدر : هرگز ندیدم = اصلا

کورمهدم ، هرگز ننویسد = اصلا یا زماز ، هیچ نخواهد = هیچ او قومادی .

هان ، همین - حصر و تخصیص ، بعضاً تعجیل اداتیدر : مور همان به

که نباشد پرش = آنجا قانادی اولمایان قاریجه اییدر (قاریجه قانادلا غاسین)

همان رفت = همان کیتدی ، گل همین پنج روز وشش باشد = کل

(کلک عمری) آنجاک بش ، آلتی کون اولور . همینکه دید در آویخت =

کورور کورمن آصیلدی .

هنوز - دوام حال ، یا خود ابتدا ادائی اولور : هنوز نیامد =

شیمدی به قدر (حالا) کلهدی ، دها کلهدی .

هیچ - فعلک اولنه کتیریلیر ، تعمیم نفی اداتیدر : هیچ نخواهد =

هیچ او قومادی ، هیچ نکوشد = هیچ چالیشماز .

یا = م - ایکی دفعه سویله نیر ، تردید اداتیدر : یا بنخوان یا بدبستان

میا = یا اوکو ، یا خود مکتبه کله

ی - باشلیجه ایکی معنی افاده اییدر :

- ۱ — اسمك سوكنه كتيريلير وحدت وتنكير اداتى اولور: شاكردى =
برشا كرد، يكي = برى .
- ۲ — صفتك ، بعضاً اسمك سوكنه كتيريلير ، مصدریت اداتى اولور:
خوبى = كوزلك ، مردى = ار ككلك ، حیوانى = حیوانلق .
- تیمیه — (ی) نك نسبت ، خطاب كبی معالزده قوللانیلدینی صرفده
بجدى .

درس — ۷۰

تطبیقات :

- دام هر بار ماهی آوردی ، ماهی این بار رفت ودام ببرد .
- زرننداری نتوان رفت بزور از دریا ، زورده مرده چه باشدزريك مرده بیار .
- چه خوش گفت آن تهی دست سلحشور ، جوی زر بهتر از پنجاه من زور .
- غواص اگر اندیشه کند کام نهنگ ، هرگز نکنند در گر انمايه بچنك .
- هرکه بر خود درسوآل كشود ، تا بمیرد نیاز مند بود .
- آز بگذار و پادشاهی کن ، گردن بی طمع بلند بود .
- سالمها بر تو بگذرد که گذر ، نکنی سوی تربت پدرت .
- تو بجای پدر چه کردی خیر ، تا همان چشم داری آر پسرت .
- تشنهنگارا نماید اندر خواب ، همه عالم بچشم چشمه آب .

لغت :

همیشه	روزه دار	چرخ	یکی را	بفرستیم	چیزی
دائماً	اوروجلو	تکرارک	برخی	بولایالم	برشی

اگر یافته شود هم یادم آمد .
بولونسه بیله خطریمه کلدی .

ترجمه - از فارسی بترکی :

خورشید ! امروز چرا با گردونه نیامدی . چرخش شکسته شد .
برادر ترا چرا با هم نیاوردی . هر جا را جستجو کردم ، او را نتوانستم
یافت . بی او نباشد ، هر آینه نباید یافت . یکی را همان بفرستیم . او را بیاید .
اگر یافته شود هم بیاید ، یا نیاید . ما مقتضای دوستی را بجای آوریم .
اگر نیاید هیچ متأثر نشوم . چون کناه در این خصوص از آنست ،
نه از ما .

ترجمه - ترکیه دن فارسی به :

اونی چوق تجربه ایندک ، هر وقت بویله وعد ایدر . سوزینی یرینه
کتیرمز . بزده بوندن سوکره اوکا برشی سویله مه یز . داهما او قدر کج
قالمادق ، بلکه کلیر . اصلا اونی هیچ خاطر یکه کتیرمه . بن اونی بیلمز میم .
شیمدی خاطریمه کلدی ، او بوکون اوروجلودر . اونک ایچون بزمله
کله دی . یاخود هر حاله دیگر برمانی وار .

نظری سوآلر :

(۰) نه وقت مقدار اداتی اولور ، مثاللری نه در . (۰) نقل اداتی اولدینی وقت نه یایار ، مثاللری نه در . (۰) نه وقت زاندا اولور ، مثاللری نه در . (هر ، همه) نه اداتیدر ، مثاللری نه در . (همی) نه اداتیدر ، مثاللری نه در . (هرگز) نه اداتیدر ، مثاللری نه در . (همان ، همین) نه اداتیدر ، مثاللری نه در . (هنوز) نه اداتیدر ، مثاللری نه در . (هیچ) نه اداتیدر ، مثاللری نه در . (ی) نه وقت وحدت ، تنکیف اداتی اولور ، مثاللری نه در ، (ی) نه وقت مصدریت اداتی اولور ، مثاللری نه در ، (یا) نه اداتیدر ، منالی نه در .

ترجمه و تحلیل :

سرور جمله حیوانات شیرست و کمترین جانوارن خر . باتفاق خرد مندان خر بار بر به از شیر مردم در .

مفردلری ترجمه نمونه سی :

سرور	جمله	حیوانات	شیر	ست	و	کم
بووک، اولو	بوتون، جمله	حیوانلر	آرسلان	در	و	اکسیک
ترین	جان	ور	ان	خر	!	اتفاق خرد مند
ک	م	لی	لر	اشک	ایله	م عقل

ان خر بار بر به از شیر مردم
لر م یوک کونورچی، (کونور) ایی دن م سالان
در
بارلاپان، (بارالا)

خلاصه ترجمه نمونه‌سی :

بوتون حیوانلرک اولوسی آرسلان وجانلیلرک اک حقیری (اک اکیسی)
اشکدر، عقلیلرک اتفاقیله یوک کوتورن اشک، انسان بارالایان ارسلاندن
داهاییدر.

صرف تحلیلی نمونه‌سی :

سرور - صفت، مفرد. اساساً (سر) ایله (ور) دن مرکب صفت نسبیله
جمله - اساساً اسم جنس. بعضاً صفت یرنده قوللانیلیر.
وقایه‌اداتی : بوراده مضافک صوکنده (ه) حرف املاسی بولوندینی
ایچون کثیرلشدر.
حیوان - صفت سماعی، مفرد. اسم جنس اولارق مستعملدر.
ات - عربجه جمع مؤنث اداتی.
شیر - اسم جنس، مفرد.
ست - بوراده ضمیر اسنادی : مبتدای مفرد فائب اولان خبرک صوکنه
کثیریلیر.
و - عطف اداتی : بوراده ایکی جمله آراسنده بولوندینی ایچون
اوستون اوقونور.

- کم ترین - صفت سماعی ، مفرد .
 - تفضیل اداتی
 { صفت تفضیلیه .
- جان ور ان خر و - اسم جنس ، مفرد .
 - نسبت اداتی .
 { صفت نسبیه
 جمع } - جمع اداتی : مناسی جانلی اولان اسملرک صوکنه کتیریلیر .
 - اسم جنس ، مفرد .
- و - عطف اداتی : بوراده ایکی جمله آراسنده بولوندینی ایچون اوستون اوقونور .

- ب - مقارنت افاده ایدر ، مفعول معه اداتی .
 اتفاق - عربی . اساساً (افعال) وزننده مصدر .

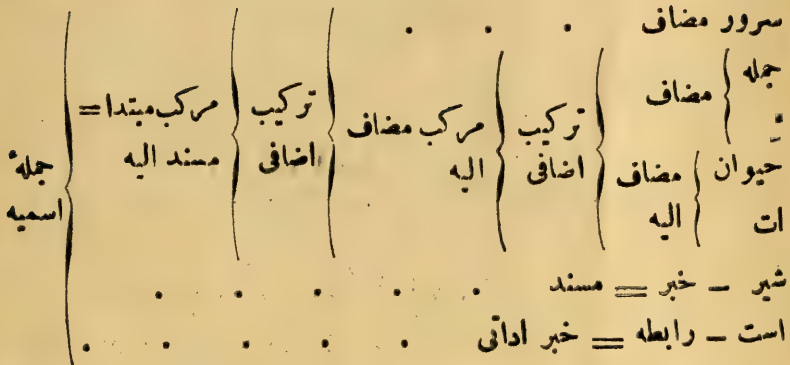
- خرد مند ان خر - اسم جنس ، مفرد .
 - نسبت اداتی .
 { صفت نسبیه
 جمع } - جمع اداتی : مدلولی جانلی اولان اسملرک صوکنه کتیریلیر .
 - اسم جنس ، مفرد .

- بار بر به - اسم جنس مفرد .
 { وصف ترکیبی = مرکب صفت :
 امر حاضرک اولنه اسم کتیریلرک
 یاپیلرشدور .

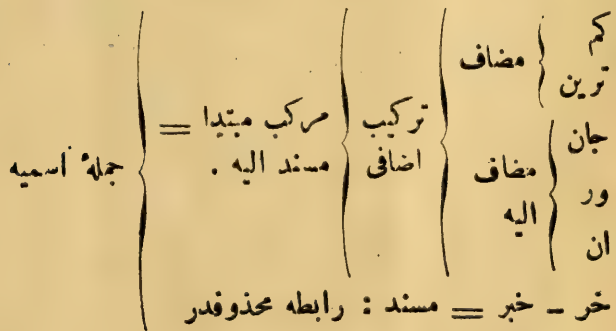
- از شیر مردم - صفت سماعی ، مفرد .
 - بوراده بیان افاده ایدر ، مفعول عنه اداتی .
 - اسم جنس ، مفرد .

- در - اسم جنس ، مفرد .
 { وصف ترکیبی = مرکب صفت :
 امر حاضرک اولنه اسم کتیریلرک
 یاپیلرشدور .

نحو تحلیلی نمونه‌سی :



و



(و) دن اولی‌کی جمله (معطوف علیه) ، سو کره‌کی (معطوف) در .
 جمله جمله اوزرینه عطف ای‌دلمک صورتیله مجموعی بر ترکیب عطفی تشکیل ایدر .

جمله اسمیه .	(به) صفتك مركب مفعول معاسی	تركیب اضافی	.	.	.	!	
			مضاف	-	اتفاق	-	مضاف
			مضاف	-	خرد	-	مضاف
			اليه	-	مند	-	ان
	مركب مبتدا مسند اليه .	تركیب توصیفی	موصوف	-	خر	-	بار
			صفت	-	بر	-	به
			=	-	خبر	=	مسند
			رابطه محذوفدر .	-	از	.	.
	(به) صفتك مفعول عنی	تركیب توصیفی	موصوف	-	شیر	-	مردم
			صفت	-	در	-	.

دیگر:

هر که دست از جان بشوید هر چه در دل دارد بگوید .

مفرد لری ترجمه نمونه سی :

هر که دست از جان ب شوید هر چه در
 هر کیم ال دن م . بیقرار هر نه ده
 دل دارد ب گوید .
 کوکل طونار . سوبله در .

خلاصه ترجمه نمونه‌سی :

هرکیم جاندن ال بیقارسه کوکلده هر نه طوتارسه سویلهر = جاندن
واز کچن کیمسه عقلنه نه کلیرسه سویلهر .

صرف تحلیلی نمونه‌سی :

- هر - تعمیم اداتی .
- که - بوراده اسم مهم : انسانه مخصوصدر .
- دست - اسم جنس ، مفرد
- از - بوراده بیان افاده ایدر ، مفعول عنه اداتی .
- جان - اسم جنس ، مفرد .
- ب - فمלק اولنده بولوندینی ایچون زاندر : فقط استعمالی شیوه
لساندندر .
- هر - تعمیم اداتی .
- چه - بوراده اسم مهم : اشیا به مخصوصدر .
- در - ظرفیت افاده ایدر ، مفعول فی اداتی .
- دل - اسم جنس ، مفرد .
- دارد - (داشتن) مصدرندن فعل مضارعك مفرد غایب .
- ب - فمלק اولنده بولوندینی ایچون زاندر . فقط استعمالی شیوه
لساندندر .
- گوید - (گفتن) مصدرندن فعل مضارعك مفرد غایب .

نحو تحلیلی نمونه‌سی :

جمله فعلیه	} فاعل = مسند الیه دست - (بشوید) فعلنک مفعول بهی : اداتی محذوفدر .	هر که
	 فعل = مسند (بشوید) فعلنک مفعول عنهی .	از جان
	 فعل = مسند	ب شوید

جمله فعلیه	} مفعول بهی : اداتی محذوفدر (دارد) فعلنک	هر چه
	 مفعول فیهی . (دارد) فعلنک	در دل
		دارد - فعل = مسند : فاعلی محذوف (او) ضمیریدر (هرکه) به راجعدر	

جمله فعلیه	}	فعل = مسند : فاعلی محذوف (او) ضمیریدر .	ب گوید
		(هرکه) به راجعدر	

طرز تدریس :

- ۱ - هر بچك جوا بلری بحث نهاییقنده کی نظری سو آله ره توفیقاً تدریس ایدیله چك ، تخته باشنده مثالاری کوستر بلهرك ایجاب ایدن ایضاحات ویریله چك ، صرف از بر جیلکدن اجتناب اولونا چقدر .
- ۲ - ممارسه لره تمرینلرک ترکیه لرینی معاملر سو بله یه چك ، شا کردان خصوصی دفتره یازاچق ، معلم طرفندن تخته ده ایدیلن تصحیحاته کوره طلبه کندی خطا لرینی کندی دفترلرند. دوزلته چکدر .
- ۳ - (تطبیقات)ک ترکیه لری مفرد و خلاصه اولارق تخته یه یازدیر یلاچق ، اقتضا ایدن تفهیمات و تفصیلات یاییلاچق ، فقط عثمانیجه ده قوللانیلان کله لرك تطبیقات و ایضاحاته داها زیاده اعتنا ایدیله چکدر .
- لسانمزده قوللانیلمیان کله لرك تطبیقاتی ایچون بالمجبوریه فارسی آئاردن مثال اقتطاف و درج ایدلدیکندن یالکیز اونکله اکتفا ضروریدر .
- ۴ - ترجمه ، صرف و نحو تحلیللری کتابک سوکنده کی نمونه یه کوره یایدیر یلاچق ، معلم طرفندن ویریله چك ترجمه و تحلیل وظیفه لرینی شا کردان یابدقن سوکره بر مصححی تخته یه یازدیر یلاچق ، اوکا کوره هر شا کرد کندی وظیفه مسوده سنی بعد التصحیح تطبیقات و تحلیلات دفترینه کچیره چکدر .



خطا و صواب جدولی

دوغروسی	یا کلیش	سطر	صحیفه
خورد	خود	۴	۷
سنبلزاده	سنبلزاد	۹	۹
آینه	آینه	۱۴	۱۰
سلطان	سلطای	۹	۱۸
غریبان	عریبان	۱	۲۰
سرکشی	سرکش	۵	۲۰
جانوران	جانواران	۲	۲۳
مظهره	مظهره	۱۳	۳۷
بیانات	نیانات	۹	۳۹
مجمعه	مجمعه	۷	۴۳
بر	یر	۲	۵۳
کوکلی سهونجلی	کوکلو سهونجلی	۷	۵۴
تی	تی	۱۸	۵۴
شیرینی است	شیرینی	۷	۵۵
پایه	پایه	۱۲	۵۵
۵۷	۷۵	۰	۵۷
۶، ۵	، ۵	۶	۵۷
۸، ۷	۸؟ ۷	۱	۵۷
ترکیبیلر	ترکیبیلر	۵	۵۸
آهک	آهنک	۱۱	۶۰
لفظاً	لفظاً	۱۶	۶۱

دوغروسى	ياكلش	سطر	صفحه
صد	سد	۱	۶۲
تركيبك	وتركيك	۱۵	۷۱
ئى = ۰	۰	۱۳	۷۸
تقى	تقىسى	۲۱	۸۹
پيچيده	پيچيده	۴	۱۰۷
مضمونه	مضمونه	۳	۱۰۸
== بازورق	بازورق	۸	۱۰۸
راه	باراه	۱۱	۱۰۹
بيرون	بيرون	۵	۱۱۰
ايدرسه كز	ايدرسه	۱۰	۱۱۰
ايچنده كى	ايچنده	۳	۱۱۲
بغرض	بقرض	۹	۱۱۵
حروف	حرف	۱۶	۱۱۸
نداشت	داشت	۱۵	۱۲۱
شخص	شخصى	۳	۱۲۷
پشمانى خورى	پشمانى خورى	۵	۱۳۴
بودم	بوديم	۷	۱۳۵
از	آر	۱۶	۱۳۸
جانوران	جانوارن	۱۲	۱۴۰
پارالايان	پارالايان	۴	۱۴۱

